

Przekaż 1% na portal sbp.pl

Drodzy Czytelnicy portalu!

Dziękujemy za trzy lata wspólnych działań - był to okres ogromnych, lecz także przynoszących satysfakcję wyzwań.

Od 2010 roku uruchomiliśmy m.in.:

- Archiwum Cyfrowe SBP,
- E-sklep SBP,
- Serwisy tematyczne,
- Katalog ofert: wolontariat, praktyki, staże, praca,
- Bazę Bibliotek,
- Bazę Członków SBP,
- newsy,
- newslettery.

Badania potwierdziły, że portal sbp.pl jest wysoko oceniany w środowisku bibliotekarskim jako narzędzie informacyjne.

Portal powstał w 2010 roku dzięki dotacji Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Jednak wszystko co dobre szybko się kończy i od stycznia 2014 roku musimy poszukiwać nowych źródeł finansowania.

Dlatego prosimy o włączenie się w dalszy rozwój portalu poprzez przekazanie SBP 1% swojego podatku za rok 2013.

**Aby aktywnie wesprzeć portal sbp.pl wystarczy
w formularzu PIT uzupełnić nr KRS naszej organizacji:
00000 81477**

1% przekazany Nam ma szansę wrócić do Was, pomóc
w Waszej pracy!

KRS: 00000 81477

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Ewa Zalewska-Mańk: Organizacja opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego w Bibliotece Narodowej – 4

Monika Wójcik-Bednarz: Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek w Opolu – 8

Magdalena Gomułka: Międzynarodowa Sieć Bibliotekarzy – 16

Z BIBLIOTEK

Małgorzata Rokicka-Szymańska: Badania „Moja biblioteka” – 17

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Po remoncie w bibliotece... (Elżbieta Drozdowska) – 24

SPRAWOZDANIA I RELACJE

Morawska Biblioteka Krajowa (Jolanta Przybylska) – 26

Edukacja literacka dzieci i młodzieży (Teresa Leśniak) – 28

Pobierz wiedzę. Wyzwania dla edukacji w świetle badań kompetencji cyfrowych młodzieży i dorosłych (Grażyna Walczewska-Klimczak) – 30

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

Gmiterek, Grzegorz. *Biblioteka w środowisku społecznościowym Internetu. Biblioteka 2.0* (Zdzisław Gębołyś) – 37

Warzachowska, Bogumiła. *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)* (Barbara Pytlos) – 39

Sygnaly o nowych publikacjach (Violetta Pomianowska) – 42

Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 44

REFLEKSJE BIBLIOTEKARZA PRAWNIKA

Jeszcze o zawodzie bibliotekarza (po deregulacji) (Bolesław Howorka) – 46

Z ŻYCIA SBP (Marzena Przybysz) – 49

Digitalizacja wydawnictw SBP – etap 2: książki ukazujące się poza seriami • Szkolenia dla bibliotek pedagogicznych i publicznych w zakresie gromadzenia danych statystycznych • Obchody Jubileuszu „650 lat w służbie książki” • IV edycja kursu e-learningowego języka angielskiego dla bibliotekarzy • Noworoczny konkurs pisarski • „Literatura dla dzieci i młodzieży. Studia” – nowa seria wydawnicza SBP

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 50

W KILKU SŁOWACH – 25, 51

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Ewa Zalewska-Mańk: Procedures for Cataloguing Books Collected through Legal Deposit in the National Library – 4

Monika Wójcik-Bednarz: Austrian Library – Österreich-Bibliothek in Opole – 8

Magdalena Gomulka: International Librarians Network – 16

FROM LIBRARIES

Małgorzata Rokicka-Szymańska: Studies „My Library” – 17

ON LIBRARIES IN THE PRESS

After Renovation the Library (Elżbieta Drozdowska) – 24

EVENTS AND REPORTS

Moravian Library (Jolanta Przybylska) – 26

Literary Education for Children and Teenagers (Teresa Leśniak) – 28

Download knowledge. Challenges for Education in the Light of Research on Digital Competences of Adolescents and Adults (Grażyna Walczewska-Klimczak) – 30

REVIEW OF PUBLICATIONS

Gmiterek, Grzegorz. *Biblioteka w środowisku społecznościowym Internetu. Biblioteka 2.0* (Library in Online Social Networking Environment. Library 2.0) (Zdzisław Gębołyś) – 37

Warząchowska, Bogumiła. *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)* (Books, Press and Libraries in the Activities of Catholic Church in Silesian Voivodship (1922-1939) (Barbara Pytlos) – 39

New Book Flash (Violetta Pomianowska) – 42

From the PLA publishing house (Marzena Przybysz) – 44

REFLECTIONS OF LIBRARIAN-JURIST

Once again on the Library Profession (After Deregulation) (Bolesław Howorka) – 46

FROM THE PLA (Marzena Przybysz) – 49

Digitization of the PLA Publications - second stage: books published beyond series • Workshops for pedagogical and public libraries on collecting statistical data • '650 Years on the Book Duty' • Fourth edition of E-learning English Course for Librarians • New Year Writing Contest • Literature for Children and Young Adults. Studies - the new PLA Publishing Series

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 50

IN A NUTSHELL – 25, 51

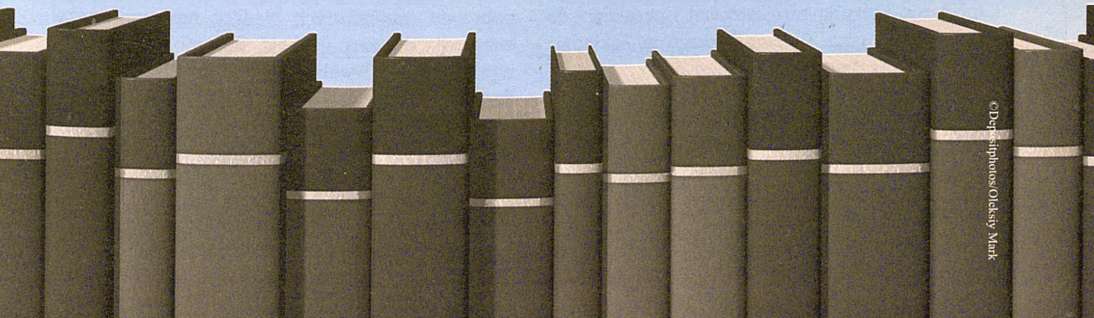
Od Redaktora

Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

W lutowym numerze „Bibliotekarza” kontynuujemy tematy pokazujące zagadnienia merytoryczne wpływające na bieżącą pracę bibliotek. Przedstawiamy doświadczenia z polskich bibliotek, wykorzystując doświadczenia partnerów. Dział „Artykuły” poświęcony jest różnym aspektom pracy bibliotek na rzecz innych placówek bibliotecznych oraz czytelników. Ewa Zalewska-Mańk w artykule *Organizacja opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego w Bibliotece Narodowej* przedstawiła prace nad wprowadzeniem w Narodowej Książnicy w 2012 r. zmiany organizacji w katalogowaniu książek wpływających w ramach realizacji Ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych. W 2013 r. minęło 20 lat od momentu otwarcia Biblioteki Austriackiej w Opolu, która powstała w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. E. Smołki. Placówka ta jest jedną z najbardziej aktywnych z sześciu tego typu w Polsce oraz jedną z 61 działających w wielu krajach Europy i Azji. Monika Wójcik-Bednarz przedstawia działalność opolskiej placówki w minionych 20 latach. Magdalena Gomułka przybliżyła projekt International Librarians Network. Małgorzata Rokicka-Szymańska z Książnicy Podlaskiej w Białymstoku zaprezentowała w tekście *Badania „Moja biblioteka”* wyniki przeprowadzonych w 2013 r. badań skierowanych do dorosłych użytkowników bibliotek terenowych powiatu białostockiego. Głównym celem przeprowadzonych badań było zbadanie poziomu ich satysfakcji, a także wiedzy na temat zadań realizowanych przez biblioteki. O organizacji i działalności Morawskiej Biblioteki Krajowej w Brnie, bogactwie zbiorów i gmachu biblioteki mówi Jolanta Przybylska z Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Warszawie, która odwiedziła bibliotekę. Z kolejnych tekstów dowiadujemy się o dobrych praktykach na rzecz najmłodszych czytelników w bibliotekach publicznych Polski i Ukrainy, przedstawionych przez Teresę Leśniak z Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej w relacji z seminarium, które odbyło się w listopadzie 2013 r. oraz o wyzwaniach dla edukacji w świetle badań kompetencji cyfrowych młodzieży i dorosłych przedstawionych przez Grażynę Walczewską-Klimczak w sprawozdaniu z konferencji zorganizowanej przez IINiSB UW w grudniu ubiegłego roku.

Numer lutowy „Bibliotekarza” uzupełniają stale działy i rubryki. W „Przeglądzie piśmiennictwa” przedstawiamy recenzje publikacji G. Gmitemka *Biblioteka w środowisku społecznościowym Internetu. Biblioteka 2.0* i B. Warząchowskiej *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim w latach 1922-1939* oraz „Sygnały o nowych publikacjach”. W dziale „Z oficyny wydawniczej SBP” omawiamy najnowsze publikacje Wydawnictwa SBP, zachęcając Państwa do zapoznania się z nimi i przekazania informacji innym bibliotekarzom. W „Refleksjach bibliotekarza prawnika” – przemyślenia na temat zawodu bibliotekarza po wejściu w życie „ustawy deregulacyjnej”. Informacje i aktualne sprawy omawiamy w dziale „O bibliotekach w prasie”, „Z życia SBP”. Drugi numer z 2014 r. zamyka kolejny tekst prof. Jacka Wojciechowskiego „Postaktualia” oraz „W kilku słowach”.

Elišbieta Stefanowicz

Organizacja opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego w Bibliotece Narodowej

Mijają dwa lata od wprowadzenia w Bibliotece Narodowej zmian w organizacji katalogowania książek wpływających do Narodowej Książnicy w ramach realizacji Ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych. Jest to dobry moment, by podzielić się naszymi doświadczeniami ze środowiskiem bibliotekarskim.

W 2011 r. została powołana przez Dyrektora BN grupa robocza ds. drogi książki. Podczas spotkań tego zespołu, w dyskusji pojawił się wątek tempa opracowania różnych typów dokumentów, szczególnie zaś książek z egzemplarza obowiązkowego (eo). Biblioteka Narodowa od lat stara się zachęcić wydawców do kompletnego i terminowego wywiązywania się z tego prawnego nakazu. W zamian dołącza wszelkich starań, by informacja o książkach jak najszybciej pojawiała się w katalogu i bibliografii narodowej. Co kryje się pod stwierdzeniem „jak najszybciej”, tzn. ile czasu potrzeba, by książka była dostępna dla czytelnika. Organizacja Narodowej Książnicy w zakresie gromadzenia i uzupełniania zbiorów nie odbiega od organizacji w innych dużych bibliotekach w Polsce. Aby wprowadzić jakiegokolwiek zmiany, należało przede wszystkim przeanalizować stan aktualny. Prześledźmy więc drogę, którą przebywała książka zanim trafiła do serwisów informacyjnych i zasobów biblioteki.

Etap pierwszy: przesyłka wpłynęła do Oddziału Kancelaria, który ją zarejestrował i przekazał do Sekcji Egzemplarza Obowiązkowego w Zakładzie Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.

Etap drugi: paczka została rozpakowana, sprawdzono zgodność jej zawartości z listem przewozowym oraz czy nie było zdefektowanych egzemplarzy. Wszystkie książki zaopatrywane były w znaki własnościowe BN, kody kreskowe, zabezpieczane magnetycznymi paskami antykra-

dzieżowymi. Do bazy danych wprowadzono rejestracyjny rekord bibliograficzny, złożony z kilku podstawowych elementów: tytuł, adres wydawniczy oraz numer ISBN. Do tego „szkieletu” dołączano rekordy poszczególnych egzemplarzy.

Dwa egzemplarze tego samego tytułu, które wpłynęły do biblioteki, były rozdzielane – pierwszy – archiwalny był przekazywany do dalszego opracowania, drugi – niearchiwalny do Sekcji Inwentarzy, a stamtąd po nadaniu sygnatury do magazynu zbiorów.

Etap trzeci: zarejestrowane w Zakładzie Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów nabytki były dostarczane do Zakładu Książki, gdzie rekord rejestracyjny był rozwijany do trzeciego poziomu szczegółowości. Na tym etapie pracy bibliotekarze wprowadzali do bazy danych rekordy wzorcowe dla haseł formalnych.

Etap czwarty: uprawnieni pracownicy sporządzali wydruki robocze skatalogowanych książek, bibliotekarze wykonywali autokorektę, nanosili poprawki zauważonych błędów, następnie przekazywali „dzienny urówek” do weryfikacji przez wyznaczonych korektorów. Ci, z kolei po sprawdzeniu, „odkrywali” rekord. Od tego momentu opis był widoczny w internetowym katalogu Biblioteki Narodowej.

Etap piąty: po sporządzeniu pełnego opisu formalnego i jego skorygowaniu, książki były przekazywane do Zakładu Opracowania Rzeczowego.

Bibliotekarze sporządzali charakterystykę treściową w Języku Hasel Przedmiotowych Biblioteki Narodowej oraz ustalali symbole Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątnej.

Etap szósty: po zatwierdzeniu rekordów wzorcowych dla hasel rzeczowych, książka posiadała już pełny opis bibliograficzny i mogła być przekazana do Pracowni Przewodnika Bibliograficznego.

Etap siódmy: z „Przewodnika” po zredagowaniu numeru książki przejmował Zakład Dokumentacji Księgoznawczej (ZDK), by wyodrębnić publikacje, zaopatrzone w bibliografie załącznikowe i zarejestrować je w „Bibliografii Bibliografii Polskich” i „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej”.

Etap ósmy: komplet książek wędrował z ZDK do Zakładu Statystyki Wydawnictw, gdzie analizowano je pod kątem informacji niezbędnych do przygotowania danych o ruchu wydawniczym dla Głównego Urzędu Statystycznego.

Etap dziewiąty: egzemplarze archiwalne zarejestrowane w „Przewodniku Bibliograficznym” i przejrzane w wymienionych komórkach merytorycznych przejmowała Sekcja Inwentarzy, i po wykonaniu czynności inwentaryzacyjnych przekazywała do magazynu zbiorów.

Przedstawiona analiza pokazała, że droga książki wpływającej do czytelnika jako eo jest zbyt długa.

Gdyby każdy etap trwał tylko jeden dzień – cały proces trwałby prawie dwa tygodnie, a przecież na każdym etapie był z różnych powodów dłuższy. Dlatego też zdecydowano o zmianie organizacji opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego. Cel to zamknięcie prac merytorycznych w ciągu 24 godzin od momentu wpłynięcia książki do BN do zaistnienia jej opisu w katalogu. Aby ten cel osiągnąć przede wszystkim należało zorganizować dobry zespół katalogujący, złożony z osób, które posiadają umiejętność z obszarów dotychczasowego działania trzech komórek: rejestracji wstępnej, katalogowania w formacie MARC 21 na trzecim poziomie szczegółowości i opracowania rzeczowego. Ponieważ organizacja katalogowania w Bibliotece Narodowej wyglądała, jak ją wcześniej opisałam, takich osób w 2011 r. praktycznie nie było. Został ogłoszony konkurs do zespołu do opracowania eo. Kandydaci musieli wykazać się dobrą wiedzą z jednego z wymienionych zakresów. Po przeprowadzeniu rozmów kwalifikacyjnych wyłoniono 25-osobowy zespół, złożony głównie z pracowników Zakładu Książki i Zakładu Opracowania Rzeczowego. W jego skład weszli zarówno młodzi bibliotekarze, jak i doświadczeni pracownicy z wieloletnią praktyką. Jednakże każ-

dego z nich należało przeszkolić w zakresie opisu formalnego lub rzeczowego. W 2010 r. w Bibliotece Narodowej przeprowadzono szkolenie w formacie MARC 21 na poziomie podstawowym, w którym uczestniczyli wszyscy bibliotekarze zajmujący się opracowaniem różnego typu dokumentów. Dzięki tej akcji wszyscy merytoryczni pracownicy BN, którzy zdali egzamin uzyskali certyfikat ze znajomości formatu MARC 21 w zakresie tworzenia rekordów bibliograficznych i wzorcowych. Tym samym szkolenia w opisie bibliograficznym odbywały się tylko na poziomie zaawansowanym.

Przez dwa miesiące dwie grupy szkoliły się intensywnie pod kierunkiem koleżanek i kolegów z Instytutu Bibliograficznego i Zakładu Książki. Zajęciom teoretycznym towarzyszyły ćwiczenia praktyczne.

Powołanie do życia zespołu do opracowania eo spowodowało także zmiany w strukturze organizacyjnej zakładów uczestniczących w opracowaniu książek.

W Zakładzie Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów zlikwidowano Sekcję Egzemplarza Obowiązkowego. Pracownia Przewodnika Bibliograficznego, do tej pory w strukturze Instytutu Bibliograficznego, została przyłączona do Zakładu Książki.

Zreformowana droga książki zorganizowana jest w następujący sposób:

Oddział Kancelaria przyjmuje przesyłki, rozdziela na poszczególne typy dokumentów: książki, czasopisma, dokumenty kartograficzne, druki ulotne, itd. i kieruje je do opracowania w wyspecjalizowanych zakładach. Poszczególne tytuły książek kompletuje się w pary, by następnego dnia rano przekazać je do zespołu do opracowania eo, gdzie cały wpływ rozdzielany jest pomiędzy bibliotekarzy. Zakres czynności, które należą do wykonania obejmuje:

1. Sprawdzenie czy książka nie jest dubletem, jeżeli tak, skierowanie jej do przekazania do Oddziału Zasobu Wymiennego;
2. Rozpoznanie zawartości elektronicznego dokumentu towarzyszącego – jeżeli nie jest to CD-ROM – przekazanie do Zakładu Dokumentów Dźwiękowych i Audiowizualnych;
3. Naklejenie kodów kreskowych i pasków magnetycznych;
4. Przeprowadzenie wstępnej analizy książki i sprawdzenie bazy danych pod kątem potrzebnych rekordów wzorcowych;
5. Utworzenie brakujących rekordów wzorcowych;

6. Sporządzenie pełnego opisu bibliograficznego;

7. Podłączenie do rekordu bibliograficznego, rekordów egzemplarza.

Podczas pracy z książką bibliotekarz decyduje o zakwalifikowaniu jej do rejestracji w „Przewodniku Bibliograficznym” zgodnie z ustalonymi zasadami doboru materiałów. Jeżeli publikacja nie spełnia warunków do ogłoszenia jej w bibliografii narodowej – charakterystyka treściowa ogranicza się tylko do JHP BN bez symboli UKD. Kataloger ocenia też w ilu egzemplarzach książka będzie przechowywana w BN, zgodnie z wytycznymi zawartymi w zarządzeniu w sprawie jednolitych zasad gromadzenia zbiorów.

W pierwszych tygodniach pracy bibliotekarze wykonywali także czynności czysto techniczne: stemplowanie, wklejanie pasków antykradzieżowych, jednak stwierdzono, że do tych zadań warto powołać pracownika na stanowisku pomocnika bibliotekarza.

Praca nad przyjętym z Kancelarii wpływem kończy się w momencie skatalogowania ostatniej książki. Następnego dnia rano z bazy danych generowane są pliki przeglądowe. Każdy bibliotekarz otrzymuje wydruki swoich opisów książek, sprawdza kompletność i poprawność rekordu, koryguje zauważone błędy. Tego dnia opis bibliograficzny jest dostępny dla użytkowników korzystających z elektronicznego katalogu Biblioteki Narodowej oraz może być skopiowany do katalogów lokalnych.

Egzemplarze archiwalne książek pozostają do czasu zredagowania bieżącego zeszytu w Pracowni Przewodnika Bibliograficznego, egzemplarze niearchiwalne zostają przekazane do Pracowni Inwentarzy Zakładu Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.

Jak już wspomniałam wcześniej, nowo powołany zespół jest dość zróżnicowany, zarówno pod względem doświadczenia zawodowego, praktyki, jak i umiejętności nabytych w macierzystych zakładach. Wiele osób po raz pierwszy odczuło, jak duża jest odpowiedzialność w pracy, którą weryfikują bibliotekarze w całym kraju. Dlatego też najbardziej doświadczeni członkowie zespołu, wykorzystując narzędzia systemowe, swoją wiedzę, a trochę też intuicję bibliotekarską codziennie przeglądają pliki, by wychwycić ewentualne błędy. W czasie roboczych spotkań na bieżąco przekazywane są ustalenia dotyczące szczegółowych zagadnień. Indywidualnie omawia się zgłoszone wątpli-

wości. Do podnoszenia poziomu zespołu wykorzystujemy nie tylko „swoich ludzi”, ale także, a może przede wszystkim, koleżanki i kolegów z wyspecjalizowanych pracowni Instytutu Bibliograficznego: Języka Haseł Przedmiotowych BN, Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej oraz Wzorcowych Haseł Formalnych. Ich wiedza, komentarze, sugestie, uwagi, szczególnie w początkowym okresie były nieocenione. Niezwykle ważne jest, by pracując w krótkim reżimie czasowym, móc uzyskać szybką i kompetentną pomoc, jednoznaczne i precyzyjne instrukcje i decyzje.

Oprócz czynności związanych z katalogowaniem bieżącego wpływu z egzemplarza obowiązkowego zespół wykonuje bieżące prace związane z rozwojem bazy danych: uzupełnienia i aktualizuje rekordy wzorcowe oraz odpowiednio modyfikuje rekordy bibliograficzne.

Gdy w związku z planowanymi zmianami w statystyce wydawniczej, w BN podjęto akcję tworzenia rekordów wzorcowych dla nazw wydawców – w Zespole w ramach bieżących prac wprowadzono kilkaset „wzorców” dla wielkich i małych oficyn wydawniczych.

Również na potrzeby statystyki wprowadzono pole 084, przeznaczone do zapisu symboli klasyfikacji wydawniczej. Klasyfikacja została opracowana w Instytucie Książki i Czytelnictwa i w przyszłości ma posłużyć do wydawania rocznika „Ruch Wydawniczy w Liczbach”.

Podobną rolę ma pełnić zawartość pola 536, które przeznaczone jest do rejestrowania instytucji finansującej wydanie książki. Do tej pory, podawana była tylko, gdy znajdowała się na stronie tytułowej, teraz źródłem jest cały dokument.

Jakie są wymierne efekty wprowadzenia 24-godzinnego systemu pełnego opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego?

Przede wszystkim znaczne skrócenie czasu katalogowania. Wprowadzenie zasady „jednego biurka” powoduje, że bibliotekarz opisuje i analizuje treść książki tylko raz, ale z wielu punktów widzenia. Eliminuje się dublowanie niektórych czynności. Na przykład: katalogując książkę, która jest przekładem należy odnaleźć ją w bibliografii lub narodowym katalogu, by zweryfikować jej tytuł, nazwy autorów – a więc aspekty formalne, ale jednocześnie zarejestrować dane w aspekcie rzeczowym – narodowość autora, język w którym tworzy, rok wydania pierwodruku, hasła przedmiotowe, nazwy instytucji. Teraz te wszystkie informacje znajduje jedna osoba pod-

czas jednego wejścia, a nie jak wcześniej dwie osoby podczas co najmniej dwóch wyszukiwań.

Podobnie przy tworzeniu rekordów wzorcowych, szczególnie dla nazw osobowych – hasła wzorcowe formalne i rzeczowe, muszą być identyczne i tworzone są podczas jednej sesji.

Rezygnacja z tworzenia rejestracyjnego rekordu bibliograficznego na rzecz pełnego opisu, pozwoliła na skrócenie czasu opracowania o kolejny dzień, a jednocześnie wpłynęła na jakość zapisów w księgach inwentarzowych Biblioteki Narodowej.

Całkowicie wyeliminowano czynności związane z przekazywaniem z komórki do komórki – liczenie, przygotowywanie sprawozdań i list oddawanych do kolejnego zakładu dokumentów.

Praca Zespołu w reżimie 24-godzinny to także większa aktualność danych „Przewodnika Bibliograficznego”.

Na bieżąco opisy z każdego tygodnia trafiają do rejestracji i są publikowane w postaci plików PDF na stronie internetowej Biblioteki

Narodowej. Wprawdzie 2012 r. był rokiem nietypowym, ponieważ w „Przewodniku Bibliograficznym” opublikowano zarówno książki katalogowane przez zespół do opracowania eo, jak i wcześniej opracowane z Zakładu Opracowania Rzeczowego, dlatego też wskaźnik liczby skatalogowanych w danym roku do ogłoszonych pozycji wyniósł jak w latach poprzednich około 80% – w 2011 r. – 84%, w 2012 r. – 82%, ale w 2013 r. – 93%.

Efektom przyspieszenia opracowania książek przysyłanych w ramach egzemplarza obowiązkowego jest zlikwidowanie wszystkich opóźnień w rejestracji i udostępnianiu. Można więc stwierdzić, że aktualność „Przewodnika Bibliograficznego” i kompletność zbiorów Narodowej Książnicy spoczywa w rękach wydawców i ich odpowiedzialności wobec Ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych.

Ewa Zalewska-Marić
Biblioteka Narodowa

Konkurs na plakat Tygodnia Bibliotek 2014

Po raz jedenasty Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich organizuje, w dniach 8-15 maja 2014 r., Tydzień Bibliotek – program promocji czytelnictwa i bibliotek. Ma on na celu podkreślanie roli czytania i bibliotek w poprawie jakości życia, edukacji oraz zwiększanie prestiżu zawodu bibliotekarza i zainteresowania książką szerokich kręgów społeczeństwa. Hasłem Tygodnia Bibliotek 2014 jest „Czytanie łączy pokolenia”.

Jak co roku organizujemy Konkurs na najlepszy plakat promujący Tydzień Bibliotek, który jest dwuetapowy. W pierwszym etapie uczestnicy przesyłają projekty (maksimum 5), spośród których jury wybierze maksymalnie 20 plakatów do głosowania internetowego. W drugim etapie: w głosowaniu internetowym, wyłoniona zostanie zwycięska praca.

Nagrody:

- honorarium autorskie, wypłacone laureatowi na podstawie zawartej z nim umowy o dzieło,
- druk plakatu i jego upowszechnienie w środowisku bibliotekarskim, szczególnie w czasopiśmie SBP; laureat otrzymuje 10 egzemplarzy plakatu.

Harmonogram:

- do 23 lutego 2014 r. – termin przysyłania plakatów,
- do 28 lutego 2014 r. – opublikowanie listy zakwalifikowanych plakatów, początek głosowania,
- do północy 13 marca 2014 r. – koniec głosowania internetowego,
- 14 marca 2014 r. – ogłoszenie zwycięzcy konkursu.

Szczegółowe informacje na: http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=10410

Biblioteka Austriacka - Österreich-Bibliothek w Opolu

W 2013 r. mija 20 lat od momentu otwarcia Biblioteki Austriackiej – Österreich-Bibliothek. Założona w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. E. Smołki w Opolu w 1993 r. jest jedną z najbardziej aktywnych z sześciu tego typu bibliotek w Polsce oraz jedną z 61 działających w wielu krajach Europy i Azji.

Podejmowane działania kulturowe oraz realizowane projekty, w tym również o zasięgu międzynarodowym, sprawiły, że opolska placówka stała się znaczącą i integralną częścią opolskiego życia kulturalnego. Do jej zadań należy upowszechnianie literatury, kultury i wiedzy o krajach niemieckojęzycznych.

Jubileusz 20-lecia działalności Biblioteki Austriackiej był okazją do podsumowania działalności. Uroczystość miała miejsce 4 kwietnia 2013 r. w ramach 13. *Wiosny Austriackiej*. W Małej Galerii Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu zaprezentowana została wystawa „Z fototeki biblioteki”, którą można nadal oglądać na stronie domowej biblioteki <http://www.ba.wbp.opole.pl/fototeka.html>. Podczas wykładu *20 lat działalności Biblioteki Austriackiej w Opolu* przypomniano, jak doszło do jej otwarcia, co wydarzyło się w przeciągu tych lat oraz jakie zmiany zaszły w infrastrukturze, zbiorach i działalności. Z archiwum biblioteki wyszukano nagranie z otwarcia Biblioteki Austriackiej oraz wiele zdjęć z najciekawszych wydarzeń ostatniego 20-lecia. Zaprezentowano użytkowników, różnorodność zbiorów oraz form działalności Biblioteki Austriackiej. Uroczystość zgromadziła wielu gości: partnerów i przyjaciół biblioteki, dyrektorów bibliotek i instytucji kultury oraz przedstawicieli świata nauki. Było wiele listów gratulacyjnych od dyrektorów bibliotek polskich, przedstawicieli uczelni, władz samo-

rządu i miasta. Konsul generalny Republiki Austrii, Christophe Ceska, osobiście podziękował za *20 lat bardzo dobrej współpracy, za zaangażowanie, a także ofiarną pracę na rzecz budowania i ciągłego rozwoju przyjacielskich relacji z Austrią*. Nie zabrakło także tortu urodzinowego w kształcie książki w barwach czerwono-biało-czerwonych. Była też „muzyka z kraju Mozarta”, wykonana brawurowo przez zespół Opole Brass Junior z Państwowej Szkoły Muzycznej w Opolu.

Na drugą część jubileuszu złożyła się sesja naukowa *Przekraczanie granic i ruchy migracyjne. Doświadczenie obcości i zjawisko integracji w literaturze oraz w życiu codziennym Austrii, Niemiec, Szwajcarii i Polski*, zorganizowana we współpracy z Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego.

Z okazji Jubileuszu 20-lecia działalności Biblioteki Austriackiej w Opolu przedstawione na sesji referaty, jak artykuły napisane w związku przeprowadzonym projektem, zebrane zostały w interdyscyplinarnym tomie wydanym w ramach serii „Transkulturelle Forschungen an den Österreich-Bibliotheken im Ausland” w wiedeńskim wydawnictwie Lit-Verlag. Inicjatorem przedsięwzięcia był Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, a wsparł je finansowo Austriacki Konsulat Generalny w Krakowie i Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu.

Wielokulturowość i migracja były motywem przewodnim 13. *Wiosny Austriackiej w Opolu*. W ramach imprezy odbyły się spotkania autorskie: z Sabine Gruber, niemieckojęzyczną Włoszką z Południowego Tyrolu oraz Grzegorzem Kiełwaskim, Polakiem mieszkającym w Wiedniu i piszącym po niemiecku. Jubileuszowy koncert kompozytorów austriackich m.in. Haydna i Schuberta, zagrało w Filharmonii Opolskiej międzynarodowe trio, w składzie Michaela Girardi z Austrii na skrzypcach, Jeremy Findlay z Kanady na wiolonczeli oraz Per Rundberg ze Szwecji na fortepianie. Natomiast spotkanie z austriacką dziennikarką radiową, dr Irene Suchy, przybliżyło publiczności problematykę literatury migrantów w Austrii, a liczne przykłady utworów muzycznych, przedstawień teatralnych i operowych pokazały, że młoda scena literacka austriackich autorów pochodzących głównie z krajów Europy Środkowo-Wschodniej odgrywa tam znaczącą rolę.

BIBLIOTEKA MADE IN AUSTRIA

Uroczystego otwarcia Biblioteki Austriackiej w Opolu dokonali 29 maja 1993 r. ówczesny wi-

cekanclerz Republiki Austrii Erhard Busek wraz z wojewodą opolskim, Ryszardem Zembańczyńskim. Było to bardzo ważne wydarzenie, o czym świadczy obecność wicekanclerza Buska, ambasadora Austrii w Polsce Gerharda Wagnera oraz austriackiego konsula generalnego z Krakowa Emila Brixa, z którego inicjatywy doszło do otwarcia Biblioteki Austriackiej w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu. Trudno dzisiaj sobie wyobrazić, żeby na otwarcie biblioteki przybyło tak wiele ważnych osób, w tym wszyscy przedstawiciele władz administracyjnych, samorządowych województwa i miasta, reprezentanci Kościoła, środowisk naukowych i instytucji kultury Opolu.

Biblioteka Austriacka powstała i działa na zasadzie porozumienia pomiędzy Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Opolu i Ministerstwem Spraw Europejskich i Międzynarodowych Republiki Austrii. Strona austriacka przeznaczająca co roku określony budżet na zakup nowości wydawniczych, a także pokrywa część kosztów związanych z organizacją imprez kulturalnych, takich jak honoraria czy koszty podróży. Bibliotekarze mogą skorzystać ze stypendium na cele szkoleniowe, konferencje, wyjazdy

Fot. Archiwum WBP

studyjne lub kursy językowe. Strona opolska ponosi natomiast wydatki na bieżące utrzymanie biblioteki, jej wyposażenie, infrastrukturę techniczną oraz wynagrodzenie pracowników, a także koszty związane z organizacją imprez na miejscu.

Wiele informacji o historii powstania Biblioteki Austriackiej w Opolu oraz formach jej działalności zamieszczonych zostało w artykułach w prasie fachowej. Na stronie internetowej biblioteki można znaleźć linki do większości tekstów: <http://www.ba.wbp.opole.pl/archiwum.html>.

ZBIORY

Zbiory Biblioteki Austriackiej są bardzo zróżnicowane i przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców. Ponieważ od 1996 r. w Bibliotece Austriackiej gromadzone i udostępniane są zbiory niemieckojęzyczne, na które zabrakło miejsca w dynamicznie rozwijającym się Oddziale Zbiorów Obcojęzycznych (obecnie Biblioteka Obcojęzyczna), można w niej znaleźć nie tylko literaturę o Austrii, ale także Niemiec, Szwajcarii czy Liechtensteinu oraz literaturę polską i obcą w języku niemieckim. Użytkownik znajdzie szerokie spektrum zbiorów: od książek i płyt dla uczących się języka niemieckiego, poprzez literaturę piękną – klasyczną i współczesną, po książki naukowe dla studiujących i naukowców, a także literaturę popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy. Dużym atutem jest – co doceniają użytkownicy – wolny dostęp do zbiorów oraz katalog komputerowy.

Obecnie księgozbiór biblioteki liczy prawie 26 tys. jednostek inwentarzowych, z czego 9 tys. wol. to książki austriackie, 14,5 tys. wol. to literatura niemieckojęzyczna (niemiecka, szwajcarska i obca po niemiecku) wraz z działem językowym dla uczących się języka niemieckiego.

Około 10% zbiorów, bo ponad 2,4 tys. jednostek inwentarzowych, to zbiory multimedialne, na które składają się filmy DVD, audiobooki i płyty do uczenia się języka niemieckiego. W czytelniku skorzystać można także z kilku czasopism bieżących.

Wszystkie zbiory skatalogowane są w systemie komputerowym SOWA 2, a katalog online umożliwi zainteresowanemu dostęp do informacji o posiadanych zbiorach przez całą dobę z dowolnego zakątka świata.

UŻYTKOWNICY I UDOSTĘPNIENIA

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu realizuje w swoich zadaniach statutowych działania na rzecz środowiska wielokulturowego, z czego największa część przypada na zadania na rzecz mniejszości niemieckiej. Szacuje się, że nawet 40-50% użytkowników Biblioteki Austriackiej może mieć związek z mniejszością niemiecką. Ze względu na publiczny charakter biblioteki nie ma jednak żadnych ograniczeń w korzystaniu z jej zbiorów przez wszystkich użytkowników, niezależnie od ich miejsca zamieszkania czy narodowości.

Biblioteka Austriacka obsługuje rocznie ponad 1,7 tys. aktywnych czytelników, z czego prawie połowa to osoby młode w wieku 16-24 lat, głównie uczniowie i studenci, 40% czytelników to osoby w wieku 25-44 lat, a około 10% to osoby w wieku 45-60 lat i starsi.

Rocznie bibliotekę odwiedza ponad 8 tys. użytkowników w wypożyczalni i 5,5 tys. w czytelniku. Do tego należy zaliczyć blisko 5 tys. uczestników imprez. Wypożyczanych na zewnątrz jest rocznie prawie 15 tys. wol. zbiorów, ponadto przeszło 5 tys. wol. zbiorów i czasopism udostępnianych jest na miejscu. Dynamiczny wzrost liczby użytkowników, który miał miejsce w latach 1995-2005, został w kolejnych latach niestety zatrzymany. W ostatnich latach udaje się utrzymywać niewielki spadek czytelników tylko dzięki atrakcyjnym zbiorom, ciekawym imprezom oraz licznym akcjom promocyjnym, o których wspomnę dalej. Użytkownicy mogą korzystać w bibliotece z dostępu do dwóch stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do internetu oraz skanera. Możliwy jest także odpłatny wydruk i kopiowanie dokumentów.

KULTURA – NIE TYLKO – AUSTRIACKA

Biblioteka Austriacka w Opolu to jednak nie tylko wypożyczalnia zbiorów. Oferuje różne formy działalności, takie jak imprezy kulturalne, a także działalność popularyzatorską i edukacyjną. Większość ma charakter otwarty i skierowana jest do szerokich kręgów odbiorców. Jedynym ograniczeniem może być nieznanostwo języka niemieckiego, ponieważ nie wszystkie spotkania są tłumaczone.

Imprezy kulturalne są niewątpliwie działalnością przynoszącą bibliotece wiele rozgłosu, ale także wymagającą ogromnych nakładów. Długo można by wymieniać wszystkich wykonawców, którzy

gościli w Opolu w ciągu 20 lat na zaproszenia Biblioteki Austriackiej. Było wielu znakomitych pisarzy, artystów, muzyków i naukowców. Najciekawsze spotkania zaprezentowano na wymienionej powyżej wystawie „Z fototeki biblioteki”.

Sztandarowym przedsięwzięciem kulturalnym jest cykliczna *Wiosna Austriacka*, organizowana od 2000 r. przez Bibliotekę Austriacką przy wsparciu finansowym Austriackiego Konsulatu Generalnego w Krakowie – Austriackiego Forum Kultury. Do 2006 r. impreza odbywała się pod nazwą *Dni Kultury Austriackiej*. Przedsięwzięcie ma charakter kilkutygodniowego „festiwalu” kultury austriackiej, podczas którego publiczność polska może posmakować muzyki, literatury i sztuki znad Dunaju. W ramach imprezy można także uczestniczyć w wykładach o Austrii oraz sprawdzić swoją wiedzę w konkursie o Austrii. Tegoroczna *Wiosna Austriacka* była już trzynastą, a ze względu na jubileusz, szczególnie uroczystą imprezą.

Biblioteka Austriacka przyciąga publiczność swoją działalnością nie tylko wiosną, ale i także w innych porach roku. Godny uwagi jest udział we współorganizacji imprez *Dni Kultury Niemieckiej na Śląsku Opolskim*, które odbywają się każdej jesieni od 2004 r. W projekt, organizowany przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim, włącza się większość instytucji kulturalnych Opola i Opolszczyzny. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu prezentuje niemieckie dziedzictwo kulturalne zgromadzone w swoich zbiorach lub wystawy ze zbiorów niemieckich instytucji partnerskich. Tymi ostatnimi zajmuje się właśnie Biblioteka Austriacka, która odpowiada także za współpracę z bibliotekami i instytucjami krajów niemieckojęzycznych. Opolanie mieli okazję zobaczyć wystawy pokazywane często w Polsce po raz pierwszy. Należały do nich m.in. trzy wystawy z Muzeum Kultur Europejskich – Muzeów Państwowych w Berlinie: „Wiosna jesienią. Od polskiego listopada do niemieckiego maja. Europa narodów 1830-1832” w 2009 r., wystawę wycinanek „Czarna sztuka na białym papierze – Maria Louise Kaempffe (1892-1963), śląska mistrzyni wycinanek” w 2010 r. oraz „Sto lat niemieckich kalendarzy adwentowych” w 2012 r. W ramach współpracy województwa opolskiego z niemieckim landem Nadrenia-Palatynat w 2007 r. podpisano umowę o współpracy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu z Landowym Centrum Bibliotek Nadrenii-Palatynatu w Kolencji i w ramach tej

współpracy pokazano opolskiej publiczności dwie bardzo cenne wystawy. Na wystawie „Uprawa winorośli i kultura wina w Nadrenii-Palatynacie”, prezentowanej w 2011 r. zaprezentowano oryginalne eksponaty, w tym monety i naczynia z czasów rzymskich. Z kolei inkunabuły i XVI-XVII-wieczne stare druki z rycinami nadreńskich miejscowości przywieziono do Opola w 2008 r. w związku z wystawą „W dolinie Renu”. Podczas tegorocznych Dni Kultury Niemieckiej pokazana została wystawa „Zamkowe opowieści – szlachta na Śląsku”, przygotowana przez Muzeum Ziemi Górnośląskiej (Oberschlesisches Landesmuseum) z niemieckiego Ratingen.

W latach 1993-2013 odbyło się łącznie ponad 500 imprez, w których udział wzięło około 50 tys. uczestników. Rekordowym pod względem ilości imprez i gości był dla przykładu 2007 r. Zorganizowano wówczas 31 imprez, które odwiedziło 5100 gości. Dotychczas odbyło się około:

- 80 wystaw,
- 50 spotkań autorskich,
- 40 dyskusji,
- 30 wykładów,
- 30 koncertów,
- 16 konkursów o Austrii,
- 13 Wiosen Austriackich w latach 2000-2013
- 12 przedstawień scenicznych.

Biblioteka Austriacka jest więc nie tylko miejscem, gdzie można wypożyczyć zbiory. Jest centrum kultury austriackiej i niemieckiej, oferującym szereg spotkań, wystaw i koncertów. Inicjatywy biblioteki wspierane są przez wiele instytucji, m.in. Austriacki Konsulat Generalny w Krakowie i Austriackie Forum Kultury oraz inne instytucje partnerskie.

Najwięcej odbyło się wystaw malarstwa i fotografii, głównie artystów z Austrii, a także wystaw o ciekawych ludziach i miejscach. Wystawy prezentowane były w większości w Galerii WuBePe, ale także w innych miejscach, tj. Galerii Sztuki Współczesnej, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Diecezjalnym i Filharmonii Opolskiej.

Największym powodzeniem cieszą się koncerty muzyczne, organizowane w Filharmonii Opolskiej. Ponieważ do ich odbioru nie jest potrzebna znajomość języka, a muzyka austriacka – czy to Mozart, Schubert, Strauß czy Beethoven – znana jest i lubiana także nad Odrą. Spektakularne, aczkolwiek wymagające bardzo dobrej znajomości języka, były przedstawienia sceniczne. Kilka z nich odbyło się w Teatrze im. Jana Kochanowskiego, a niektóre także w salach

Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych i Uniwersytetu Opolskiego. Natomiast wygłoszone wykłady dotyczyły głównie literatury, kultury czy muzyki austriackiej, ale wymienić można wykłady o tematyce historycznej, np. o związkach ze Śląskiem.

Na spotkania do Opola przyjechało ponad 50 pisarzy. Przypomnieć należy chociażby kilka nazwisk znanych polskiemu czytelnikowi, takich jak: Radek Knapp, Martin Pollack, Barbara Frischmuth czy Karl-Markus Gauß.

PROMOCJA BIBLIOTEKI

Trudno sobie dziś wyobrazić działalność biblioteki bez dostatecznej promocji jej zbiorów i imprez. W Bibliotece Austriackiej dużą wagę przywiązuje się do różnych form prezentacji biblioteki i czytelnictwa. Tradycyjne formy promocji, tj. plakaty i zaproszenia drukowane, stosuje się coraz rzadziej, ze względu na duży koszt ich druku i kolportażu. Trudno z nich jednak zrezygnować w przypadku ważnych wydarzeń kulturalnych. Ciekawie zredagowane zaproszenia czy plakaty na długo zapadają w pamięci odbiorców. W przypadku mniejszych imprez stosuje się zaproszenia wysyłane za pomocą

poczty elektronicznej i przez sms, czy też zamieszczane są na stronie internetowej biblioteki oraz na portalu społecznościowym Facebook, szczególnie preferowanym przez młodych odbiorców. Niezawodny jest także marketing bezpośredni poprzez ustne przekazywanie informacji użytkownikom odwiedzającym bibliotekę. W przypadku większych projektów czynione są starania o pozyskanie patronatu honorowego marszałka województwa czy konsula. Na szczególną uwagę zasługuje współpraca ze wszystkimi redakcjami środków masowego przekazu, obejmującymi corocznie patronat medialny nad *Wiosną Austriacką*.

AKCJE CZYTELNICZE

Biblioteka Austriacka włącza się także w akcję promocji czytelnictwa *Austria czyta - spotkajmy się w bibliotece*, organizowaną od 2005 r. przez Zrzeszenie Bibliotek Austriackich, a finansowaną ze środków Ministerstwa Oświaty, Sztuki i Kultury Republiki Austrii. Tygodniowy maraton czytelnicy odbywa się w połowie października w prawie wszystkich bibliotekach w Austrii oraz w wielu bibliotekach austriackich za granicą. Patronat honorowy nad imprezą sprawuje prezydent Re-

Fot. Archiwum WBP

publiki Austrii, a medialnie wspierają ją znane osobowości ze świata kultury i biznesu. Akcja ma bardzo dobrze przygotowaną kampanię reklamową i wielokrotnie była nagradzana.

Od kilku lat w dniu 26 września obchodzony jest w bibliotece *Europejski Dzień Języków Obcych*, dający okazję do promocji języka niemieckiego. Każdego roku proponowany jest inny program. W 2012 r. dla przykładu tematem przewodnim była Szwajcaria, która jest świetnym przykładem wielojęzyczności i wielokulturowości. Pracownicy biblioteki przygotowali wykład multimedialny *Szwajcaria bliżej*, w którym w prosty i przystępny sposób zaprezentowany został ten alpejski kraj. Na wystawie „Osobliwości Szwajcarii”, pokazano piękno krajobrazu i bogactwo kulturowe Helwetów. Odbyły się także warsztaty *Schwiizertüütsch albo jak mówią Szwajcarzy*, a osoby, które odwiedziły tego dnia bibliotekę, mogły sprawdzić swoją wiedzę o Szwajcarii w quizie i zdobyć nagrodę, którą ufundowała Ambasada Szwajcarii i biuro promocji Moja Szwajcaria. W ramach Dyskusyjnego Klubu Książki odbyło się spotkanie o literaturze ze Szwajcarii, w którym omawiana była bestsellerowa książka Maxa Frischa *Homo Faber*.

NIEMIECKOJĘZYCZNY DYSKUSYJNY KLUB KSIĄŻKI

Od 2009 r. w Bibliotece Austriackiej w Opolu działa jedyny w Polsce Niemieckojęzyczny Dyskusyjny Klub książki. Odbyło się już prawie 40 spotkań. Były to głównie dyskusje, ale także spotkanie z autorem Markiem Krajewskim, tłumaczem literatury niemieckojęzycznej Ryszardem Wojnakowskim czy wybitnym literaturoznawcą Andrzejem Kopackim. Do końca 2012 r. klub prowadził spotkania dla czytelników dorosłych. Od 2013 r. dyskusje klubowe, uzupełnione o formy warsztatowe i zabawowe, prowadzone są dla dzieci, które mają okazję do spotkań z klasycznymi bajkami z krajów niemieckojęzycznych, ale także z literaturą współczesnych pisarzy. DKK daje możliwość organizacji spotkań z pisarzami, a moderatorem umożliwia doksztalcenie poprzez udział w szkoleniach, warsztatach i konferencjach.

BIBLIOTEKA Z KLASĄ – EDUKACJA BIBLIOTECZNA

Biblioteka Austriacka prowadzi ponadto aktywną działalność popularyzatorską i edukacyjną. W ramach akcji *Biblioteka z klasą* co roku bibliotekę odwiedza prawie 50 grup szkolnych

tj. ok. 1000 uczniów, podczas których młode osoby poznają nie tylko zasady korzystania z biblioteki, ale i mogą wysłuchać multimedialnego wykładu o Austrii, Szwajcarii, zwyczajach świątecznych czy posłuchać ciekawego tekstu literackiego.

W ciągu 20 lat działalności odbyło się prawie 500 spotkań w ramach edukacji bibliotecznej, w których udział wzięło około 10 tys. dzieci i młodzieży. Publiczność wysłuchała ponad 200 wykładów o Austrii, Szwajcarii, Niemczech oraz zwyczajach świątecznych. Wspomniana wyżej oferta w ramach edukacji bibliotecznej jest w większości skierowana do nauczycieli języka niemieckiego i ich uczniów. Wiele spotkań odbywa się w języku niemieckim lub dwujęzycznie, aby zwiększyć zainteresowanie nimi także ze strony nauczycieli innych przedmiotów. Wykłady prezentowane są w formie multimedialnej i są atrakcyjną formą uzupełnienia lekcji. Spotkania w bibliotece dają możliwość obcowania z placówką upowszechniania kultury, kształtującą potrzebę korzystania z takich miejsc w przyszłości. Co roku organizowane są także warsztaty lub szkolenia dla nauczycieli na tematy związane z językiem i kulturą krajów niemieckojęzycznych.

Klasopak to oferta zawierająca pakiet 20-40 książek dla dzieci i młodzieży pisarzy austriackich w oryginalnej wersji językowej, który ma służyć całej klasie. Ma pomóc uczniom w nauce języka niemieckiego, zaznajomić ich z literaturą i zachęcić do czytania. Zainteresowani nauczyciele języka niemieckiego mogą wypożyczyć książki na okres jednego semestru szkolnego.

KONKURS „AUSTRIA – KRAJ I MIESZKAŃCY”

Organizowany co roku od 1998 r. konkurs wiedzy *Austria – kraj i mieszkańcy* ma na celu popularyzację Austrii, jej kultury, historii i walorów turystycznych. W 2013 r. w konkursie udział wzięło prawie 500 uczestników z ponad 40 szkół województwa opolskiego i śląskiego. W sumie w konkursach udział wzięło prawie 6 tys. osób. Konkurs zawdzięcza swoje powodzenie atrakcyjnej nagrodzie głównej, jaką jest wycieczka do Wiednia, fundowana od 16 lat przez biuro podróży Almatour w Opolu oraz zaangażowaniu pracowników biblioteki.

Dużym powodzeniem cieszy się interaktywny test o Austrii, zamieszczony na stronie biblioteki <http://www.ba.wbp.opole.pl/test.html>.

Fot. Archiwum WBP

KURSY – NIE TYLKO – JĘZYKA NIEMIECKIEGO

Reagując na potrzeby swoich użytkowników, Biblioteka Austriacka organizuje od 1998 r. kursy języka niemieckiego. Działalność zarejestrowano jako niepubliczną placówkę kształcenia ustawicznego w Urzędzie Miasta Opola. Słuchacze mogą odpłatnie uczyć się języka niemieckiego w wyposażonej czytelnicy oraz korzystać ze wszystkich zbiorów do nauki języka niemieckiego. W ciągu 15 lat działalności kursy ukończyło ponad 600 osób, z których bardzo wiele do tej pory korzysta ze zbiorów biblioteki i bierze udział w organizowanych imprezach.

Od trzech lat dużą popularnością cieszą się *Wakacyjne poranki z niemieckim* organizowane bezpłatnie dla wszystkich chętnych, którzy chcieliby rozpocząć naukę lub zrobić powtórkę z języka niemieckiego. Spotkania *Niemiecki od podstaw* przeznaczone są dla osób, które nigdy dotąd nie uczyły się języka niemieckiego. Natomiast spotkania *Niemiecki w podróży* to propozycja dla wszystkich, którzy już trochę uczyli się języka niemieckiego, ale chcieliby powtórzyć i sprawdzić zdobytą wiedzę, potrzebną do wyjazdów za granicę. Spotkania są bezpłatne dla posiadaczy karty bibliotecznego. Zajęcia, odbywające się przez pięć dni, prowadzone są przez pracowników biblioteki i mają na celu promocję zbiorów biblioteki, pozyskanie nowych

czytelników, zwiększenie frekwencji odwiedzających bibliotekę w okresie wakacyjnym oraz promocję kursów języka niemieckiego, oferowanych odpłatnie od nowego roku szkolnego.

Zorganizowano również nieodpłatny letni kurs języka niemieckiego dla bezrobotnych, a od 2012 r. w Bibliotece Austriackiej istnieje również możliwość udziału w bezpłatnym komputerowym kursie języka angielskiego dla dorosłych *Angielski 123.pl*.

WSPÓŁPRACA

Wiele wyżej wymienionych form działalności nie mogłoby mieć miejsca bez współpracy z licznymi instytucjami partnerskimi. Większość imprez odbyło się dzięki wsparciu Austriackiego Konsulatu Generalnego w Krakowie oraz działającego przy konsulacie Austriackiego Forum Kultury, który inicjował i koordynował działalność kulturalną bibliotek austriackich przez 20 lat.

Bibliotekę Austriacką w Opolu cechuje otwartość na współpracę z zainteresowanymi partnerami w Opolu, w Polsce, a także za granicą. Wśród partnerów lokalnych na szczególną uwagę zasługuje bardzo intensywna współpraca ze szkołami wyższymi: Instytutem Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego, Na-

uczycielskim Kolegium Języków Obcych oraz Biblioteką Uniwersytetu Opolskiego. Biblioteka współpracuje ponadto z opolskimi instytucjami kultury: Filharmonią Opolską, Teatrem im. Jana Kochanowskiego, Muzeum Diecezjalnym w Opolu, Galerią Sztuki Współczesnej, Muzeum Śląska Opolskiego, Biblioteką Centralną Caritas oraz innymi instytucjami, tj.: Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Dom Europejski przy Fundacji Rozwoju Śląska i Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu. Na szczególną uwagę zasługuje wieloletnia współpraca z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Niemców na Śląsku Opolskim podczas organizacji Dni Kultury Niemieckiej na Śląsku Opolskim.

Sponsor Biuro Podróży Almaturow w Opolu, wspiera organizowany od 1998 r. konkurs o Austrii, a wielu osobom w pamięci zostaną dni kuchni austriackiej w hotelu Mercure Opole.

Bardzo ważną jest współpraca z redakcjami środków masowego przekazu, sprawującymi corocznie patronat medialny nad *Wiosną Austriacką*, a mianowicie Nową Trybuną Opolską, Gazetą Wyborczą, Radiem Opole, Radiem Plus, ośrodkiem regionalnym TVP w Opolu oraz niemieckojęzycznymi mediami *Wochenblatt* i grupą producencką *Pro Futura*.

Wspomnieć należy również o wieloletniej współpracy z różnymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi, jak np. z Instytutem Goethego w Krakowie, Szwajcarską Fundacją Kultury *Pro Helvetia* oraz Muzeum Kultur Europejskich w Berlinie.

BILANS DZIAŁALNOŚCI

Podczas 20-letniej działalności Biblioteka Austriacka zyskała opinię biblioteki potrzebnej środowisku i ważnego partnera wielu instytucji. Udało się dokonać wiele: zwiększyć dziesięciokrotnie zbiory, które dostępne są w katalogu online. Budynek ma odnowioną elewację oraz wyremontowano wnętrza biblioteki, wyposażono ją w sprzęt komputerowy i multimedialny do organizowania spotkań. I co najważniejsze obsłużono dziesiątki tysięcy użytkowników i zorganizowano prawie 500 imprez, w których udział wzięło kilkadziesiąt tysięcy gości.

Na różnorodność programu duży wpływ ma wsparcie austriackich i niemieckich instytucji. Najważniejsze jest jednak zaangażowanie pracowników biblioteki, których cechują duża kreatywność, wysokie kompetencje językowe i organizatorskie. We własnym zakresie (przy zespole składającym się z trzech osób zatrudnio-

nych na 2,5 etatu) tworzone są koncepcje wykładów tematycznych oraz warsztatów literackich, tłumaczone na język niemiecki i polski informacje, publikacje powstające przy okazji wystaw, projektowane są wszelkie materiały promocyjne, zaproszenia i plakaty oraz administrowana jest strona internetowa biblioteki.

Ze względu na trwający kryzys i związanymi z nim oszczędnościami w następnych latach trzeba będzie się liczyć z mniejszym budżetem na organizację pracy. Szczególnie odczuwalne może to być w przypadku zakupu nowości, wyposażenia w komputery i oprogramowanie niezbędne do pracy, które bardzo szybko się dezaktualizuje, a ich zakup i serwis pochłaniają dużą część budżetu.

Kryzys jednak nie musi zawsze oznaczać paraliż w działalności. Widzimy wręcz, że wyzwala on pokłady kreatywności i zaangażowania u wielu pracowników oraz wolę współpracy ze strony wielu instytucji partnerskich.

Kolejnym problemem, z którym trzeba będzie się zmierzyć, jest sytuacja demograficzna i związane z nią zmniejszanie się liczby uczniów i studentów, którzy – jak wcześniej podano – do tej pory stanowili około 40% użytkowników. Do tego dochodzi w ostatnich latach spadek znaczenia i zainteresowania językiem niemieckim.

Ze względu na fakt zamknięcia Austriackiego Konsulatu Generalnego w Krakowie, od września 2013 r. zadania koordynatora działalności kulturalnej bibliotek austriackich ze strony austriackiej przejmie Austriackie Forum Kultury w Warszawie.

Realizując misję spójności społecznej, istotne będzie dostosowanie oferty usług biblioteki do zróżnicowanych uwarunkowań kulturowych i społecznych użytkowników. Zadaniem biblioteki na dalsze lata pracy będzie – w miarę możliwości – szybkie reagowanie na potrzeby informacyjne, kulturalne i edukacyjne różnych grup społecznych, biorąc pod uwagę zróżnicowanie pod względem narodowościowym.

Mamy ogromną nadzieję, że wypracowane i sprawdzone formy pracy i zespół pracowników oraz partnerstwo z wieloma instytucjami pozwoli na dalszą aktywną działalność Biblioteki Austriackiej. Mamy ogromną nadzieję, że w następnych 20 latach nie zabraknie zainteresowanych użytkowników oraz pieniędzy na zbiory i organizowanie imprez.

Monika Wójcik-Bednarz
Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smolki w Opolu
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek

INTERNATIONAL LIBRARIANS NETWORK

MAGDALENA GOMUŁKA

Międzynarodowa Sieć Bibliotekarzy

International Librarians Network – ILN (*Międzynarodowa Sieć Bibliotekarzy*) to międzynarodowa inicjatywa pomagająca bibliotekarzom stworzyć sieć kontaktów zawodowych wykraczającą poza granice państwa.

Sieć opiera się na modelu peer-mentoring, który odchodzi od hierarchicznego modelu kształcenia nauczyciel-uczeń, na rzecz systemu łączącego często osoby rozpoczynające karierę zawodową, ale posiadające wiedzę przekazywaną na równoprawnych warunkach. Stworzona społeczność ucząca się skupia w sobie członków o podobnych zainteresowaniach, wykazujących chęć do dzielenia się doświadczeniem.

Ten niezależny i bezpłatny program został stworzony w 2013 r. przez Kate Byrne, Alyson Dalby i Clare McKenzie. Wspierany jest pracą wolontariuszy z całego świata, którzy koordynują działania projektu oraz opiekują się uczestnikami. Wszyscy oni głęboko wierzą, że każda inspiracja oraz innowacja może przekraczać granice i rozwijać nasz potencjał.

Wizja ILN to także tworzenie możliwości do poszerzenia sieci kontaktów zawodowych za pomocą każdego kolejnych edycji. Dotychczas przeprowadzono 2 odsłony projektu. W pilotażowej wersji wzięło udział 92 uczestników z 20 krajów, natomiast do drugiej zgłosiło się 392 bibliotekarzy pochodzących z 40 państw.

Międzynarodowa Sieć Bibliotekarzy polega na połączeniu w pary bibliotekarzy, studentów bibliotekoznawstwa oraz pracowników ośrodków informacji naukowej z całego świata. Odbywa się to na podstawie elektronicznego zgłoszenia zamieszczonego w czasie rekrutacji na stronie internetowej (<http://ilnetwork.wordpress.com/>). Uczestnicy podają informacje o sobie i oczekiwania w stosunku

do przyszłego partnera, m.in. typ placówki, staż pracy oraz zainteresowania zawodowe. Priorytetem jest dobieranie osób o podobnych zainteresowaniach bądź miejscach pracy z różnych krajów, aby charakter ich współpracy był najbogatszy.

W ciągu roku odbywają się dwie edycje projektu: od marca do sierpnia oraz od września do lutego. Przez 6 miesięcy uczestnicy korespondują ze sobą wybranymi drogami: za pomocą poczty elektronicznej, serwisów społecznościowych czy komunikatorów internetowych. Co ważne, nie została narzucona forma ani częstotliwość kontaktów. Pozostaje to w kwestii wzajemnej umowy.

Oprócz indywidualnego kontaktu bibliotekarze mają okazję do wymieniania poglądów na stronie projektu oraz w serwisach społecznościowych. Proponowane tematy dyskusji obejmują wybrane zagadnienia bibliotekoznawstwa. Nie są one obowiązkowe, ale mogą inspirować problematykę podejmowanych rozmów i zachęcać do dalszych poszukiwań edukacyjnych.

Ze względu na międzynarodowy charakter projektu za język komunikacji przyjęto język angielski. W czasie współpracy zagwarantowana jest pomoc krajowych koordynatorów oraz australijskiego zespołu organizatorów.

Nabór do kolejnej rundy *International Librarians Network* trwa do 20 lutego 2014 r.

Kontakt: poland.ilnetwork@gmail.com

Magdalena Gomułka
Krajowy koordynator ILN
Biblioteka Śląska

Badania „Moja biblioteka”

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego przeprowadziła badania „Moja biblioteka”, które skierowane były do użytkowników dorosłych bibliotek terenowych powiatu białostockiego.

Ankiety wysłano drogą mailową do 15 bibliotek gminnych powiatu pod koniec 2012 r. Te z kolei rozesłały ją do podległych im statutowo placówek z gminy. Zadaniem każdej biblioteki było zachęcenie minimum 3 użytkowników (powyżej 18 roku życia) do wypełnienia ankiety i przesłania do końca marca 2013 r. Badania były anonimowe, ich wyniki posłużyły do opracowania zbiorczego raportu na potrzeby Książnicy Podlaskiej oraz bibliotek terenowych, a także zainteresowanych instytucji i samorządów.

Głównym celem było zbadanie poziomu satysfakcji czytelników dorosłych korzystających z wszelkiego rodzaju usług bibliotecznych, a także ich wiedzy na temat zadań realizowanych przez biblioteki. Na bazie pozyskanego materiału wyłoniono reprezentatywną grupę czytelników powiatu białostockiego korzystających z bibliotek publicznych. Zgodnie z danymi statystycznymi z 2012 r. z bibliotek publicznych ww. obszaru skorzystało 9,6% mieszkańców powiatu (w oparciu o dane GUS – podsumowanie roku).

Inicjatorka przedsięwzięcia pragnęła potwierdzić tezę – „usatysfakcjonowani użytkownicy są najlepszymi rzecznikami bibliotek”. Jak wiadomo, opinie odbiorców – pochlebne i niepochlebne – to najbardziej pożądana ocena działań tych instytucji. Jak są odbierane biblioteki zobrazowały nam wyniki sondażu. Pozyskane informacje oprócz danych statystycznych (gromadzonych

przez instytucje) mogą być wsparciem podczas tworzenia planów rozwoju bibliotek. Są uzupełnieniem podsumowania działań i oceną jakością placówek.

Analizy dokonano na podstawie 107 wypełnionych formularzy. Ta liczba stanowi 0,9% zarejestrowanych czytelników odnotowanych w I półroczu 2013 r. Liczbę zarejestrowanych użytkowników pozyskano z bibliotek terenowych powiatu białostockiego.

OGÓLNA INFORMACJA O BADANEJ GRUPIE

Dodatkowe, uzyskane na podstawie ankiety wiadomości to: płeć, wiek, wykształcenie. Ponadto czytelnik miał podać nazwę miejscowości, gdzie usytuowana jest biblioteka, z której korzysta. Miał też za zadanie podkreślenie rodzaju biblioteki – gminna lub jej agenda, tj. filia.

W badaniach wzięło udział: 88 kobiet (82,2%) i 19 mężczyzn (17,8%).

Zgodnie z otrzymanymi danymi – 14 (tj. 13,1%) osób zadeklarowało przedział wiekowy 18-25 lat; najliczniejszą grupę respondentów stanowili czytelnicy w grupie 26-40 lat, których odnotowano 41 (38,3%); kolejną grupę ankietowanych odnotowano w przedziale 41-60 lat, liczyła ona 40 osób (37,4 %). Nieliczni respondenci to czytelnicy powyżej 60 roku życia, odnotowano ich 12 (11,2%).

Wśród badanych dominowała grupa użytkowników posiadająca wykształcenie średnie – 47 osób (44%), w dalszej kolejności wyższe – 44 odbiorców (41,1%), 15 czytelników (14%) zadeklarowało edukację na poziomie zawodowym, a 1 osoba (0,9) podkreśliła wykształcenie podstawowe.

Wspomagającym elementem informacyjnym dla ankietera była nazwa miejscowości, w której usytuowana jest placówka. Wpłynęło 61 (57%) wypełnionych ankiet z bibliotek gminnych i 46 (43%) z ich filii bibliotecznych. Po wstępnej analizie sondażu uzyskano również wiedzę na temat wypowiedzi czytelników z miasta i wsi. Dodatkowa analiza danych pozwoliła ustalić, że od czytelników posiadających status biblioteki wiejskiej wpłynęło 72 (67,3%), a od użytkowników korzystających z placówek miejskich – 35 (32,7%) odpowiedzi.

ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ BIBLIOTEKĘ

Podstawowe działania bibliotek to pozyskiwanie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów; taką odpowiedź wskazało 93,4% ankietowanych. Kolejne wskazania dotyczą gromadzonych zbiorów bibliotecznych w placówce; o tym wiedziało 53,2% respondentów. Bogatą działalność, dotyczącą udzielania informacji odbiorcom podkreśliło 57,9% ankietowanych.

Działalność edukacyjna bibliotek jest dosyć bogata, o czym wie 72,8% naszych czytelników, podkreślając realizowane zadania związane z popularyzacją książki i czytelnictwa. W ankiecie zostawiono miejsce do wpisania innych przedsięwzięć kulturalno-oświatowych podejmowanych zwykle przez biblioteki. Dziewięć osób poinformowało o dodatkowych działaniach, jak np.: biwaki, teatryzki, zabawy w kąciku dla dzieci, wieczornice, noc w bibliotece.

W podpunkcie i – 20,5% użytkowników potwierdziło, że posiada wiedzę nt. pozyskiwania dodatkowych środków przez biblioteki, w tym: z projektów i dzięki sponsoringowi (Tabela 1).

KTO MOŻE KORZYSTAĆ Z USŁUG BIBLIOTEK?

Kolejne pytanie miało na celu zbadanie wiedzy ankietowanych na temat dostępu do bibliotek publicznych całego społeczeństwa. Czytelnicy zapisując się do biblioteki, zapoznają się z regulaminem placówki, z której będą korzystać, poznają swe prawa i obowiązki.

Prawo do korzystania z biblioteki ma każda osoba – po spełnieniu warunków zawartych w tym dokumencie. W regulaminach bibliotek powiatu białostockiego jest wzmianka, że *Prawo do bezpłatnego korzystania z biblioteki mają wszyscy czytelnicy*

Tabela 1

Zadania wykonywane przez bibliotekę	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi*
a) gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i udostępnianie zbiorów	100	93,4
b) pozyskiwanie i gromadzenie materiałów o regionie	57	53,2
c) udzielanie informacji na różne tematy	62	57,9
d) organizacja / prowadzenie działalności edukacyjnej na rzecz środowiska lokalnego, w tym:	78	72,8
• spotkania autorskie	53	49,5
• wykłady, dyskusje	17	15,8
• lekcje biblioteczne, wycieczki	50	46,7
• szkolenia skierowane do różnych grup	20	18,6
• Dyskusyjny Klub Książki	26	24,2
• konkursy	61	57,0
• imprezy biblioteczne	37	34,5
• wystawy	40	37,3
•	9	8,4
i) pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań merytorycznych, w tym:	22	20,5
projekty	15	14,0
sponsoring	12	11,2

* Możliwość wielokrotnych odpowiedzi

powiatu białostockiego. Użytkownik podpisując zobowiązanie oraz czytając uważnie regulamin, jest świadomy obowiązujących zasad (Tabela 2).

Tabela 2

Grupy odbiorców	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) mieszkańcy gminy	17	15,9
b) wszyscy zainteresowani	81	75,7
c) nie wiem	9	8,4

DOGODNOŚĆ LOKALIZACYJNA BIBLIOTEKI

Ankietowanych zapytano też o dogodność lokalizacji bibliotek, z których korzystają. Z odpowiedzi respondentów wynika, że dogodne usytuowanie placówki jest niezwykle istotne. Najczęściej opowiadają się oni za położeniem biblioteki w miejscu dogodnym komunikacyjnie. Przedstawione dane cyfrowe informują, iż 86% użytkowników jest zadowolona z lokalizacji biblioteki, natomiast 14% jest przeciwnego zdania (Tabela 3).

Oto kilka wypowiedzi respondentów dotyczących lokalizacji:

- powinna być w centrum miejscowości, a nie na uboczu,
- najlepiej w pobliżu przystanków autobusowych,
- w sąsiedztwie szkoły, sklepu,
- blisko znaczących instytucji w gminie – urzędu gminy, przychodni, banku,
- nieopodal domu kultury,
- istotną sprawą jest parking przy bibliotece,
- usytuowanie na parterze.

Tabela 3

Wypowiedzi czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) tak	92	86,0
b) nie	15	14,0

DOSTOSOWANIE GODZIN PRACY BIBLIOTEKI DO POTRZEB CZYTELNIKÓW

Z odpowiedzi na czwarte pytanie wynika, że znaczna część respondentów jest zadowolona z godzin pra-

cy biblioteki. Instytucja stara się dostosować godziny otwarcia do potrzeb użytkowników, aby każdy z obecnych oraz potencjalnych czytelników mógł z niej skorzystać. W tym zapytaniu użytkownik mógł wpisać również swoje sugestie odnośnie tego zagadnienia (Tabela 4). Oto informacje otrzymane dodatkowo:

- należy wydłużyć godziny pracy biblioteki,
- po konsultacjach z innymi, uważam, że godziny pracy są dobre, podobne jak w sklepach,
- można wydłużyć pracę do godz. 20.00, wówczas wszyscy by zdążyli,
- od rana do wieczora, nie zapominając o sobotach.

Tabela 4

Wypowiedzi czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) tak	98	91,6
b) nie	9	8,4

ARANŻACJA POMIĘSZCZEŃ BIBLIOTECZNYCH

W kolejnym pytaniu ankietowany mógł wypowiedzieć się nt. estetyki pomieszczeń bibliotecznych. Respondenci w tym pytaniu mogli dodatkowo uzasadnić swoją wypowiedź odnośnie odczuć dotyczących wystroju, wnętrza bibliotecznych. Tylko 12 osób wypowiedziało się w tej kwestii. Dopowiedzenia były różne – pozytywne i negatywne. Dominowały informacje:

- konieczność wykonania remontu,
- brak estetyki oraz duże zagęszczenie,
- brak „ładu i składu”, należałoby uporządkować zbiory na półkach,
- zaradność bibliotekarzy powoduje zamaskowanie zabrudzonej ściany przy pomocy plakatów, ogłoszeń, wystaw prac, itp., brawo za pomysłowość,
- rozmowy z radnymi nt. odnowienia biblioteki nie dały rezultatów,
- sympatyczna obsługa rekompensuje wygląd biblioteki, która wymaga renowacji,
- dobre samopoczucie w bibliotece dzięki zieleni,
- mile spędza się czas,
- tu czuję się jak w domu – przyjaźnie, schludnie i estetycznie,
- obsługa powoduje, że nie zwraca się uwagi na stare, podniszczone meble i ściany.

USŁUGI BIBLIOTECZNE DLA CZYTELNIKÓW

Pytanie szóste podzielone było na trzy części. W obrębie tego podziału wyróżniono formy usług

bibliotecznych. Wyniki odpowiedzi zobrazowano w zestawieniu tabelarycznym. Jak wynika z przedstawionych informacji, respondenci w bibliotece najczęściej korzystają ze zbiorów wypożyczonych na zewnątrz? Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszy się korzystanie prezencyjne. Najczęściej czytelnicy wykorzystują na miejscu komputer oraz Internet. Celem spotkań w czytelni jest również wspólne (niekiedy zbiorowe) poszukiwanie informacji, spotkania towarzyskie, odrabianie lekcji – takie były dopowiedzenia czytelników.

Moja biblioteka jest bardzo fajna, pomimo zagęszczenia zbiorów, a pracujący w niej bibliotekarze to mili i uczynni ludzie, pomocni w każdej sytuacji. Trzymam kciuki za nich....

Wśród dodatkowych propozycji biblioteki, tj. form kulturalno-oświatowych, najwięcej wskazań miały wystawy, które użytkownik ogląda, pokonując np. drogę do lady bibliotecznej. Dość znacznym zainteresowaniem cieszą się spotkania z ciekawymi ludźmi, co najczęściej wynika z chęci poznania zaproszonej osoby. Respondenci dodatkowo wpisali

inne formy proponowane przez biblioteki, z których korzystają, jak np.: zbiorowe wyjazdy do teatru lub kina, udział w spotkaniach Dyskusyjnych Klubów Książki albo Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Odnotowano dwa wpisy dotyczące uczestnictwa w wydarzeniach podsumowujących projekty oraz oferty telefonicznej informacji o zbiorach (Tabela 5).

KORZYSTANIE Z KATALOGÓW

Podstawowym źródłem informacyjnym o zbiorach zgromadzonych w bibliotekach jest katalog, który może być kartkowy, elektroniczny, lub kartkowy i elektroniczny. Jak wynika z przedstawionych danych, w bibliotekach publicznych najczęściej użytkownik przy wyborze zbiorów korzysta z pomocy bibliotekarza (Tabela 6).

Wypowiedzi użytkowników odnośnie korzystania z katalogów były następujące:

- *przychodzę przygotowany do biblioteki, wcześniej sprawdzając na stronie www biblioteki, czy instytucja ma książkę,*
- *podaję bibliotekarzowi kartkę z zamówionymi zbiorami, a on mi je przygotowuje do odbioru,*
- *niepotrzebny mi jest katalog, korzystam jedynie ze zwrotów innych czytelników,*

Tabela 5

Usługi dla czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) wypożyczanie na zewnątrz	101	94,3
• książki	88	82,2
• czasopisma	48	44,8
• inne zbiory (płyty, DŻS, taśmy magnetofonowe, video, dokumenty elektroniczne...)	21	19,6
b) korzystanie na miejscu – czytelnia	68	63,5
• książki	15	14,0
• czasopisma	38	35,5
• zbiory elektroniczne i nieelektroniczne	27	25,2
• komputer	31	28,9
• Internet	42	39,2
• inne	7	6,5
c) formy kulturalno-oświatowe	62	57,9
• szkolenia	15	14,0
• spotkania z ciekawymi ludźmi (w tym spotkania autorskie)	17	15,8
• konkursy	9	8,4
• wystawy	35	32,7
• towarzyszenie dziecku jako opiekun	12	11,2
• inne	10	9,3

- wymieniam się książkami z innymi, niepotrzebny mi katalog,
- bibliotekarz podpowiada, pomaga i doradza, a katalog to „przeżytek”,
- bibliotekarze pouczają, jak korzystać z bibliotecznych katalogów i kartotek, a to zabiera dużo czasu, wolę jak szybko sami przygotowują mi książki,
- katalogi w mojej bibliotece są niekompletne.

Tabela 6

Wypowiedzi czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) korzystam często	8	7,5
b) korzystam czasami	28	26,2
c) liczę na pomoc bibliotekarza	65	60,7
d) inne	6	5,6

PROMOCJA DZIAŁAŃ BIBLIOTECZNYCH

Ankieta umożliwiła także pozyskanie informacji na temat wiedzy czytelników o sposobach promocji działań bibliotecznych. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że 45,7% respondentów pozyskuje najczęściej informacje o bibliotece przy pomocy przekazu ustnego, w bezpośrednim kontakcie z drugą osobą. Na drugim miejscu jest internet – 38,3%, który pozwala pozyskać wiedzę o bibliotece z jej strony WWW. W trakcie spotkań z partnerami

biblioteki (tj. instytucjami współpracującymi) również przekazywane są informacje o jej działaniach. Mieszkańcy czerpią wiadomości o swej placówce także z pism lokalnych, niektórzy zapoznają się z czasopismami fachowymi gromadzonymi w instytucji (Tabela 7).

OCENA BIBLIOTEKI

Oceniając biblioteki, jej klienci brali pod uwagę wiele czynników. Otrzymane noty wskazują, że placówki w dużym stopniu zaspokajają potrzeby czytelników. Większość respondentów wystawiła oceny wysokie, co bardzo cieszy bibliotekarzy.

Oczekiwania użytkownika i bibliotekarza nie zawsze są identyczne. Odbiorca usług bibliotecznych pragnie być „dobrze” obsłużony (pojęcie dość szerokie). Oczywiście utopią byłoby, aby każdy czytelnik (bez względu na rodzaj biblioteki) wystawił jej najlepszą cenzurkę za działalność. Zapewne ci, co czytają teksty tradycyjne, sięgają również po treści w sieci, a także starają się korzystać z innych propozycji bibliotecznych. Wówczas ocena biblioteki przez jej klientów jest znacznie wyższa od przeciętnej. Przy wystawieniu stopni niższych, tj. od czwórki w dół, czytelnik miał zapewne drobne zastrzeżenia, uwagi. Niektóre z nich trudno jest usunąć bez wkładu finansowego. Biblioteki najczęściej są niedoinwestowane. Nieodzownym elementem przy ocenie instytucji był również personel tam pracujący, który uzyskał dość przychylną opinię. Biblioteka dąży do uzyskania przychylności osób, które korzystają z jej usług. Dlatego opinie czytelników nie są zaskoczeniem (Tabela 8).

Tabela 7

Wypowiedzi czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) prasa lokalna	19	17,7
b) czasopisma biblioteczne	8	7,4
c) strony WWW	41	38,3
d) bezpośrednie kontakty z mieszkańcami	49	45,7
e) spotkania z partnerami zawodowymi w gminie:	39	36,4
stowarzyszenia / towarzystwa	9	8,4
władza lokalna	12	11,2
instytucje w gminie (szkoła, dom kultury, przedszkola....)	18	16,8

Tabela 8

Wypowiedzi czytelników	Liczba wskazań	% uzyskanych odpowiedzi
a) bardzo dobra	66	61,7
b) dobra	34	31,8
c) dostateczna	7	6,5
d) niedostateczna	0	0

Ostatnie trzy pytania to tzw. pytania „otwarte”. Respondent mógł subiektywnie ocenić pracowników biblioteki i ich działania, określić poziom i jakość obsługi przez nie realizowanej. Kolejne dwa zapytania dotyczyły podpowiedzi ze strony użytkowników – odnośnie przemian w bibliotece, ewentualnie funkcjonowania bez zmian. Pozyskano sporo odpowiedzi, które będą pomocne w pracy bibliotekarzy oraz przy ocenie tej grupy zawodowej.

OCENA BIBLIOTEKARZY JAKO GRUPY ZAWODOWEJ

Na to pytanie odpowiedziało 64 respondentów (59,8%). Większość czytelników wystawiło wysoką ocenę tej grupie, tylko nieliczni mieli zastrzeżenia.

Trzy respondentki stwierdziły, że „nie odebrały bibliotekarzy, jako grupy zawodowej” i nie przedstawiły własnej oceny.

Pozostali ankieterzy wyrazili swe opinie dotyczące danego zagadnienia.

Oto przykładowe uwagi niepocholebne, o emocjonalnym charakterze:

- *większe zrozumienie i cierpliwość w stosunku do czytelnika, który pierwszy raz korzysta z biblioteki,*
- *bibliotekarz, który nie przestrzega etyki, nie powinien pracować w tym zawodzie,*
- *w placówce powinna być minimum dwuosobowa obsada gwarantująca otwarcie biblioteki (bez względu na nieobecność jednego pracownika),*
- *więcej pozytywnej energii wśród pracowników,*
- *za mało inicjatywy w działaniu, może należałoby podpatrzeć innych, jak to czynią.*

Niemniej jednak większość spostrzeżeń miało charakter aprobujący działania bibliotekarzy, którzy są dobrze oceniani przez odbiorców. Respondenci nie poskąpili pochwał.

Przykładowe wypowiedzi:

- *ludzie tu pracujący to profesjonalści,*
- *działają z pasją (bez względu na sytuację), bardzo aktywni,*
- *inspirują innych do czytania,*
- *kompetentni, krzewiący kulturę,*
- *tworzą właściwe postawy i zachowania,*

- *większość osób tu pracujących jest godna naśladowania,*
- *życzliwi, pozytywnie nastawieni do wszystkich,*
- *kompetentni, uprzejmi, dobrze przygotowani do pracy,*
- *otwarcie na wprowadzanie zmian, na propozycje oraz oczekiwania czytelników,*
- *aktywna grupa w gminie, dużo robią na rzecz środowiska lokalnego,*
- *chce się tu przychodzić, miła atmosfera, pozytywna energia, bibliotekarze służą pomocą i radą w każdej sytuacji (nawet prywatnej),*
- *niejednokrotnie działają jak terapeuci,*
- *chętnie się tu przychodzi na dyskusje o książce przy kawie i herbatce,*
- *w większości jest super!*

CO POZOSTAWIĆ W BIBLIOTECE BEZ ZMIAN?

Na to pytanie odpowiedziało jedynie 38 użytkowników. Wszyscy stwierdzili, iż biblioteki powinny funkcjonować i służyć ludziom bezpłatnie. Jest to często jedyna placówka kultury w gminie, gdzie społeczeństwo może się spotkać w różnych celach.

Według ankieterów bez zmian powinna być:

- *lokalizacja placówki,*
- *personel tam pracujący (z dodatkowymi etatami),*
- *zadania przez nich realizowane,*
- *zachować tę samą atmosferę i klimat,*
- *życzliwość do drugiego człowieka,*
- *cierpliwość przy obsłudze użytkownika (bez względu na sytuację),*
- *empatia, zrozumienie dla drugiego człowieka,*
- *indywidualne traktowanie użytkowników,*
- *bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem.*

PROPOZYCJE ZMIAN W BIBLIOTECE

Oszczędną ofertę przeobrażeń w bibliotece przedstawiło 42 (39,2%) respondentów. Znaczna część zwróciła uwagę na nieatrakcyjność budynku biblioteki lub wyglądu pomieszczeń. Dlatego też proponowano remonty, wymianę mebli oraz nową aranżację wnętrza, pozyskanie dodatkowego metrażu. Proponowano zakup sprzętu audiowizualnego. Sformułowano również opinie o imprezach organizowanych w bibliotekach, których według ankieterów jest za mało.

Zwrócono też uwagę na mało atrakcyjny wygląd strony internetowej lub jej brak. Wspomniano parokrotnie o rozbudowie i powiększeniu zbiorów o nowości wydawnicze, których brakuje (bez względu na ich rodzaj). Młodszy zwrócili uwagę na niezadowalającą ilość sprzętu komputerowego,

sugerowali wymianę zużytych, starych komputerów, poprawę funkcjonowania internetu. Zwrócono uwagę na potrzebę wydłużenia godzin pracy biblioteki oraz pracę w weekendy (szczególnie w sobotę), aby każdy z obecnych i potencjalnych użytkowników mógł z niej skorzystać. Sugerowano również rozbudowanie sieci bibliotecznej (szczególnie w miejscowościach, w których ich brak, a zapotrzebowanie mieszkańców duże).

PODSUMOWANIE

Ankieta pozwoliła na ujawnienie różnorodnych opinii dotyczących biblioteki (małej lub większej) funkcjonującej w danej miejscowości. Niektóre wypowiedzi miały emocjonalny, osobisty charakter. Świadczy o tym np. użycie określenia *moja biblioteka* w bardzo wielu odpowiedziach, co dowodzi o identyfikacji ankietowanych z placówkami, z których korzystają.

Znaczna część bibliotek samorządowych dobrze spełnia swoje zadania i w należyty sposób służy odbiorcom w środowisku.

Opierając się na pozyskanym materiale, potwierdzono iż: *dobra biblioteka powinna być przyjazna użytkownikowi. Jest idealną przestrzenią szczególnie w małych miejscowościach, gdzie realizowane są różne spotkania. Bibliotekarz zatrudniony w tej instytucji ma obowiązek zaakceptować jej usługowy charakter. Nie muszą dodawać, że większość użytkowników wysoko ceni życzliwość, komunikatywność, kompetencje personelu zatrudnionego w tych instytucjach. Parokrotnie odnotowano, że: bibliotekarz, to osoba cierpliwa, niejednokrotnie terapeuta, starający się na bieżąco reagować na zapotrzebowania klientów. Modelowy bibliotekarz to (w opinii badanych) najczęściej kobieta wykonująca pracę ciekawą i twórczą – niektórzy jednak dodali *monotonną*, wymagającą dużej wiedzy, jednakże często źle wynagradzaną. Bibliotekarz nie stroni od nowości technicznych związanych z obsługą komputera i internetu. Traktuje te media jako narzędzie pracy. Dowodzi to, że zawód ten uległ metamorfозie, jak zresztą także powierzchowność bibliotekarza. W społeczeństwie jeszcze nadal istnieje stereotyp bibliotekarza, niestety wciąż utrwalony nieatrakcyjny wizerunek przekazywany poprzez literaturę i media oraz niektórych bibliotekarzy. Tymczasem modelowy bibliotekarz w opinii większości badanych to: *bibliotekarka w różnym wieku, schludnie ubra-**

na (zgodnie z trendami mody), z delikatnym makijażem, poruszająca się z wdziękiem na obcasach, a więc zdecydowanie daleki od dawnych opisów.

Dane statystyczne informują, że odnotowano spadek udostępnień przy jednoczesnym wzroście odwiedzin. Fakt ten świadczy, że zmienia się rola biblioteki, która proponuje swym użytkownikom bogatszy zakres usług. Propozycje te są związane nie tylko z nauką, ale też z odpoczynkiem i samo-realizacją. Umożliwiają także podnoszenie kwalifikacji w wielu dziedzinach wiedzy. Większość ankietowanych twierdzi jednoznacznie, że *biblioteki są potrzebne i nie mogą odejść do lamusa*. Według teorii amerykańskiego socjologa Raya Oldenburga – biblioteka zajmuje *trzecie miejsce* (po pracy i domu). Jest miejscem bardzo ważnym, gdyż umożliwia kreatywne wykorzystanie wolnego czasu (informacje z www.blog.biblioteka20.pl).

Ludzie przychodzą do biblioteki nie tylko w celu wykorzystania zgromadzonych zbiorów. W dobie komputerów i internetu instytucja ta podjęła wiele wyzwań. Oprócz działalności typowo bibliotecznej realizowane są rozszerzone działania (nie zawsze identyfikowane z biblioteką). Ludzie często spędzają tu wiele czasu. Szukają potrzebnych informacji, poznają nowych znajomych. To miejsce integracji, aktywizacji społeczeństwa poprzez różne propozycje działań. Pomimo wielu przeobrażeń w bibliotece, czytelnicy nadal potrzebują szerokiego kontaktu werbalnego i niewerbalnego z obsługą biblioteczną. Wachlarz oczekiwań i potrzeb czytelników jest duży, jednak ze względu na kłopoty finansowe trudno je zrealizować. Nasuwa się prozaiczne stwierdzenie *jak by było cudownie, mieć komfort pracy* (w szerokim ujęciu tego tematu) przy jednoczesnym ukontentowaniu użytkownika.

Podsumowując, można stwierdzić, iż znaczna część bibliotek samorządowych dobrze spełnia swoje zadania i w należyty sposób służy odbiorcom w środowisku. Placówki otrzymały pozytywną opinię w kwestii godzin otwarcia, procedury wypożyczeń, zespołu bibliotecznego. Wypowiedź jednej z czytelniczek jest puentą ankiety *Moja biblioteka jest bardzo fajna, pomimo zagęszczenia zbiorów, a pracujący w niej bibliotekarze to mili i uczynni ludzie, pomoci w każdej sytuacji. Trzymam kciuki za nich...*

Może w przyszłości niektóre biblioteki terenowe powiatu białostockiego osiągną model nowoczesnej biblioteki. Jest to zapewne marzeniem każdej gminy, by mieć idealne miejsce spotkań, szczególnie potrzebne w małych miejscowościach i nie tylko. Oby te marzenia stały się realne.

Małgorzata Rokicka-Szymańska
Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego w Białymstoku

©Depositphotos/Pavel Losevsky

O BIBLIOTEKACH W PRASIE

Po remoncie w bibliotece

Zakończył się trwający od września remont Filii nr 15 Książnicy Podlaskiej w **BIAŁYMSTOKU**. Jasne kolory, estetyczne meble, a przede wszystkim nowe oświetlenie i więcej komputerów – to czeka na licznych stałych czytelników placówki. Filia nr 15 Książnicy Podlaskiej to jedna z najbardziej obleganych bibliotek sieci. Jej remont współfinansowała spółdzielnia mieszkaniowa, właściciel budynku, w którym mieści się filia.

Po remoncie w bibliotece jest jasno i estetycznie / Aneta Boruch. – Fot. // *Kurier Poranny*. – 2013, nr 214, s. 6

Digitalizacja cennych zbiorów bibliotecznych

6 listopada 2013 r. w Książnicy Podlaskiej w **BIAŁYMSTOKU** odbyła się międzynarodowa konferencja „Kultura-Digitalizacja-Zespołowa Gra”. Uczestnicy rozmawiali o współpracy przy projektach digitalizacji najcenniejszych bibliotecznych zbiorów. O swoich doświadczeniach opowiadał m.in. dr. Sigitas Narbutas, dyrektor Biblioteki im. Wróblewskich w Wilnie, Jan Leończuk, dyrektor Książnicy Podlaskiej i jego zastępca Ewa Kołomecka oraz Leokadia Kaireliene z Biblioteki im. Wróblewskich. Uczestnicy konferencji zgodzili się, że digitalizacja zbiorów to zadanie, które wymaga działań zespołowych.

Przenoszą cenne zbiory w XXI wiek / Aneta Boruch. – Fot. // *Kurier Poranny*. – 2013, nr 216, s. 9

Dary dla Książnicy Podlaskiej

Co roku dary, które Książnicy Podlaskiej w **BIAŁYMSTOKU** przekazują osoby prywatne, wzbogacają jej zbiory. W tym roku prezenty te były szczególnie cenne. Wiktoria i Rene Śliwowsy, wybitni znawcy Wschodu, podarowali po-

każny zbiór książek, w tym wiele z dedykacjami. Nieżyjąca już Jadwiga Czeszyk przekazała 50 tys. złotych na zakup zbiorów specjalnych, głównie audiobooków. Z kolei Aleksander Dresler z Kopenhagi przesłał m.in. swoją korespondencję z Ryszardem Kaczorowskim. Bardzo cennym darem był, przekazany w tym roku przez krewnych, portret Franciszka Glińskiego. To organizator i kierownik biblioteki miejskiej w Białymstoku, otwartej w 1920 r.

Prezenty dla Książnicy / Aneta Boruch. Fot. – // *Kurier Poranny*. – 2013, nr 250, s. 3

Koniec remontu biblioteki w Hajnówce

W Miejskiej Bibliotece Publicznej w **HAJNÓWCE** właśnie kończy się trwający od trzech miesięcy remont. Modernizacja biblioteki była możliwa dzięki wieloletniemu programowi MKiDN, prowadzonemu przez Instytut Książki – Kultura+. Projekt w jednej zwrtej dofinansowany również został przez Urząd Miasta w Hajnówce. W jego ramach w placówce utworzono dwie pracownie komputerowe. Jedna przeznaczona będzie specjalnie dla dzieci – stanie tu siedem komputerów z dostępem do internetu. Natomiast w czytelni dla dorosłych powstało dwanaście nowych stanowisk komputerowych.

Będziemy czytać nowocześnie / (ab) // *Gazeta Współczesna*. – 2014, nr 1, s. 4

Konsorcjum bibliotek publicznych

Książnica Podlaska w **BIAŁYMSTOKU** oraz biblioteki z **HAJNÓWKI, KOLNA, ŁOMŻY, PODGÓRZA** i **SUWAŁK** zawiązały konsorcjum w celu wspólnego korzystania z serwisu Ibuk. Dzięki temu dostęp do 260 wybranych książek w wersji elektronicznej będzie miało o wiele więcej osób niż tylko czytelnicy Książnicy Podlaskiej, którzy

z serwisu korzystają od minionego roku. E-publikacje będzie można czytać na komputerach w sieciach lokalnych zrzeszonych placówek oraz na komputerach domowych.

Więcej do czytania, nie tylko w tradycyjny sposób / Aneta Boruch. - Fot. // *Kurier Poranny Obserwator*. - 2014, nr 1, s. 2

Rozbudowa biblioteki w Wasilkowie

Pod koniec listopada 2013 r. gmina **WASILKÓW** ogłosiła przetarg na rozbudowę Miejskiej Biblioteki Publicznej. To dla miasteczka jedna z najważniejszych inwestycji. Obecnie placówka mieści się w starym budynku. I jest tu ciasno. Dlatego należało powiększyć powierzchnię

placówki. Aż 21 firm z Podlasia i kraju chce rozbudowywać bibliotekę w Wasilkowie. Magistrat właśnie otworzył oferty przetargowe. Inwestycja ma ruszyć wiosną. Po przebudowie będzie tu przytulny kącik dla dzieci, nowoczesnie urządzone: wypożyczalnia, pracownia komputerowa i tzw. zielony taras.

Wreszcie rozbudują bibliotekę / Julita Januszkiewicz. - Fot. // *Kurier Poranny Magazyn*. - 2014, nr 2, s. 7

Wybór:

ELŻBIETA DROZDOWSKA
Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego
w Białymstoku

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

Wojciech Kilar. In memoriam. By pamiętać o partyturze „Kzesanego” dla Biblioteki Śląskiej

W holu głównym Biblioteki Śląskiej można oglądać wystawę poświęconą pamięci Wojciecha Kilara – wybitnego kompozytora, mecenasa i przyjaciela Biblioteki Śląskiej. Zaprezentowano na niej książki z dedykacjami dla katowickiej księżnicy i jej dyrektora profesora Jana Malickiego. W publikacji poświęconej „jasnogórskim ścieżkom kompozytora” znajdujemy np. wpis: „Bibliotece Śląskiej wdzięczny za tak serdeczną łączącą nas więź”. Świadectwem wielokrotnych odwiedzin Wojciecha Kilara w Sieliance są fotografie z uroczystości, m.in. wręczenia kompozytorowi nagród: im. Juliusza Ligonia, im. Karola Miarki oraz Lauru Górnos Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Szczególnym eksponatem jest egzemplarz *Boskiej komedii*, ostatniej książki (ze zbiorów Biblioteki Śląskiej) czytanej przez kompozytora. Na wystawie przypomniano także szczodry gest Wojciecha Kilara, darczyńcy Społecznego Komitetu Pomocy Bibliotece Śląskiej. Pokazano ogłoszenie o radiowej aukcji, na której licytowano m.in. partyturę „Kzesanego” ofiarowaną przez kompozytora.

Uzupełnieniem ekspozycji są liczne wydawnictwa nutowe, multimedia z kompozycjami utworów Wojciecha Kilara i filmami z jego muzyką oraz fotograficzny jasnogórski portret kompozytora stworzony przez jego przyjaciela, częstochowianina – Zdzisława Sowińskiego.

(Aneta Satława, Biblioteka Śląska w Katowicach)

ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Śląska w Katowicach na promocję albumu *Tajemnice pracowni* Arkadiusza Ławrywiąca (20.12.2013)
- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu na Familijne Kino w Bibliotece „Koralina” (04.01.2014) oraz Kino w Bibliotece – „Karnawał z Meryl Streep” (08.01.,15.01.,22.01.,29.01.), a także Lodowcowe Kino w Bibliotece (20.01., 24.01., 27.01.,31.01.)
- Biblioteka Śląska w Katowicach na kolejne spotkanie podróżnicze „Hajer jedzie do Azerbejdżanu” (07.01.) oraz na promocję publikacji pod red. Władysława Motyki *Śpiewnik karpacki* (14.01.)
- Książnica Pomorska w Szczecinie na prezentację książki Rafała Podrazy *Helena Majdaniec. Jutro będzie dobry dzień* (14.01.)
- BP im. Z. J. Rumla w Dzielnicy Praga-Południe m.st. Warszawy na widowisko słowno-muzyczne Danuty Stankiewicz „Warszawo Ma” (17.01.)
- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu na wystawę „Kostiumy, maski, bale, czyli rzecz o karnawale” (wernisaż 21.01., finał 28.01.)
- WiMBP im. C. K. Norwida w Zielonej Górze na cykl spotkań w ramach konserwatoriów bibliotecznych: Jan Malicki „Wektory przyszłości. Biblioteka totalna” (19.03.)

PUBLIKACJE OTRZYMANE

Z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu „Winieta”. *Pismo Biblioteki Raczyński*, Rok XVII, nr 1 (62) 2013, nr 3 (64) 2013, ISSN 1509-6343

Morawska Biblioteka Krajowa

W maju 2013 r. wraz z grupą polskich bibliotekarzy byliśmy na Morawach. Mieliśmy możliwość zwiedzenia kilku bibliotek, w tym największą księżnicę w rejonie i jedną z większych w Czechach. Mieści się ona w stolicy Moraw – w Brnie.

Morawska Biblioteka Krajowa (Moravská zemská knihovna) jest biblioteką naukową o charakterze uniwersalnym. Pełni funkcję biblioteki regionalnej. Zbiory biblioteki liczą ok. 6 mln wol. Korzysta z niej corocznie powyżej 30 tys. czytelników. Biblioteka mieści się w nowym, oddanym do użytku w 2001 r., przestronnym, ciekawie zaaranżowanym budynku. Organem założycielskim księżnicy jest Ministerstwo Kultury.

Początki Biblioteki związane są z Morawsko-Śląskim Towarzystwem Ekonomicznym, którego celem było działanie na rzecz rozwoju rolnictwa. Towarzystwo założyło bibliotekę w 1770 r., której zbiory zawierały literaturę rolną. Bibliotekę przekształcono w bibliotekę publiczną w 1883 r., a władze wojewódzkie zapewniły jej regularne dotacje. W 1900 r. zaczęto używać nazwy Morawska Biblioteka Regionalna.

W 1923 r. biblioteka przeniosła się z administracji wojewódzkiej i zaczęła pełnić funkcję biblioteki uniwersyteckiej dla nowo utworzonego w 1919 r. Uniwersytetu Masaryka. Kilkanaście lat po II wojnie światowej – w 1958 r., połączyły się trzy biblioteki: Biblioteka Uniwersytecka, Centralna Biblioteka Edukacji i Państwowa Biblioteka Techniczna tworząc Państwową Bibliotekę Naukową w Brnie. W 1993 r. wrócono do historycznej nazwy Morawska Biblioteka Krajowa.

Już w latach 30. XX w. planowano wybudować nowy gmach biblioteczny. Przeszkodził w tym kryzys ekonomiczny i II wojna światowa. Plany odbyły w latach 90. XX w.

Ogłoszono konkurs architektoniczny. Wygrał projekt firmy ONEX z Pragi. W kwietniu 2001 r. duży, funkcjonalny, piękny szklany budynek został oddany do użytku bibliotekarzom. Bardzo piękny jest reprezentacyjny hall – otwarta przestrzeń na wysokość całego nadziemna, zakończona falistymi liniami, niby arkadami. W hallu i w innych strefach wejściowych, jak mówią Czesi, organizowane są wystawy. W maju 2013 r. otwarto wystawę poświęconą noblistce Hercie Müller.

Ciekawie przedstawiony jest system komunikacji umożliwiający użytkownikom orientację w budynku. Napisy są w dwóch językach: czeskim i angielskim, na każdym piętrze w innym kolorze. Na parterze zlokalizowano m.in.

Fot. ze zbiorów Autora

Fot. Autor

informację, rejestrację, a także salę konferencyjną. Napisy w kolorze pomarańczowym informują nas, że na I piętrze znajdziemy salę komputerową, wypożyczalnię międzybiblioteczną. Na II piętrze (napisy w kolorze czerwonym) funkcjonują biblioteki zagraniczne (amerykańska, angielska, austriacka i niemiecka) oraz czytelnia gazet i czasopism. III piętro (kolor fioletowy) zajmuje literatura piękna. Na IV piętrze (kolor niebieski) znajduje się gabinet rękopisów i starodruków (Manuskripts and Old Prints), pokój wideokonferencji, czytelnia nauk humanistycznych i wypożyczalnia muzykaliów. Na V piętrze zlokalizowano kolejną czytelnię humanistyczną (napisy są konsekwentnie w kolorze niebieskim). Na VI piętrze – oznaczonym na zielono – zgromadzono księgozbiór przyrodniczy i techniczny, a także normy i patenty. Na VII piętrze (informacja w kolorze żółtym) jest literatura firmowa (corporate literatury).

Dr Jindra Pavelková prezentując bibliotekę oprowadzała nas po wszystkich kondygnacjach. Co ciekawe, nie czuliśmy się zmęczeni, nie bolały nas nogi. To zasługa wspaniale wyprofilowanych schodów. Myślę, że firmy budujące wielopiętrowe gmachy (nie tylko biblioteki), mogłyby się zapoznać z odpowiednią dokumentacją techniczną Morawskiej Biblioteki Krajowej.

Od 1990 r. rozpoczęła się automatyzacja biblioteki. We współpracy z Biblioteką Narodową Republiki Czeskiej, Słowacką Biblioteką Narodową

i Biblioteką Uniwersytecką w Bratysławie zakupiono system informatyczny ALEPH i zaczęto generować katalog CASLIN. Bibliotekarze intensywnie powiększają katalog o nowe rekordy, ale wciąż mają przed sobą bardzo dużo pracy – muszą jeszcze opisać 1,1 mln zbiorów.

Pracują też nad digitalizacją większości zbiorów. Do 2014 r. zamierzają zdigitalizować 26 mln stron. Pokazano nam Pracownię Digitalizacji mieszczącą się w podziemiach. W lipcu 2012 r. zakupiono szwajcarskie maszyny firmy „Trentventus”. Urządzenia te mają bardzo wrażliwe kamery.

Maszyna waży i mierzy książkę i w zależności od wyników ustawia się odpowiedni program. Z ogromną ciekawością oglądaliśmy proces digitalizacji map i książek, gdyż większość z nas nie miała możliwości poznać go w polskich bibliotekach.

Biblioteka bardzo dba o czytelników. Od poniedziałku do piątku jest otwarta dla nich od godz. 8.30 do 22.00, a w soboty od 8.30 do 16.30. Wypożyczać można 50% zbiorów, kolejne 50% udostępnia się na miejscu. Byliśmy ciekawi, jak długo czytelnik oczekuje na zamówioną pozycję. Jeżeli znajduje się ona w budynku głównym, czas oczekiwania wynosi do 1 godziny, jeżeli poza budynkiem – to 1-2 dni. Poza książkami, czasopismami, tradycyjnymi zbiorami specjalnymi użytkownicy Morawskiej Biblioteki Krajowej mają dostęp do wybranych czeskich i zagranicznych licencjonowanych internetowych baz danych oraz korzystania z bezprzewodowego internetu (Wi-Fi).

Biblioteka organizuje szkolenia w zakresie obsługi komputera: szkolenia dla użytkowników i specjalne szkolenia dla bibliotekarzy. Morawska Biblioteka Krajowa pełni funkcje regionalne – prowadzi usługi doradcze, metodyczne, wspiera zakupy niekomercyjnych tytułów, wydaje magazyn RAINBOW dla bibliotek Moraw Południowych.

JOLANTA PRZYBYLSKA
Wojewódzka Pedagogiczna Biblioteka
im. KEN w Warszawie

Edukacja literacka

dzieci i młodzieży

Z przykładami dobrych praktyk w działaniach realizowanych na rzecz najmłodszych czytelników w bibliotekach publicznych Polski i Ukrainy zapoznali się uczestnicy seminarium – bibliotekarze bibliotek publicznych Krosna i powiatu krośnieńskiego, zorganizowanego przez Krośnieńską Bibliotekę Publiczną w dniu 20 listopada 2013 r.

Seminarium poprzedziło spotkanie dyrekcji Lwowskiej Biblioteki dla Dzieci oraz Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej (KBP), w trakcie którego podpisano umowę o kontynuowaniu współpracy oraz omówiono plany na najbliższe lata obydwu bibliotek. W spotkaniu uczestniczył Zygmunt Rysz – Naczelnik Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Krosna.

Uczestników seminarium powitała dyrektor KBP – Teresa Leśniak, a następnie Dyrektor Lwowskiej Biblioteki – Larysa Luhova, w wystąpieniu pn. „Ukraina – Polska: książkowy most – planujemy przyszłość...” zaprezentowała szczegóły realizacji wieloletniego programu współpracy pomiędzy lwowską biblioteką a bibliotekami w Polsce, w tym głównie Krośnieńską Biblioteką Publiczną. *Przez wiele lat staliśmy się*

partnerami i nie wyobrażam sobie dalszego funkcjonowania bez tej współpracy. Przypomniała m.in. wspólne konferencje i seminaria, warsztaty, konkursy z udziałem dzieci z obydwu krajów, a także wizyty polskich autorów we Lwowie.

Dobrym wzorem międzynarodowej współpracy jest realizowany przez biblioteki różnych krajów projekt IFLA – „Biblioteki – Siostry”, który zaprezentowała Nadia Kindrys – wicedyrektor Lwowskiej Biblioteki, na przykładzie projektu „Step by step : 365 days in the library”. Projekt realizowały dwie biblioteki szwedzkie i biblioteka rosyjska od maja 2012 r. do kwietnia 2013 r., polegający na prowadzeniu foto-bloga, pokazującego dzień po dniu ciekawe wydarzenia w tych bibliotekach.

To właśnie ten pomysł zainspirował lwowskich bibliotekarzy do zrealizowania podobnego przedsięwzięcia pn. „Bibliorodzynki 365”. Od 1 marca 2013 r. trzy biblioteki – Lwowska Obwodowa Biblioteka dla Dzieci, Krośnieńska Biblioteka Publiczna i Chersońska Obwodowa Biblioteka dla Dzieci – pod adresem <http://bibliorodzynki365.com.ua/> – z wykorzystaniem jednego zdjęcia, prezentują dzień po dniu ciekawe wydarzenia i miejsca – „rodzynki” z bibliotecznego życia. Szczegóły powstania tego serwisu, a także dane pokazujące jego wykorzystanie przedstawiła Olena Kremnova – bibliotekarz-informatyk Lwowskiej Biblioteki. Przez dziewięć miesięcy portal był odwiedzany przez blisko 25 tys. osób, a największy procent użytkowników był w wieku 25-34 lat. Strona często jest odwiedzana także przez

Fot. Archiwum KBP

Fot. Archiwum KBP

bibliotekarzy, dla których pokazywane wydarzenia stanowią inspirację do podejmowania podobnych działań we własnych bibliotekach.

Wszyscy bibliotekarze podkreślali, że niezwykle trudno jest wybrać jedno zdjęcie, które pokazywałoby w szerokim zakresie wydarzenie czy ciekawą sytuację z życia biblioteki. Dlatego seminarium było też okazją do omówienia zrealizowanych imprez, które w „bibliorodzynkach” zostały przedstawione tylko przez pojedyncze zdjęcia.

Monika Machowicz zaprezentowała szczegółowo trzy wydarzenia zrealizowane przez Krośnieńską Bibliotekę Publiczną w ostatnich miesiącach – konkurs „Krośnieński Mistrz Ortografii”, „Narodowe Czytanie Fredry” oraz „Noc w Bibliotece”, które w serwisie były pokazane tylko w niewielkim zakresie. Natomiast Bożena Kruczkowska – kierownik Filii nr 4 KBP – omówiła XII Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom w działaniach Krośnieńskiej Biblioteki. Zajęcia w przedszkolach, czytanie z Reksiem, konkursy, szereg działań w ramach pikniku „Czytanie zaczyna się od dziecka” – to tylko wybrane działania.

Wybrane wydarzenia z działalności Chersońskiej Biblioteki dla Dzieci przedstawiła natomiast Larysa Luhova. Były to m.in. konkurs na Najlepszego Czytelnika Ukrainy, Jarmark Innowacji

Bibliotecznych, Festiwal Wolontariuszy czy działalność licznych klubów bibliotecznych.

W ostatniej części seminarium Elżbieta Staroń – bibliotekarz z Oddziału dla Dzieci KBP – przedstawiła praktyczne możliwości wykorzystania tekstów literackich w pracy z młodymi użytkownikami biblioteki. W referacie pn. „Radość czytania na co dzień – edukacja literacka dzieci w teorii i praktyce” scharakteryzowała m.in. cechy książek, najlepiej dostosowanych do określonych grup wiekowych. Jako przykład takiej książki, która ma duże wartości poznawcze, edukacyjne, a przy tym podoba się dzieciom, wymieniła „Miasteczko Mamoko” Aleksandry i Daniela Mizielińskich.

Na zakończenie przedstawiła przykłady zabaw edukacyjnych z wykorzystaniem tekstów literackich, jak „Jesienny masaż”, „Pieczenie ciasta”, „Teatr rąk, nóg i głów”, „Historia miłosna z doliny uczuć”.

Zabawy te pokazały, że przy wykorzystaniu najprostszych rekwizytów można podjąć działania, które rozwijają wyobraźnię, aktywność, a przede wszystkim angażują dzieci do kreatywnej zabawy.

TERESA LEŚNIAK
Krośnieńska Biblioteka Publiczna

Pobierz wiedzę

Wyzwania dla edukacji w świetle badań kompetencji cyfrowych młodzieży i dorosłych

W dniu 11 grudnia 2013 r. w dawnej siedzibie Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się konferencja „Pobierz wiedzę. Wyzwania dla edukacji w świetle badań kompetencji cyfrowych młodzieży i dorosłych”. Organizatorami byli Fundacja Orange, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga przy współpracy z Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji.

Honorowy patronat nad konferencją objął Michał Boni, Minister Administracji i Cyfryzacji oraz Bogdan Zdrojewski, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uczestnikami konferencji było liczne grono nauczycieli akademickich, nauczyciele-bibliotekarze, nauczyciele i przedstawiciele nadzoru pedagogicznego, przedstawiciele organizacji pozarządowych, wolontariusze projektu Latarnicy Polski Cyfrowej, osoby reprezentujące media i administrację publiczną. Pewien ferment i zainteresowanie dorosłej publiczności wzbudziła obecność dość licznej grupy uczniów.

Celem konferencji była prezentacja celów, założeń i wyników dwóch badań kompetencji cyfrowych młodzieży i nauczycieli: „Kompetencje cyfrowe młodzieży w Polsce (14-18 lat)”, zrealizowanych dla Fundacji Orange i Orange Polska oraz „Nowe media w polskiej szkole”, zrealizowanych przez Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga we współpracy z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW.

Jako pierwszy podczas konferencji głos zabrał Tomasz Napiórkowski z Departamentu Społeczeństwa Informacyjnego MAiC. W swoim wystąpieniu zatytułowanym *Wnioski i dzisiejsze spojrzenie na*

cele Strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego na lata 2008-2013 w obszarze kompetencji cyfrowych:

- przypomniał podstawowe cele strategii (dokumentu przyjętego przez rząd w grudniu 2008 r.);
- wskazał, jak cele strategii są kontynuowane dziś;
- przedstawił wizję dotyczącą wyzwań stojących przed edukacją cyfrową dzieci, młodzieży i dorosłych współcześnie.

Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego na lata 2008-2013 została przyjęta przez rząd w grudniu 2008 r. Dokument ten określał kierunki i cele strategiczne dla Polski w obszarze rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Cele te zostały sformułowane w trzech obszarach: Człowiek, Gospodarka, Państwo. Dla potrzeb konferencji T. Napiórkowski skupił się na omówieniu 4 celów zawartych w pierwszym ze wskazanych obszarów, a mianowicie:

1. Podniesienie poziomu motywacji, świadomości, wiedzy oraz umiejętności w zakresie wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
2. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji (od przedszkola do uczelni wyższej) oraz upowszechnienie zasady nauki przez całe życie

poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych;

3. Dopasowanie oferty edukacyjnej do wymagań rynku pracy, którego istotnym elementem są technologie informacyjne i komunikacyjne;

4. Zwiększenie aktywności społecznej, kulturalnej i politycznej Polaków poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Podkreślił znaczenie szeroko zakrojonych konsultacji społecznych i zaangażowania partnerów społecznych przy powstaniu strategii. Następnie wskazał te dokumenty, które stanowią ważny kontekst dla realizacji omawianej strategii, mianowicie *Agendę Cyfrową*, raport *Polska 2030*, *Europejską Agendę Cyfrową*.

T. Napiórkowski omówił również znaczenie, jakie dla działań wspierających cyfryzację w Polsce miało kilka dotychczasowych programów operacyjnych, działających w latach 2007-2013, m.in.: *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* oraz *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego*. W swoim wystąpieniu wielokrotnie podkreślał, iż budowanie kultury cyfrowej w społeczeństwie, to nie tylko przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu i kształcenie w kierunku podstawowych umiejętności korzystania z komputerów i internetu, ale bardzo ważne są zaawansowane umiejętności i wysokie kompetencje cyfrowe.

Na zakończenie swojego wystąpienia odwołał się do możliwości, jakie zapewniają Fundusze Europejskie i specjalnie stworzony operacyjny program pomocowy *Polska Cyfrowa*, podzielony na trzy osie priorytetowe, odpowiadające najważniejszym obszarom cyfryzacji. Szczegółowo omówił trzecią oś priorytetową programu *Cyfrową aktywizację społeczeństw* i jej dwa cele szczególnie: e-integrację i e-aktywizację na rzecz zwiększenia aktywności oraz korzystania z internetu (cel nr 5) oraz pobudzanie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji (cel nr 6). Wskazał w ramach celu 5 na wspieranie działań lokalnych centrów aktywności do działań cyfrowej integracji i aktywizacji konieczność prowadzenia kampanii edukacyjno-informacyjnych na rzecz zwiększania znaczenia e-umiejętności oraz upowszechniania korzyści z wykorzystywania technologii cyfrowych.

Wskazał również kilka projektów, które zwyciężyły w rozpisany przez MAiC konkursie na realizację zadania z zakresu działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu oraz wyrównywaniu szans edukacyjnych:

- projekt cyfrowej wyprawki dla dorosłych Fundacji Panoptykon;

- projekt „W świecie cyfrowym – szkolenia, warsztaty, kursy” Fundacji Rozwoju Systemu Oświaty;

- „Kuznia programistów – umożliwienie różnym grupom zawodowym i wiekowym nauki programowania od podstaw wraz z promocją zawodu programisty” Fundacji Rozwoju Branży Internetowej „Netcamp”.

Kolejny referat *Przegląd badań i standardów kształcenia kompetencji cyfrowych w Europie i na świecie* wygłosiła dr hab. Małgorzata Kisilowska z Instytutu Informatyki i Studiów Bibliologicznych UW. Prelegentka naszkicowała tło do prezentowanych w dalszej części konferencji polskich raportów. Punktem wyjścia polskiego zespołu badawczego było poszukiwanie wskazówek, podstaw metodologicznych badań kompetencji cyfrowych, jakie można było znaleźć w literaturze, sprawozdaniach, analizach i raportach prowadzonych w Europie i na świecie. Przegląd badań, jakiego dokonała dr hab. M. Kisilowska skoncentrował się na kilku obszarach badawczych, wskazanych jako czynniki kształtujące kompetencje cyfrowe nauczycieli, kadry zarządzającej, nauczycieli-bibliotekarzy:

1. Sprzęt i oprogramowanie – dostępność

Jak pokazują badania sprzęt i oprogramowanie właściwie nie stanowią obecnie bariery. Oczywiście zależy to od kraju, w którym przeprowadzono badania. Do liderów w tym obszarze należą Dania, Anglia, Szkocja, gdzie uczniowie mają zapewniony dostęp do co najmniej 1 komputera. Można stwierdzić, że w Europie systematycznie poprawia się dostępność do komputerów i internetu, trzeba odnotować problemy związane z dostępnością do oprogramowania, zwłaszcza dedykowanych aplikacji, które pomagają zdobywać wiedzę i umiejętności informatyczne. Poprawia się dostępność i korzystanie na lekcyjach z internetu – wyraźna tendencja wzrostowa (w 2012 r. mowa była o wykorzystywaniu internetu w wymiarze 28 min dziennie). Jednak, jak zaznaczyła prelegentka nasycenie sprzętem nie przekładało się na zmiany metod pracy nauczycieli.

2. Kompetencje informatyczne

Warunkiem niezbędnym do rozwijania kompetencji cyfrowych jest posiadanie podstawowych kompetencji informatycznych. Jak pokazują badania, nauczyciele w Europie i na świecie po-

sługują się nimi w codziennej pracy, niezależnie od podstawowych cech demograficznych (wiek, płeć). Częściej wykorzystują je nauczyciele matematyki i przedmiotów ścisłych niż humanistycznych. Większość państw, w tym również Polska zaleca stosowanie innowacyjnych metod dydaktycznych, wykorzystujących sprzęt i oprogramowanie informatyczne w nauczaniu wszystkich przedmiotów. Faktem jest też niski poziom zintegrowania kompetencji informatycznych w nauczaniu matematyki, nauk ścisłych i przyrodniczych oraz języków.

3. Kultura organizacyjna – czyli atmosfera w szkole względem wprowadzania i wykorzystywania nowych technologii

Jak wynika z badań na poziom akceptacji wobec wprowadzania nowych technologii w szkole wpływa poziom integracji i atmosfera dzielenia się wiedzą, zachęta do innowacji, otwartość i decentralizacja władzy. Ważne jest również to, na ile nauczyciel otrzymuje wsparcie – czy jest to wyłącznie wsparcie techniczne, czy też wsparcie pedagogiczne. Niekorzystne jest obarczanie wyłącznie nauczycieli informatyki odpowiedzialnością za udzielanie innym nauczycielom pomocy. Badania pokazują, że przejawem zaangażowania nauczycieli w zmiany jest pozytywne nastawienie do komunikacji sieciowej z rodzicami, uczniami (poprzez portale szkolne, pocztę elektroniczną, dzienniki elektroniczne).

4. Szkolenia i rozwój zawodowy – na ile w środowisku szkolnym popularny jest udział w szkoleniach, jakie generalnie są możliwości kształcenia i doskonalenia własnych umiejętności

Szkolenia i rozwój zawodowy są kolejnymi czynnikami wspierającymi rozwój kompetencji cyfrowych. Badania europejskie pokazują pewną zależność: wdrażanie ICT do pracy w szkole zależy od ilości i jakości wcześniejszych doświadczeń edukacyjnych i szkoleniowych w tym zakresie. Badania potwierdzają, że ze szkoleń najchętniej korzystają nauczyciele matematyki, przedmiotów ścisłych i przyrodniczych (zwłaszcza w szkołach średnich). Ponadto na podstawie prowadzonych badań można stwierdzić, że wśród wymagań stawianych nauczycielom brak jest kompetencji cyfrowych, których z kolei częściej oczekuje się od studentów na kierunkach nauczycielskich.

5. Postawy – jak ważne jest nastawienie nauczycieli do wprowadzania nowych technologii

Ostatnim elementem wpływającym na chęć zdobywania kompetencji cyfrowych są postawy:

wobec zmian, wobec możliwości transformacyjnych nowych technologii, wobec siebie i własnych umiejętności dydaktycznych i merytorycznych. Wiadomo, że niskie umiejętności są równoznaczne ze złym nastawieniem do uczenia się i wykorzystywania nowych technologii.

6. Zaawansowane kompetencje cyfrowe – określanie standardów, definiowanie kanonu umiejętności.

M. Kisilowska wyraźnie zaznaczyła na podstawie własnych poszukiwań w literaturze przedmiotu, że kompetencje cyfrowe należy traktować jako proces, nie punkt. Ponadto: współpraca interdyscyplinarna, aktywność, odpowiedzialność, kompetencje informatyczne są niezbędnym warunkiem budowania kompetencji cyfrowych. Następnie prelegentka omówiła zestaw kompetencji (UNESCO ICT Competency Framework for Teachers, 2011), przykłady standardów kompetencji cyfrowych dla nauczycieli (National Educational Technology Standards for Teachers NETS-T, 2007) oraz norweski schemat, w którym wpisano e-kompetencje nauczyciela w trzy filary edukacji: wiedzę, umiejętności, postawy.

W podsumowaniu wykładu dr hab. M. Kisilowska stwierdziła:

- trzeba potraktować wprowadzenie nowych technologii jako zmianę kulturową, przed którą nie da się uciec;
- środowisko edukacyjne jest otwarte na nowe technologie, ale niekoniecznie przygotowane do korzystania z nich;
- nowe strategie dydaktyki z wykorzystaniem ICT pomagają poprawiać wyniki nauczania i lepiej motywują uczniów do pracy;
- możemy się tego nauczyć, wsparciem mogą być „wspólnoty działania” – zespoły przedmiotowe;
- zmiany systemowe zachęcają do innowacyjności;
- koniecznością jest rozwijania zaawansowanych kompetencji cyfrowych, „dedykowanych” do realizacji poszczególnych przedmiotów.

W kolejnym wystąpieniu Daria Drabik z Fundacji Orange i Hubert Tuszyński z Orange Polska przedstawili wyniki badań *Kompetencje cyfrowe młodzieży w Polsce*.

Badanie zostało zrealizowane w dniach 12-30 sierpnia 2013 r. przez TNS Polska na zlecenie Orange Polska na losowej, reprezentatywnej próbie 600 osób w wieku 14-18 lat. Jednocześnie przeprowadzono wywiady z dziećmi oraz z jed-

nym z rodziców. Wywiady zrealizowano w gospodarstwach domowych posiadających dostęp do internetu. Badania miały etap jakościowy i ilościowy, a głównym celem badania był opis cyfrowych kompetencji młodzieży.

Oto najważniejsze wyniki i wnioski, jakie D. Drabik i H. Tuszyński zaprezentowali podczas konferencji:

1. Internet to stały element dnia badanej młodzieży – aż 91% korzysta z internetu codziennie, 7% od 4 do 6 razy w tygodniu, a tylko 2% od 2 do 3 razy. Młodzi spędzają średnio 2,5 godziny dziennie w internecie. Budżet czasu badanej młodzieży można zobrazować iloczynem 3xS: sen (33%), szkoła i nauka (40%), surfowanie (10%), a pozostałe aktywności to 17%.

2. Tylko 12% młodych nie korzysta z Facebooka, czyli 88% posiada konto, a 62% odwiedza FB codziennie, co jest równoznaczne z tym, że Facebook to współczesne cyfrowe podwórko. Co najmniej raz dziennie młodzi: lajkują aktywność innych (32%), piszą komentarze w reakcji na aktywność znajomych (28%), aktualizują swój status (16%), dodają zdjęcia lub filmy do swojego profilu (11%).

3. Młodzi bardzo wysoko i wysoko oceniają swoje kompetencje: w 84% korzystanie z internetu, w 80% obsługę komputera, w 80% wyszukiwanie informacji w internecie, w 67% tworzenie i edytowanie tekstu, w 64% unikanie zagrożeń, w 58% ocenę wiarygodności informacji. Na końcu listy umieszczają tworzenie prezentacji, którą 51% ma opanowaną w stopniu bardzo i wysokim.

4. Jednak w praktyce jest gorzej, ponieważ aż 66% nie korzysta z programów do edycji zdjęć, muzyki, wideo. A tylko 2% młodych respondentów spontanicznie użyło operatorów logicznych wykonując proste ćwiczenie związane z wyszukiwaniem informacji.

5. 75% rodziców ocenia swoje kompetencje cyfrowe gorzej niż kompetencje swoich dzieci. Tylko 3% rodziców udziela swoim dzieciom cyfrowych porad – 73% nigdy tego nie robi. Ponad połowa rodziców nie kontroluje tego, co młodzi robią w internecie.

6. Jak wykazały badania jakościowe, umiejętności cyfrowe młodzieży są zróżnicowane. Więcej potrafią ci, których wspierają rodzice (inspirują, uczą lub wspólnie pracują), których pasja i hobby czynią aktywniejszymi na polu kompetencji cyfrowych oraz ci, którzy mają swojego cyfrowego przewodnika (to może być osoba ze szkoły), który wymaga, motywuje lub pokazuje innowacyjne możliwości, jakie daje wykorzystywanie nowych mediów.

7. Nie ma cyfrowych tubylców – twierdzą autorzy badań! Jeśli nawet posadzić nastolatka przed dobrym komputerem, z szybkim dostępem do internetu, to sam niewiele znajdzie. Mamy tu do czynienia z efektem oddziaływania wielu zmiennych. Badania jakościowe pokazały, że między innymi: liczba posiadanych urządzeń (5+), indeks kompetencji rodzica, większe miasto jako miejsce zamieszkania warunkują relatywnie wysoki indeks kompetencji młodzieży.

Wnioski:

Cyfrowi przewodnicy oraz dostępność cyfrowych narzędzi i sposobów ich wykorzystania zarówno w edukacji formalnej, jak i nieformalnej mogą wzmacniać kompetencje cyfrowe młodzieży. Cyfrowymi przewodnikami mogą być: nauczyciele, rodzice, rówieśnicy, nauczyciele – bibliotekarze, animatorzy kultury, organizacje pozarządowe, bibliotekarze, instytucje kultury, liderzy lokalnych społeczności, pasjonaci, eksperci. I jak można wnioskować podążając za autorami badań, potrzebna jest tu prawdziwa mobilizacja.

Kolejnym punktem konferencji była prezentacja drugiego raportu, który w wystąpieniu *Kompetencje cyfrowe nauczycieli i wykorzystanie nowych mediów w szkolnictwie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym – diagnoza* przedstawiły dr Justyna Jasiewicz i dr Anna Mierzecka-Szczepańska z Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW. Projekt został zrealizowany przez Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga we współpracy z IINSB UW oraz dofinansowany ze środków MKiDN w ramach priorytetu „Obserwatorium Kultury 2013”. Sondazem diagnostycznym objęto 800 respondentów z 200 szkół. Z każdej szkoły udział w badaniach brały 4 osoby (dyrektor lub zastępca, dwóch nauczycieli i nauczyciel-bibliotekarz). W badaniach wykorzystano kwestionariusz ankiety dostosowany dla każdej grupy uczestników.

Jako podstawowe cele projektu badawczego dr J. Jasiewicz wskazała:

1. Określenie stanu kompetencji cyfrowych polskich nauczycieli.

2. Określenie realnego dostępu do nowych technologii w szkołach oraz zakresu ich wykorzystania.

3. Określenie postaw nauczycieli wobec ICT. Odpowiedź na pytanie: czy nauczyciele lubią internet w szkole, czy lubią, kiedy uczniowie na lekcji wyjmują urządzenia mobilne i sprawdzają coś w internecie.

4. Określenie, w jaki sposób szkoła przygotowuje młodzież do korzystania z nowych technologii oraz jaką rolę w tym procesie odgrywiają biblioteki szkolne.

Uzyskane wyniki zostały precyzyjnie przedstawione i udokumentowane szczegółowymi danymi statystycznymi przez dr A. Mierzecką-Szczepeńską. Poniżej przedstawiam tylko podstawowe rezultaty zaprezentowanych podczas konferencji badań:

1. Polskie szkoły są dobrze wyposażone w podstawowe urządzenia (100% badanych szkół posiada komputery, drukarki, kserokopiarki, skanery, rzutniki). Brakuje natomiast urządzeń mobilnych (tylko 12% szkół posiada tablety, a 5% czytniki elektroniczne).

2. Internet jest w badanych szkołach powszechnie dostępny. Uczniowie mają jednak ograniczoną możliwość korzystania z niego (np. w 85% w bibliotekach szkolnych po lekcjach i na przerwach oraz w 92% podczas lekcji w pracowniach komputerowych). Uczniowie szczególnie w przypadku szkół ponadgimnazjalnych korzystają w bibliotekach szkolnych z internetu. Tylko ¼ badanych szkół przyznała, że umożliwia uczniom przez cały dzień korzystanie z internetu w specjalnie do tego celu wyznaczonych pomieszczeniach.

3. Bibliotekarze uważają, że należy poszerzyć działalność biblioteki o zadania z zakresu edukacji informacyjnej.

4. Badani pedagodzy powszechnie korzystają z poczty elektronicznej i wyszukiwarek (choć znacznie rzadziej z mediów społecznościowych). W niewielkim stopniu wykorzystują je w celu komunikacji z uczniami, rodzicami, środowiskiem lokalnym.

5. Respondenci wyrażają powszechne przekonanie o pozytywnym wpływie nowych technologii na edukację. Jednak wolą, kiedy uczniowie wykorzystują je poza lekcjami. Aż 99% badanych nauczycieli czuje się dobrze przygotowanymi do wykorzystywania komputera i internetu podczas zajęć na lekcji. 80% zgadza się, że nauczyciele nie mają innego wyjścia tylko wykorzystywać nowe media w nauczaniu (jak widać nie pozostają w tyle za trendami, o których mówiła podczas konferencji w odniesieniu do realiów szkolnych w Europie i na świecie dr hab. Małgorzata Kisilowska).

6. Tylko 77% respondentów uznało, że biblioteka szkolna w polskich realiach jest w pełni wykorzystana.

W drugiej części obrad Ewa Krupa z Fundacji Orange i dr Justyna Jasiewicz (IINSB UW) swoim wystąpieniem *Kto komu nauczycielem w cyfrowym świecie? Fakty i mity o uczniach i nauczycielach w świetle wyników badań* wyraźnie zachęcały uczestników konferencji do komentowania wyników badań na gorąco – w sieci. Ta możliwość istniała podczas całej konferencji. Organizatorzy tuż po jej rozpoczęciu informowali o uruchomieniu dla potrzeb uczestników obrad strony www.pobierzwiedze.pl i aplikacji, która dawała możliwość komentowania wyników badań i zadawania pytań.

W tej części konferencji można było prześledzić inny kontekst już wcześniej prezentowanych wyników w zestawieniu mitów i faktów oraz dowodów obalających fałszywe przekonania dotyczące korzystania z nowych technologii nauczycieli i uczniów.

- Mit: nauczyciele nie korzystają z internetu. Badania będące tematem konferencji pokazały, że niemal wszyscy nauczyciele, bo 99,8% korzystają z nowych technologii. Jeśli porównać to z częstotliwością korzystania z komputera i internetu badanych uczniów, to istnieje wyraźna zbieżność, podobieństwo co do intensywności posługiwania się nimi w codziennym życiu obydwu grup.

- Mit: nauczyciele nie czują się przygotowani do wykorzystywania nowych technologii w pracy. W badaniach 94% nauczycieli czuje, że są przygotowani do wykorzystywania komputerów i internetu do pracy w szkole.

- Mit: młodzi wykorzystują internet tylko do rozrywki. Na pytanie: jakie czynności wykonujesz w internecie, uczniowie przede wszystkim deklarowali poszukiwanie informacji i zdobywanie wiedzy (co przewyższa dane dotyczące serwisów społecznościowych).

- Mit: młodzi szukają tylko banalnych treści. W odpowiedzi na pytanie: jakich informacji poszukujesz w internecie – 68% uczniów, co jest najwyższym odsetkiem odpowiedzi zadeklarowało: potrzebnych do nauki i odrabiania lekcji.

- Mit: zdaniem nauczycieli korzystanie z nowych technologii jest niekorzystne. Tymczasem, jak pokazały cytowane badania, twierdzi tak tylko 18% pedagogów, a 17% badanych dorosłych twierdzi, że nowe media podważają autorytet nauczyciela. Jednak prawie co drugi nauczyciel (46%) uważa, że komputery i internet przeszkadzają w nauce podstawowych umiejętności, które powinny stanowić treść edukacji szkolnej, takich jak pisanie, liczenie, czytanie, wypowiadanie się.

- Fakt: internet i nowe media w szkole są potrzebne. Nauczyciele są przekonani, że są one szansą na uczynienie nauki ciekawszą i łatwiejszą (64%). 66% z nich twierdzi, że korzystanie z nowych technologii wzbogaca wiedzę uczniów, a 58% uważa, że rozwijają uczniowskie zainteresowania i pasje.

- Fakt: zdaniem uczniów nauka bez internetu nie jest możliwa. 60% uczniów bez względu na płeć, miejsce zamieszkania uważa, że internet jest dla nich głównym źródłem informacji podczas nauki, 72% deklaruje, że bez internetu nauka byłaby trudniejsza i bardziej nudna (65%).

- W tym miejscu kończą się podobieństwa.

- Fakt: deklaracje nauczycieli omawiane powyżej nie idą w parze z praktycznymi rozwiązaniami. Ponieważ nauczyciele wyznaczają miejsce nowym mediom na zajęciach pozalekcyjnych i twierdzą, że komputery i internet powinny być ostrożnie wprowadzane do praktyk dydaktycznych. Potwierdzenie tego znajdujemy w odpowiedziach uczniów na pytanie: czy nauczyciele zachęcają do korzystania z wiedzy znajdującej się w internecie. Tylko połowa odpowiada twierdząco, a 20% czuje się przez nauczycieli wyraźnie do tego zniechęcana.

- Fakt: młodzi potrzebują pomocy w poruszaniu się w szumie informacyjnym sieci. Aż 79% uczniów stara się weryfikować informacje pozyskane dzięki internetowi. Tylko 2% pyta nauczyciela. 15% sięga do książek, a aż 24% szuka na innych stronach internetu. 21% w ogóle nie weryfikuje informacji znalezionych w sieci. Autorzy raportu w tym miejscu widzą wielki potencjał do wykorzystania cyfrowych przewodników. Jednak: patrz poniżej.

- Fakt: nauczyciele nie bardzo są zainteresowani rolą cyfrowych przewodników. Rzadko zadają prace domowe wymagające korzystania z nowych technologii. Polega to na przygotowaniu prezentacji lub referatu, czyli wymaga od ucznia tylko zastąpienia kartki i długopisu, klawiaturą komputera.

- Fakt: nauczyciele nie wykorzystują potencjału komunikacyjnego sieci, szczególnie w aspekcie społecznościowym, który jest dla uczniów codziennym doświadczeniem.

Dr Jasiewicz twierdzi, że tu jest możliwość i konieczność działania. Trzeba poszukiwać rozwiązań, w jaki sposób pogodzić otwartość młodych z ostrożnością nauczycieli. Różnica w korzystaniu z nowych technologii między nauczycielami a uczniami nie dotyczy poziomu intensywności,

ale sposobu, filozofii wykorzystywania nowych technologii. Dla nauczycieli internet wydaje się być księgozbiorem podręcznym, podczas gdy dla uczniów jest istotną płaszczyzną komunikacji, pielęgnowania kontaktów. Zdaniem zespołu badaczy, którzy przygotowali koncepcję badania kompetencji cyfrowych, warunkiem rozwijania umiejętności cyfrowych młodych jest wprowadzenie nowych technologii do codziennej dydaktyki szkolnej. Powinny to być praktyki rozwijające kompetencje i umiejętności miękkie, związane z wykorzystywaniem informacji, z pracą twórczą. Dr Jasiewicz twierdzi, że nie powinno to być programowanie, a raczej wyszukiwanie informacji, czy też współpraca z kolegami nad jednym projektem w sieci, czy też praca nad projektem edukacyjnym z wykorzystaniem możliwości, jakie daje sieć.

W tym miejscu prelegentki widzą też miejsce dla bibliotek szkolnych, w zakresie budowania korzystnego środowiska dla wzmacniania kompetencji cyfrowych.

Ostatnim punktem konferencji był panel dyskusyjny „Jak wzmacniać kompetencje cyfrowe?”. W dyskusji wzięli udział: Włodzimierz Marciniński – Krajowy Lider Cyfryzacji, dr Dominik Batorski – adiunkt w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) na UW, Anna Wotlińska – Naczelnik Wydziału Edukacji Kulturalnej MKiDN, Dorota Górecka – koordynatorka programu Cyfrowa Przyszłość Fundacji Nowoczesna Polska; Piotr Brauner – nauczyciel informatyki w XIII LO w Warszawie i Michał Zieliński – uczeń XIII LO w Warszawie. Moderatorem dyskusji był red. Jan Stradowski – Miesięcznik „Focus”, Radio TOK FM.

Paneliści byli wspierani głosami z sali, między innymi: Marcina Polaka – edunews.pl, Danuty Brzezińskiej – Prezes Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, dr hab. Marioli Antczak – Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, Doroty Gawrońskiej-Popa – portal edukacyjny MegaMatma, Jacka Wojnarowskiego – MAiC.

Jan Stradowski rozpoczynając dyskusję podkreślił w nawiązaniu do zaprezentowanych podczas konferencji badań, że należy wyzbyć się złudzeń, iż dzieci i młodzież same nauczą się obsługi komputera i nowych mediów, jak również same wypracują swoje umiejętności cyfrowe. Obok tytułowego pytania panelu postawił kwestię, co uczestników konferencji najbardziej zaskoczyło w zaprezentowanych wynikach badań. Zarówno paneliści, jak i pozostali uczestnicy konferencji wskazali na

wysocze zawyżony poziom oceny własnych kompetencji cyfrowych zarówno badanych nauczycieli, jak i uczniów. W tym kontekście wskazywano na ważną kwestię motywacji.

Podkreślano, że wielu nauczycieli ucieka przed koniecznością podnoszenia własnych kompetencji cyfrowych, że często nauczyciele boją się konfrontacji i porównania poziomu własnych umiejętności cyfrowych z umiejętnościami uczniów. Badania jednak pokazały, że uczniom i dzieciom potrzebni są przewodnicy cyfrowi, choć nauczyciele i rodzice niezbyt często podejmują się tego zadania. Ważne jest, aby uczniowie umieli posługiwać się mediami, dlatego w szkole powinno się realizować projekty, które wymagają wykorzystania umiejętności cyfrowych.

Paneliści byli zgodni, że w porównaniu z innymi społeczeństwami Europy pozostajemy daleko w tyle z kompetencjami cyfrowymi, a wystarczy uświadomić sobie, że 60% dzieci rozpoczynających edukację będzie pracowało w zawodach, które dziś jeszcze nie istnieją. Jako przykład podano kreatora wizerunku sieci i operatora dronów dostarczających drobne przesyłki do adresatów.

W komentarzach pojawiły się uwagi, że badania miały przede wszystkim charakter ilościowy, a bardzo ciekawa byłaby odpowiedź na pytanie: skoro tak dobrze jesteście przygotowani do wprowadzania nowych technologii informacyjnych do szkoły, to pokażcie, jak to robicie?

Pojawiły się postulaty, aby podejmować jak najszybciej działania edukacyjne doskonalące umiejętności cyfrowe na szeroką skalę, które będzie można jeszcze sfinansować z funduszy unijnych przyznanych do 2020 r.

W tej perspektywie wskazano organizacje pozarządowe, które już podejmują wiele inicjatyw oddolnych, w obszarze edukacji nieformalnej. Prowadzą szkolenia, warsztaty, kształcą liderów,

którzy w dziedzinie edukacji medialnej i informacyjnej mogą pociągnąć za sobą szkoły. Jako przykładowe wskazano CEO, FRŚI, Fundację Nowoczesna Polska, która już podjęła się zoperacjonalizowania pojęć: kompetencje informacyjne, edukacja medialna. Jest to typowe działanie polegające na dostarczaniu zasobów, tworzeniu standardów, co ułatwia diagnozę jakie kompetencje medialne należy rozwijać. Organizacje pozarządowe mają tę przewagę i możliwość, że w sposób bardziej elastyczny i korzystniejszy ekonomicznie mogą przetestować różne projekty. To taki swoisty poligon rozwiązań, a dobre praktyki wypracowane przez NGS mogą być wdrażane jako rozwiązania systemowe.

Podkreślano, że obydwa raporty potwierdzają niepokoje od dłuższego czasu zgłaszane przez niektóre środowiska edukacyjne i akademickie. Braku realizowanego w szkołach programu edukacji medialnej. Uniwersyteckie kierunki bibliotekoznawstwa kształcą profesjonalistów, edukatorów medialnych, informacyjnych świetnie przygotowanych do pracy w bibliotekach szkolnych, ale przemyślanego programu edukacyjnego nie da się wdrażać na 15 minutowych przerwach lekcyjnych. Nauczyciele bibliotekarze również, jak pokazały badania uważają, że potencjał bibliotek szkolnych nie w pełni jest wykorzystany.

Dyskusja została zwięzła inicjatywą przyjęcia wspólnego stanowiska w formie apelu uczestników konferencji, skierowanego pod adresem agend rządowych, samorządów, środowisk akademickich z zapisem wypracowanych podczas konferencji postulatów koniecznych zmian w systemie edukacji w kontekście kształcenie kompetencji cyfrowych.

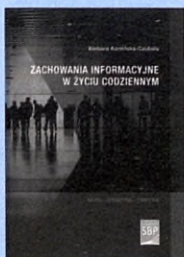
GRAZYNA WALCZEWSKA-KLIMCZAK
Biblioteka Narodowa

Wkrótce w sprzedaży

nowa książka z serii „Nauka-Dydaktyka-Praktyka”

Barbara Kamińska-Czubała

Zachowania informacyjne w życiu codziennym. Informacyjny świat pokolenia Y

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep/>);
sprzedaz@sbp.pl

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

- Gmiterek, Grzegorz. *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu: biblioteka 2.0*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2012. – 359, [1] s. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 136).

Biblioteka 2.0 – gdyby zapytać przeciętnego „zjadacza chleba”, co to takiego, to miałby kłopot z rozszyfrowaniem tego pojęcia z uwagi na drugi jego człon, kojarzący się z prawnymi paragrafami, może z obiektem ze świata science-fiction, albo co najwyżej z oprogramowaniem bibliotecznym. Takich problemów zapewne nie ma stały bywalec internetu, od lat korzystający z dobrodziejstw Web 2.0, a także stały bywalec biblioteki, tak wirtualny, jak realny, korzystający z narzędzi Web 2.0 na użytek własny, czy też właśnie poprzez bibliotekę. Rozpatrując zjawisko zamknięte w terminie Biblioteka 2.0, mówimy o zjawisku, jak najbardziej realnym, aktualnym, rodzącym się i zmieniającym na naszych oczach, zjawisku globalnym, obecnym wszędzie tam, gdzie użytkownik posiada dostęp do internetu, wszędzie tam, gdzie istnieją biblioteki. Już to sprawia, że próba opisania tego zjawiska, usystematyzowania, a na dodatek podania go w „strawnej” formie, zdaje się przedsięwzięciem iście karkołomnym. Takiego właśnie zadania podjął się G. Gmiterek.

Książka G. Gmiterka, wydana przez Wydawnictwo SBP w serii „Nauka-Dydaktyka-Praktyka” jest publikacją ściśle naukową. Przesądza o tym szereg elementów, w szczególności konstrukcja, zawartość publikacji, z charakterystycznym dla publikacji naukowych rozbudowanym aparatem informacyjnym (bibliografia), obszernym stanem badań, ale przede wszystkim to, że rozprawa „Biblioteka 2.0” przynosi systematyczny, w sposób podręcznikowy uporządkowany, wykład wiedzy. Pomimo to określenie przeznaczenia książki nie jest łatwe, tym bardziej, że nie czyni tego sam autor. Treść książki zdaje się wskazywać, że jest ona przeznaczona zarówno dla bibliotekoznawców, jak i dla bibliotekarzy. Między teorią a praktyką. Takie ujęcie wynika ze struktury oraz z treści książki. Pierwsze dwa rozdziały mają charakter wybitnie teoretyczny. W rozdziale pierwszym G. Gmiterek omawia zjawisko konwergencji mediów, wskazuje jego społeczno-kulturowe skutki. Jeden z elementów kultury konwergencji, Web 2.0 został przedstawiony bardzo wnikliwie, poczynając od początków i rozwoju Web 2.0, poprzez prezentację różnorodnych definicji, ukazanie różnic pomiędzy Web 2.0 a Web 1.0, a skończywszy na charakterystyce serwisów tworzonych w stylu Web 2.0. Autor nie ograniczył się do „suchych faktów”, przedstawiając również krytyczne sądy na temat Web 2.0, w szczególności Tima Bernersa Lee, Johna Dvoraka, Jarona Laniera i Andrew Keena. Żałować jedynie należy, że sam, nieco asekuracyjnie powstrzymuje się od własnych opinii.

Rozdział drugi poświęcony jest zjawisku Biblioteki 2.0. Autor wychodzi od wiadomości teoretycznych dotyczących Biblioteki 2.0 (definicja, ewolucja, typologia zmian), by następnie przejść do części praktycznej, w której zwraca uwagę na wpływ Biblioteki 2.0 na działalność biblioteki. Zmiany, które w niej zachodzą, autor podzielił na trzy grupy: organizacyjne (np. reorganizacja agend i sposobów organizowania zadań, technologiczne (np. implementacja otwartego oprogramowania, wdrożenie społecznego Opaca), oraz mające związek z pozycją użytkownika w systemie biblioteki. G. Gmiterek z jednej strony przeciwstawia się rzadkim, ale obecnym sądom, że Biblioteka 2.0 nic nie zmienia w interakcjach między bibliotekarzem a czytelnikiem, z drugiej strony, widzi w Bibliotece 2.0 szansę dla biblioteki, ciągle ewoluującej w swoim rozwoju, zarazem niezmiennie dążącej do wychodzenia na przeciw potrzebom informacyjnym użytkowników.

W części trzeciej, najobszerniejszej, G. Gmiterek scharakteryzował wybrane narzędzia Web 2.0 wykorzystywane w bibliotece. Autor objaśnił wpływ jaki mają poszczególne narzędzia: serwisy społecznościowe, blogi, mikroblogi, podcasty, telewizja internetowa, wirtualne światy, folksonomia, tagowanie, wiki i inne) na działalność bibliotek. Każde z narzędzi zostało omówione od strony jego genezy, funkcjonalności oraz możliwości wykorzystania. Do tego zilustrowano je przykładami polskimi (bar-

dzo wybiórczo) i zagranicznymi, najczęściej amerykańskimi i angielskimi. Ten swoisty anglocentryzm widać zresztą również w niezmiernie bogatej bibliografii (892 pozycje), w której zdecydowaną przewagę mają teksty w języku angielskim.

W zakończeniu G. Gmiterek jeszcze raz przytacza cel swojej rozprawy i wyjaśnia istotę koncepcji Biblioteki 2.0 oraz formuluje cztery główne wnioski. Wartość konstatacji Autora wzmacnia zarówno przejrzana rozległa literatura, jak też prezentacja zastosowań narzędzi Biblioteki 2.0 w bibliotekach. Przychodzi się zgodzić zatem z twierdzeniem, że Biblioteka 2.0 ma zastosowanie we wszystkich typach bibliotek, że narzędzia Biblioteki 2.0 dają możliwość interaktywnej współpracy biblioteki z jej użytkownikami. Praktyka biblioteczna potwierdza również pozostałe dwie tezy. Według pierwszej z nich Biblioteka 2.0 znajduje szerokie zastosowanie w ofercie usług informacyjno-bibliotecznych, do czego przyczynia się ewolucja samej koncepcji, i to nie tylko z punktu widzenia wprowadzanych technologicznych innowacji, ale również z punktu widzenia zmian w organizacji placówki oraz zachowań użytkowników. Czy wykorzystanie przez biblioteki Web 2.0 przyczyni się do znacznej poprawy wizerunku tej instytucji oraz do poprawy efektywności pracy samej biblioteki, jak głosi w czwartej tezie G. Gmiterek, pokazać powinny szczegółowe badania bibliotek¹. Rzeczywistość wskazuje często na znaczny dysonans pomiędzy tak zwaną teorią a praktyką.

Książka G. Gmiterka jest pierwszą w piśmiennictwie polskim², i jedną z nielicznych w piśmiennictwie powszechnym³, próbą opisu i analizy przemian, które zaszły w bibliotekach w wyniku implementacji Web 2.0, przemian oznaczających w istocie rzeczy zwiększenie udziału użytkowników oraz w tworzeniu i przekształcaniu zasobów, w tworzeniu nowych form i możliwości komunikacji, interakcji, przyswajania i transponowania treści. Jak się wydaje autor wywiązał się z tego zadania bardzo dobrze. Świadczy o tym, oprócz dogłębności opisu, także fakt, że przedmiot opisu – Biblioteka 2.0 – jest, używając internetowego żargonu – zjawiskiem w ciągłej budowie i przebudowie. Lekturze książki i przyswojeniu treści w niej zawartych sprzyja niewątpliwie jasny i precyzyjny styl wywodów oraz staranność w stosowaniu terminologii. Lekturę utrudnia w szczególności odrobinę za mała czcionka w tekście głównym, brak wytłuszczeń oraz niewielka interlinia. Pewnym utrudnieniem w dotarciu do poszukiwanych tematów jest brak streszczenia oraz indeksu, zwłaszcza rzeczowego. Także materiał ilustracyjny pozostawia nieco do życzenia. Ogółem 10 ilustracji, zważywszy na liczne przykłady bibliotek, stosujących Web 2.0, to stanowczo za mało, jeżeli dodamy do tego fakt całkowitej nieobecności zrzutów z ekranu, co uznajemy nie tyle za błąd, co za brak.

Biblioteka 2.0 G. Gmiterka może stanowić, mimo szybko zmieniającego się wnętrza biblioteki i jej otoczenia, cenną pomoc dla bibliotekarzy współuczestniczących w budowaniu Biblioteki 2.0 we własnych bibliotekach. Publikację tę należy polecić również tym, którzy nie tylko chcą się dowiedzieć, co to jest Biblioteka 2.0, ale również chcą zrozumieć istotę jej ewolucji i wpływ biblioteki na społeczeństwo.

DR HAB. ZDZISŁAW GĘBOŁYŚ
Uniwersytet Śląski

PRZYPISY:

- ¹ Takie jak dotąd nie zostały przeprowadzone, chociaż materiał „leży na wyciągnięcie ręki” – wystarczy wejść do internetu i przeglądać według przyjętych założeń strony internetowe bibliotek.
- ² Wykaz publikacji polskich dotyczących Biblioteki 2.0: *Biblioteki cyfrowe. Projekty, realizacje, technologie*. Pod red. J. Woźniak i J. Franke. Warszawa 2007; *Biblioteki publiczne w erze cyfrowej*. Poradnik pod red. I. Burskiej. Warszawa 2004; *Nowe technologie w bibliotekach publicznych*. Warszawa 2009; *Internet w bibliotece dla dzieci i młodzieży. Od teorii do praktyki*. Warszawa 2009; *Oblicza Internetu*. Elbląg 2007.
- ³ Wykaz angiellojęzycznych publikacji o charakterze monograficznym zamieszcza G. Gmiterek w książce w tekście i w bibliografii. Zupełnie nie zauważa Autor na przykład bogatego piśmiennictwa niemieckojęzycznego na ten temat. Tu wymieniamy tylko publikacje traktujące Bibliotekę 2.0 jako przedmiot główny Ronald Kasiser: *Bibliotheken im Web 2.0 Zeitalter. Herausforderungen, Perspektiven und Visionen*. Wiesbaden 2008. 2. akt. Aufl. Wiesbaden 2009; R. Kasier: *Library 2.0 success with Web 2.0 services*. Berlin 2012; *Handbuch Bibliothek 2.0*. Ed. by Julia Bergmann, Patrick Danowski. Berlin 2010; Lambert Heller: *Bibliothek 2.0 – Perspektiven, Probleme, Handlungsbereiche*. 2008.

- Warząchowska, Bogumiła. *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)*. Katowice, 2012. – 316 s. – (Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 72)

W 2012 r. ukazała się publikacja Bogumiły Warząchowskiej: *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)*. Problemami kultury książki na Śląsku autorka zajmuje się od kilku lat. Jako dowody warto chociażby przypomnieć wydaną w 2009 r. książkę: *Biblioteki kościelne i klasztorne w Polsce: historia i współczesność*, którą współredagowała wraz z ks. Henrykiem Olaszarem, czy artykuł *Kulturotwórcza rola czasopism diecezji katowickiej w latach 1922-1939*. Zamieszczono go w kieleckich materiałach pokonferencyjnych: *Książka, biblioteka, informacja: między podziałami a wspólnotą* (Kielce 2012, s. 507-523).

W swojej książce na temat roli Kościoła katolickiego w rozwoju prasy, działalności wydawniczej i bibliotek Warząchowska stawia wiele pytań. Stara się na nie odpowiedzieć na podstawie różnorodnych i bogatych źródeł. Podstawowe pytanie brzmi: Jak kształtowała się polityka kulturalna Kościoła katolickiego na Śląsku po odzyskaniu niepodległości w 1918 r.? Inne z pytań dotyczy instytucji kulturalnych i ich sposobów działania, aby dobrze tę politykę realizować. Oczywiście, żeby na nie odpowiedzieć, autorka w analizach badawczych stosuje odpowiednią metodologię, wykorzystywaną w badaniach prasoznawczych (analiza zawartości i analiza treści czasopism), także metody analiz dokumentacji instytucji książki (biblioteki, czytelnie i wydawnictwa). Pozwoliło to Warząchowskiej poznać ich relacje, jeśli idzie o wytyczne programu kulturalnego śląskiego Kościoła w okresie międzywojennym. Natomiast metoda topograficzna posłużyła do określenia aktywności tychże instytucji w stosowaniu programu kulturalnego Kościoła na tym terenie. Metody bibliograficznej autorka używa do analiz struktury repertuaru wydawniczego i czytelniczego. W publikacji Bogumiły Warząchowskiej – *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)* – rozwinięciu tematu służyła też metoda porównawcza, ponieważ zestawienie wyników badań z innymi obszarami Polski, w których problemy były podobne, jak na przykład Wielkopolska, stwarzało możliwości wiarygodniejszej oceny osiągnięć Kościoła katolickiego na Śląsku.

W rozwoju kulturalnym Śląska z uwzględnieniem jego specyfiki historycznej i geopolitycznej miejsce Kościoła jest niepodważalne, co autorka stara się uzasadnić już we *Wstępie*:

„Dwudziestolecie międzywojenne to okres w dziejach Śląska, w którym zaznaczył się dynamiczny rozwój życia kulturalnego, oświatowego i politycznego, ukierunkowany koniecznością scalenia narodowego i wyznaniowego społeczeństwa, po długich latach niewoli narodowej. Jak pisał bł. ks. Emil Szramek: >narożnikowy charakter Śląska, od wieków dzielił los wszystkich narożników, że się mianowicie o nie zawadza i w nie uderza<”¹.

Publikacja Bogumiły Warząchowskiej składa się z czterech części: I – *Zarys kultury książki w województwie śląskim na przełomie XIX i XX wieku*. Omówiono w niej działalność wydawniczą na Górnym Śląsku, rozwój prasy katolickiej i bibliotek, także tych należących do duchowieństwa, jak i parafialnych i towarzystw katolickich. W konkluzji autorka stwierdza, że czytanie prasy i książek nie tylko wpływało na podnoszenie życia religijnego katolików i poziomu ich kultury, ale także pomagało w rozstrzygnięciu kwestii narodowych i społecznych. W te ostatnie duchowieństwo śląskie angażowało się mocno. Tak więc uprawianie lektury przez wiernych Kościoła katolickiego było dobrą formą apostołatu.

Część II zatytułowana *Kościół katolicki jako instytucja programująca aktywność wydawniczą, prasową i biblioteczną* – dotyczy wszelkiego rodzaju dokumentów Stolicy Apostolskiej, rozporządzeń Episkopatu Polski oraz polityki wydawniczej, prasowej i bibliotecznej katowickiej kurii diecezjalnej. W końcowych wnioskach rozdziału Warząchowska stwierdza, że Kościół katolicki na Śląsku „rozwój społeczeństwa widział w mądrej i systematycznej edukacji wiernych dzięki zakładanym wydawnictwom, czytelniom i bibliotekom”.

W części III. – *Problematyka książki i prasy w działaniach Kościoła na Śląsku w latach 1922-1939* – znalazły się sprawy książek polecanych przez czasopisma diecezjalne, literatury szkodliwej i promocja prasy i jej czytelnictwa. W podsumowaniu autorka publikacji zwraca uwagę, że w promocji książek na łamach prasy i promocji czytelnictwa prasy kryły się długofalowe działania Kościoła. Celem było utrwalenie zainteresowania lekturą religijną. Kierowano ją nie tylko do czytelników wywodzących się z inteligencji, ale także do odbiorcy masowego.

Część IV – *Polityka biblioteczna Kościoła* – podejmuje problemy działalności Kościoła w diecezji katowickiej na rzecz rozwoju bibliotek, prasy i czytelnictwa. Wnioski – jakie wysnuwa Warząchowska – po lekturze poprzednich części publikacji są dość oczywiste. To Kościół katolicki na Śląsku był patronem. Tworzono je m.in. z pomocą darowizn, czy pośmiertnych kolekcji księży. Służyła temu dobra współpraca Towarzystwa Czytelni Ludowych z Akcją Katolicką. Dbano o to, aby z lekturą docierać do młodzieży szkolnej, jak i studiującej. Księża, którzy zajmowali się księgozbiorami, musieli mieć przygotowanie biblioteczne. Książka Warząchowskiej zawiera bogatą bibliografię (s. 252-273), indeks nazwisk, co ułatwia sprawne korzystanie z niej.

Bogumiła Warząchowska zajęła się tematem w dziejach Śląska ważnym, trudnym i frapującym. I choć niektóre aspekty tych zagadnień były przez badaczy już penetrowane – biblioteki, wydawnictwa, książka, czasopisma (Maria Pawłowiczowa, Weronika Pawłowicz, Danuta Sieradzka, Anna Tokarska i inni) – to jednak brakowało syntetycznego ujęcia tych problemów. I w tę lukę wpisuje się publikacja Warząchowskiej, z której płynie refleksja, że to dzieje książki, prasy i bibliotek na Górnym Śląsku torowały temu regionowi drogę do wolności, były ostoją przetrwania języka polskiego, a w okresie dwudziestolecia międzywojennego pełniły rolę integracyjną w obszarze państwa polskiego zarówno pod względem kulturowym, religijnym, jak i językowym. Książka, czasopisma, biblioteki to narzędzia, które pracę różnych instytucji i towarzystw na rzecz integracji ułatwiały i wspomagały w sposób wyjątkowy i znaczący. Kościół – jak zauważa Bogumiła Warząchowska – pod tym względem był instytucją najbardziej opiniotwórczą i mającą największy zasięg oddziaływania:

„Kościół po roku 1922 jako instytucja obecna od dawna w przestrzeni kulturalnej Śląska chciał nadal pełnić swoją kulturotwórczą rolę. Zastępując w początkowym okresie rodzące się tutaj polskie państwo w jego struktury, tworzył programy pracy kulturalnej. Z czasem ze swoim programem prasowym, bibliotecznym i czytelnictwem stawał w szranki zarysowującego się coraz dobitniej sporu między >uwspółcześnioną tradycją< katolicyzmu a nurtami liberalnymi i lewicowymi, sporu, który dotyczył też form działania, ale przede wszystkim miał charakter aksjologiczny”³.

Bogumiła Warząchowska kulturotwórczą rolę Kościoła na Śląsku omawia wnikliwie i starannie w różnych obszarach działalności instytucji do tego celu powołanych i przygotowanych (wydawnictwa, czasopisma, biblioteki). Posłużyły takiej analizie wykorzystane w publikacji źródła, a są one bogate, gdyż Autorka sięga po dokumenty urzędowe kościelne, korespondencji prywatnej biskupów (Stanisława Adamskiego, Arkadiusza Lisieckiego, Augusta Hłonda, Juliusza Bienka, Teofila Bromboszcza), książek i czasopism. B. Warząchowska dotarła również do Akt Personalnych duchowieństwa diecezji katowickiej; bł. ks. Emila Szramka, ks. Jana Kudery, Akt Lokalnych parafii górnośląskich, Towarzystwa Czytelni Ludowych, biblioteki Akcji Katolickiej i innych towarzystw i stowarzyszeń.

Czasopisma to jedno z podstawowych badawczych źródeł w tej publikacji. Wzmacniają wymowę autorskich konkluzji i refleksji. A są wśród nich m.in. takie tytuły: „Wiadomości Diecezjalne” (1925-1939), „Gość Niedzielny” (1923-1939), „Głos Misji Wewnętrznej” (1932-1939), „Dzwonek Maryi” (1934-1939), „Ateneum Kapłańskie” (1909-1939), „Homo Dei” (1932-1939), „Ruch Katolicki” (1931-1939), „Wiadomości dla Duchowieństwa” (1909-1933), sporo tytułów prasowych wydawanych przez Towarzystwa Czytelni Ludowych i wielu, wielu innych spoza obszaru diecezji katowickiej. Warząchowska korzystała też z dostępnych bibliografii specjalistycznych i opracowań badaczy historii Kościoła.

Nic dziwnego, że pracując na tak bogatych materiałach źródłowych Bogumiła Warząchowska daje czytelnikowi książkę rzetelną, starannie opracowaną i pisaną dobrą, ładną polszczyzną. A przede wszystkim ukazuje oparte na dokumentach znaczenie Kościoła katolickiego w województwie śląskim w latach 1922-1939 dla rozwoju bibliotek, prasy i wydawnictwa. Złożyło się na to – co Autorka uzasadnia – zaangażowanie ludzi świeckich i duchowieństwa:

„Duże zasługi na polu oświaty i kultury miało duchowieństwo diecezjalne. Należy podkreślić, że z inicjatywy duchowieństwa i bibliotekarzy powstały – obok już istniejących i prężnie rozwijających się księgozbiorów prywatnych, parafialnych i stowarzyszeń – biblioteki szpitalne, więzienne, dla osób niepełnosprawnych, a także teatralne, redakcyjne oraz placówki kulturalne z bibliotekami dla dzieci. Nie mogłyby one jednak zaistnieć bez pracy kulturalno-oświatowej, aktywnie prowadzonej od podstaw już od połowy XIX w. przez tych wszystkich, dla których tradycje narodowe i wartości chrześcijańskie były priorytetem”⁴.

Efekty pracy badawczej Bogumiły Warząchowskiej znalazły wyraz w zakończeniu książki. Zawierają się one w jasnym i adekwatnym określeniu roli Kościoła w pracy na rzecz kultury Śląska, a co za tym idzie także kultury narodowej. Kościół w działalności instytucji wydawniczych, prasowych, bibliotecznych pełnił rolę inspirującą i inicjacyjną, zwracając w tej działalności uwagę na jej etyczny, moralny i aksjologiczny wymiar, także zgodność z nauką Kościoła.

Książka Bogumiły Warząchowskiej w badaniach nad wkładem Kościoła w budowanie kultury polskiej wnosi wiele nowych odślon z dziejów Kościoła na Śląsku, zwłaszcza jeżeli idzie o jego zasługi dla oświaty i kultury. Dla badaczy tego regionu jest pozycją, której nie można nie zauważyć.

BARBARA PYTLOS
Uniwersytet Śląski

PRZYPISY:

- ¹ WARZĄCHOWSKA, B. *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922-1939)*. Katowice: Wydział Teologii Uniwersytetu Śląskiego: Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka 2012, s. 13. ISBN 978-83-030-887-2.
- ² PAWŁOWICZ, W. Ślady księgozbiorów księży-uczonych śląskich w Bibliotece Diecezjalnej w Katowicach, [w:] *Książka na Śląsku w latach 1945-1956. Zarys problematyki*. Red. M. Pawłowiczowa. Katowice: „Śląsk” 1997, s. 253-263. ISBN 83-7164-029-3; PAWŁOWICZ, W. *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*. Katowice: Księgarnia św. Jacka: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego, 2009. ISBN 978-83-7030-669-4; TOKARSKA, A. *Biblioteki polskie na Górnym Śląsku w latach 1924-1939*, [w:] *Książka polska na Śląsku w latach 1922-1945*. Red. M. Pawłowiczowa. Katowice: „Śląsk” 1994, s. 198-205. ISBN 83-85831-68-1; SIERADZKA, D. *Drukarstwo województwa śląskiego w latach 1920-1939*. Katowice: „Gnome”, 2001. ISBN 83-87819-16-6.
- ³ WARZĄCHOWSKA, B. *Książka, prasa i biblioteka...*, s. 14.
- ⁴ WARZĄCHOWSKA, B. *Książka, prasa i biblioteka...*, s. 247.

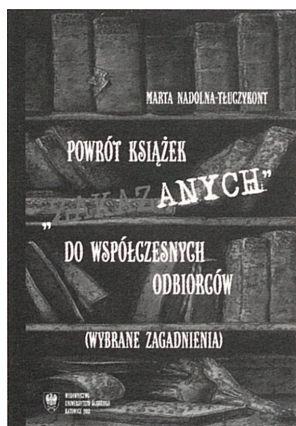
IV edycja Ogólnopolskiego Konkursu na Bibliotekarza Roku

Trwa IV edycja Ogólnopolskiego Konkursu na Bibliotekarza Roku 2013. Formuła Konkursu jest otwarta. Kandydaci mogą reprezentować różne typy bibliotek, a oceniane dokonania dotyczyć różnych obszarów aktywności zawodowej. Każdy też może zgłaszać kandydatów pod warunkiem uzyskania ich zgody na udział w Konkursie. Konkurs składa się z dwóch etapów. W pierwszym, zarządy okręgów wybierają Bibliotekarzy Roku poszczególnych województw. Zwycięzcy przechodzą do etapu drugiego i jako finaliści biorą udział w ogólnopolskim plebiscyie internetowym, wyłaniającym Bibliotekarza Roku 2013 w skali kraju. To szansa, aby wypromować także swoją bibliotekę, miejscowość, okręg SBP. Promując ich dokonania promujemy nasz, ważny społecznie, zawód bibliotekarza.

*Regulamin konkursu, harmonogram i formularz zgłoszenia znajduje się na portalu
www.sbp.pl/konkursy/bibliotekarz_roku*

Sygnaty

O NOWAYCH PUBLIKACJACH

Nadolna-Tłuczykont Marta. Powrót książek „zakazanych” do współczesnych odbiorców (wybrane zagadnienia) / Marta Nadolna-Tłuczykont. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013. – 204, [4] s.

W rozprawie doktorskiej powstałej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz, Marta Nadolna-Tłuczykont bada zagadnienia związane z książką okresu międzywojennego adresowaną do dzieci i młodzieży, jej losami w Polsce w okresie komunizmu i transformacji. Nakreśla przyczyny nieobecności autorów międzywojennych i ich dzieł w PRL-u oraz skutki tego stanu dla całego pokolenia pozbawionego wartości patriotycznych, moralnych i religijnych.

Przedmiotem przeprowadzonej analizy są głównie utwory beletrystyczne, które w okresie stalinowskim znalazły się na listach książek „zakazanych”.

Praca podzielona została na dwie części. W pierwszej mającej charakter teoretyczny autorka przedstawia sytuację kultury w reżimie totalitarnym. Omawia działania cenzury, których celem było usunięcie ze świadomości czytelników książek „zakazanych” i niewygodnych, poprzez niszczenie księgozbiorów, dokonywanie czystek w bibliotekach czy wycofywanie dzieł z obrotu księgarskiego. Charakteryzuje przyczyny zwalczania literatury dla dzieci i młodzieży w okresie stalinowskim. Pokazuje, że traktowano je jako zagrożenie dla stabilności panującego ustroju, ponieważ odwoływały się do historii ojczyzny, tradycji harcerstwa, walki o wolność i suwerenność. Ukazuje rynek wydawniczy po transformacji ustrojowej, wydawnictwa popularyzujące dzieła takich autorów jak Zofia Kossak, Kornel Makuszyński, rolę „Guliwera” w promowaniu omawianej literatury dla dzieci i młodzieży.

Druga część pracy to wynik badań, na podstawie których autorka określa współczesną sytuację utworów „zakazanych” z lat 20. i 30. XX w. na rynku wydawniczym, księgarskim i w bibliotekach oraz sprzedaży internetowej. Tematem rozważań jest także czytelnictwo i recepcja książek przez dzieci i młodzież oraz ich znajomość w środowisku nauczycieli i bibliotekarzy.

Uzupełnieniem rozprawy jest bogaty aparat naukowy, na który składają się *Tabelaryczne zestawienie wyników badań*, *Katalog książek zakazanych opracowany na podstawie materiałów zebranych w Archiwum Państwowym w Katowicach*, bibliografia podmiotowa i przedmiotowa oraz indeks osobowy.

Konserwacja, digitalizacja i udostępnianie kolekcji starych druków opatrzonych superekslibrisami : ze zbiorów Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu. – Sandomierz : Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, 2013. – 63 s.

Publikacja wydana przez Wydawnictwo Diecezjalne dotyczy zagadnień związanych z konserwacją, digitalizacją starych druków Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu realizowaną w 2013 r. w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego*.

Książka zawiera informacje związane z realizacją zadania konserwatorskiego, prezentuje historię zbiorów biblioteki oraz proces digitalizacji i udostępniania kolekcji historykom, bibliotekarzom i literaturoznawcom.

W pierwszym rozdziale omówiono początki księgozbioru Sandomierskiej Biblioteki Diecezjalnej, który powstał ze zbiorów zlikwidowanego w XVII w. klasztoru siostr benedyktynek oraz Sandomierskiego Seminarium Duchownego założonego w 1920 r. W 2007 r. na mocy dekretu biskupa Andrzeja Dziego została powołana Biblioteka Diecezjalna łącząca, do tej pory rozproszone książki oraz dokumenty Biblioteki i Archiwum Kapituły Katedralnej w Sandomierzu, Archiwum Diecezjalnego oraz Biblioteki Seminarium Duchownego.

Kolejne dwa rozdziały charakteryzują kolekcje wybraną do prac renowatorskich. Zbiór składa się z 93 wol. starodruków o cechach wyjątkowych, zasługujących na uwagę ze względu na znaki prowiencyjne, glossy, ciekawe oprawy introligatorskie wykonane z desek pokrytych jasną świńską skórą zdobioną ślepymi tłoczeniami. W kolekcji przeznaczony do digitalizacji znalazły się głównie druki z XVI i XVII w. pochodzące z oficyn drukarskich Katalonii, Antwerpii i Wenecji. Językiem tekstu w większości książek jest łacina, a tylko jedna z nich napisana została w języku polskim. W prezentowanym zbiorze znajdują się księgi opatrzone superekslibrisami, znakami własnościowymi wytłoczonymi na zewnętrznej stronie oprawy, przedstawiającymi herb, monogram lub inny symbol właściciela. Wśród nich wyróżniają się dwa należące do władców Polski. Pierwszy należy do króla Zygmunta II Augusta (1520-1572). Na druku z dziełami Jana Chryzostoma znajduje się superekslibris donacyjny wyobrażający herb Polski – Orła Białego i herb Litwy – Pogoń. Właścicielem drugiego starodruku był król Zygmunt III Waza (1566-1635). Na okładzinach księgi z jego kolekcji umieszczono tarcze czteropolowe z herbami Polski i Litwy, a w polu sercowym znalazła się tarcza pięciopolowa z herbami Szwecji, Gotlandii oraz herbem rodu Wazów – Snopkiem. Nad kartuszem znajduje się korona królewska, a u dołu Order Złotego Runa. Ponadto w zbiorach biblioteki znalazły się superekslibrisy kardynałów, biskupów oraz znamienitych osób świeckich z XVI i XVII w.

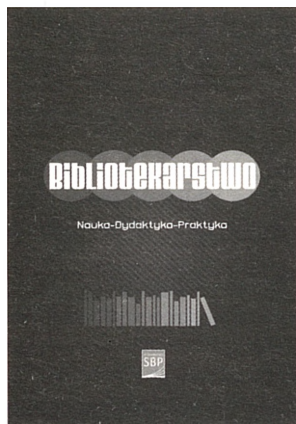
Dalsza część publikacji dokumentuje prace konserwatorskie przeprowadzone przed reprografią kolekcji starodruków, do których należało:

- zwalczanie czynników biodegradacji,
- oczyszczenie zbiorów z martwych owadów, pleśni i zwykłych zanieczyszczeń,
- zabezpieczenie zbiorów przed czynnikami szkodliwymi,
- ustabilizowanie warunków klimatycznych odpowiednich do przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych.

Ponadto rozdział zawiera bogaty materiał fotograficzny dokumentujący zakres przeprowadzonych prac.

Końcowy etap działań związanych z digitalizacją i udostępnieniem kolekcji w postaci cyfrowej omówiono w ostatnim rozdziale. Obiekty zdigitalizowane zostały wg określonych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego kryteriów i w postaci metadanych dostarczone do Europeany. Zadanie było realizowane w trzech etapach. Wszystkie obiekty zostały udostępnione nieodpłatnie w Cyfrowej Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu.

Z OFICYNY WYDAWNICZEJ SBP

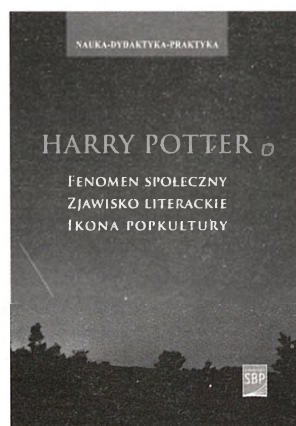
Bibliotekarstwo / pod red. Anny Tokarskiej; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2013. – 727, [1] s.: il. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 144).

Podręcznik jest adresowany do bibliotekarzy praktyków oraz osób zainteresowanych tematem, jak również kształcących się w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Dotychczas ukazały się dwa podręczniki z tych dziedzin o charakterze naukowym (Bibliotekarstwo naukowe pod red. Adama Łysakowskiego wydane w 1956 r. oraz Bibliotekarstwo pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego opublikowane w 1994 r. i 1998 r.).

Niniejsze wydanie zostało opracowane przez zespół autorów z całego kraju. Jest to kompendium, synteza wiedzy na temat aktualnego stanu bibliotekarstwa, ale także prognoz jego rozwoju. Przedmiotem omawianej publikacji są zagadnienia bibliotek i bibliotekarstwa w perspektywie bibliotekoznawczej (bibliologicznej), począwszy od miejsca biblioteki w przestrzeni informacyjnej i systemie kultury w dobie globalizacji społeczeństw, do jej projektowania, jako przestrzeni bibliotecznej i architektonicznej (budownictwo biblioteczne, projektowanie i aranżacja wnętrz, design) zgodnie z zasadami zarządzania wizerunkiem organizacji i budowania jej jakości. Prezentowane zagadnienia niejednokrotnie nawiązują do norm i standardów bibliotecznych, a niektóre kwestie są szeroko omawiane w środowisku bibliotekarskim. Zawarte w podręczniku opinie względem tych zagadnień są stanowiskiem indywidualnym ich autorów.

Publikacja składa się z sześciu modułów tematycznych: podstawy wiedzy o książce, organizacja i zarządzanie zasobami, organizowanie informacji w bibliotece, organizowanie dostępu do informacji, usługi biblioteczne i użytkownicy bibliotek, zarządzanie biblioteką i jej wizerunkiem. Tekst zasadniczy uzupełniają wykaz ważniejszych skrótów i akronimów, obszerna bibliografia, wykaz wybranych serwisów internetowych, tematyczny słownik angielsko-polski oraz dwa indeksy – osób i przedmiotowy.

Redaktor monografii, Anna Tokarska informuje nas we wstępie – *jest to [...] zapis spraw bibliotekarskich, nieroszczący sobie prawa do kompletności zwłaszcza w zakresie kontekstu historycznego, ale raczej motywowania do indywidualnych, szczegółowych i systematycznych poszukiwań.*

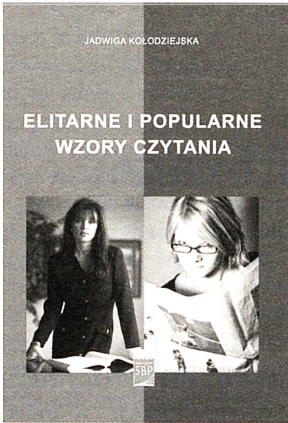
Harry Potter: fenomen społeczny, zjawisko literackie, ikona popkultury / pod red. Weroniki Kosteckiej i Macieja Skowery; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2014. – 186, [2] s. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 147).

Publikacja powstała z inicjatywy Koła Naukowego Baśni, Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej i Fantastyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w 2012 r. dotyczące zjawiska społecznego, jakim jest potteromania i fascynacja czytelnicza bohaterami książek J. K. Rowling.

W poszczególnych artykułach postać Harryego Pottera została omówiona na podstawie zawartości polskiej prasy, jej odbioru w polskim dyskursie naukowym, wydzwięku w kulturze wiktoriańskiej,

recepty literackiej oraz czytelniczej. Analizie szczegółowej zostały także poddane wątki, motywy i wizerunki pozostałych bohaterów serii książek o Harrym Potterze.

Redaktorzy tak charakteryzują zawartość pracy, we wstępie do niej – [„... Czytelnik znajdzie na kartach tej książki artykuły, które odwołują się do rozmaicie interpretowanego przekazu powieści Rowling, ich związków z różnymi gałęziami kultury oraz łączącego się z Harrym Potterem fenomenu społecznego właśnie z perspektywy całości serii. Podjęte w tych szkicach rozważania obejmują swoim zasięgiem szerokie spektrum tematów i perspektyw badawczych.

Kołodziejska, Jadwiga. Elitarne i popularne wzory czytania / Jadwiga Kołodziejska. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2013. – 155, [1] s.

Książka zawiera rozważania nad współczesną sytuacją książki i czytelnictwa oraz bibliotek, a w szczególności jest poświęcona kانونowi literackiemu, ulegającemu w drugiej połowie XX w. istotnym zmianom. Przeobrażenia zachodziły w dwóch obszarach. Pierwszy, o charakterze społecznym, stanowił otoczenie książki warunkujące zakres jej rozprzestrzeniania i oddziaływania. Drugi był powiązany z postępem technicznym i dotyczył przemian w sferze medialnej.

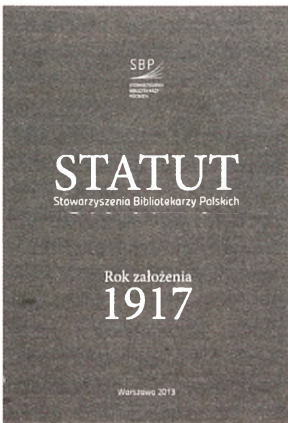
Refleksja naukowa autorki jest potwierdzona wynikami badań czytelnictwa, prowadzonymi pod jej kierunkiem w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej przez prawie pięć dekad. Były prowadzone cyklicznie. Jadwiga Kołodziejska we wnioskach pisze o zakresie tych badań. *Budowanie warsztatu badawczego w postaci danych statystycznych, wywiadów kwestionariuszowych, analiz zawartości*

zbiorów bibliotecznych podporządkowano traktowaniu biblioteki w szerszym kontekście dokonujących się w Polsce przemian społecznych.

Publikacja przybliży czytelnikom zachodzące zmiany w społecznym odbiorze książki i inspiruje do działań upowszechniających czytelnictwo.

W zakończeniu książki autorka zamieściła bibliografię publikacji w serii „Z Badań nad Czytelnictwem”.

Statut Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich / [oprac. red. tekstu Sylwia Błaszczuk]; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2013. – 43, [1] s. : il. kolor.

Prezentowany statut jest dokumentem uchwalonym na Krajowym Zjeździe Delegatów SBP w Warszawie w dniu 8 czerwca 2013 r. Zarejestrowany przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy w Krajowym Rejestrze Sądowym jest aktem prawnym upoważniającym Stowarzyszenie do działania według obowiązujących przepisów prawnych. Zawiera postanowienia ogólne i organizacyjne, określa jego cele i sposoby ich realizacji, wskazuje prawa i obowiązki członków, wewnętrzną strukturę Stowarzyszenia, władze i organy wykonawcze. Wyznacza tryb działania komisji rewizyjnych, sądów koleżeńskich. Reguluje sposób wyborów do organów Stowarzyszenia, majątek organizacji oraz w razie konieczności zmianę statutu i rozwiązanie Stowarzyszenia. Załączniki ilustrują sztandar, medale, odznaki oraz legitymacje.

MARZENA PRZYBYSZ

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep>); sprzedaz@sbp.pl

©Depositphotos/filmfoto

Refleksje bibliotekarza prawnika

Jeszcze o zawodzie bibliotekarza (po deregulacji)

Sytuacja, jaka zaistniała w bibliotekach po wejściu w życie „ustawy deregulacyjnej” nie daje spokoju nie tylko starym bibliotekarzowi, ale, jak to się okazuje, w toku dyskusji na spotkaniach ze znacznie młodszymi od starego bibliotekarza i aktywnymi w zawodzie koleżankami i kolegami, również innym bibliotekarzom.

Na wstępie muszę wrócić do cytowanego już uzasadnienia ustawy oraz do moich refleksji na ten temat: ... *brak deregulacji niesie za sobą negatywne skutki gospodarczo-społeczne, które wyrażają się bezrobociem i niższymi wynagrodzeniami. Bezrobocie bibliotekarzy, to raczej konsekwencje ogólnej sytuacji na rynku pracy, nie ma to związku z deregulacją zawodu. Ustawa nie wpłynie na zwiększenie liczby etatów w bibliotekach. A niższe zarobki ... Tak, o niskich zarobkach bibliotekarzy można naprawdę dużo powiedzieć, ...*² I dalej: *Zniesienie obowiązku posiadania doświadczenia zawodowego może ułatwić wejście do zawodu młodym absolwentom, a likwidacja egzaminu otworzy dostęp do zawodu. Nie należy jednak oczekiwać, że zmiana wywrze zauważalny wpływ na sytuację na rynku pracy z uwagi na niewielką liczebność deregulowanej grupy zawodowej oraz relatywnie sztywną podaż pracy w zawodzie. Otworzy wejście do zawodu? Czyżby? Zawód bibliotekarza był zawsze „zawodem otwartym”. Tak, jak to jest obecnie, po nowelizacji w art. 29 ustawy o bibliotekach: 2. W bibliotekach mogą być zatrudnione osoby z wykształceniem średnim, tak samo mówiły przepisy wykonawcze stanowiące na podstawie delegacji zapisanej w uchylonym art. 29 ust. 4 ustawy*

o bibliotekach z 1997 r. Te przepisy, jak i przepisy wykonawcze do ustaw o szkolnictwie wyższym pozwalały na zatrudnienie w bibliotekach pracowników posiadających średnie wykształcenie, stwarzały im możliwości uzyskania niższych stanowisk bibliotekarza, a później także wyższych.

Moje wieloletnie doświadczenie wskazuje słusność maksymy: *Non scholae sed vitae discimus*. „Szlify” bibliotekarza, wyższe stanowiska – starszego bibliotekarza i kustosa (w bibliotekach publicznych starszego kustosa), można było zdobyć posiadając przede wszystkim dyplom ukończenia wyższych studiów (ale to oczywiście nie wystarczyło). Ale można było także zajmować niższe stanowiska – młodszego bibliotekarza i bibliotekarza, mając tylko wykształcenie średnie i nie kończąc studiów wyższych, a jedynie zdobywając doświadczenie zawodowe, umiejętności, „przy warsztacie”, w bibliotece. Na to pozwalały obowiązujące przepisy stanowiące o wymaganiach kwalifikacyjnych. Także samo posiadanie ukończonych studiów wyższych nie dawało prawa do ubiegania się o wyższe stanowiska i funkcje w bibliotece. Zawsze wymagany był odpowiedni staż, bardzo ważne było także systematyczne doskona-

lenie zawodowe, podnoszenie swoich kwalifikacji i wykazywanie się wiedzą i doświadczeniem, umiejętnościami, zaangażowanie w pracy, stosunkiem do użytkowników. Te cechy zdobywało się nie na studiach, ale w codziennej pracy w bibliotece. Trzeba było się dokształcać i rzetelnie wykonywać swoje zawodowe obowiązki; ale, tak w każdym zawodzie, samo nic nie przychodzi.

Falszywy był i jest pogląd osób nie związanych z bibliotekarstwem, że zawód bibliotekarza to „zawód zamknięty”, a prawdziwy, że po to, by zdobyć wyższe stanowisko trzeba się było po prostu uczyć, zdobyć wykształcenie formalne (ukończyć studia) oraz wiedzę praktyczną (w macierzystej bibliotece).

Szczególnie ważną była zawsze sprawa uzyskania kwalifikacji warunkujących prawo do legitymowania się tytułem wysoko wykwalifikowanego specjalisty. W zawodzie bibliotekarza takimi specjalistami byli dotychczas bibliotekarze dyplomowani, nie tylko dobrzy i właściwie przygotowani do wykonywania swoich obowiązków pracownicy, ale osoby, które miały prawo być uznanymi „nauczycielami zawodu”, uprawnionymi do stwierdzania stopnia przygotowania bibliotekarzy do zajmowania wyższych stanowisk i pełnienia odpowiedzialnych funkcji w bibliotece, przede wszystkim naukowej. Do czasu wejścia w życie przepisów „ustawy deregulacyjnej” uzyskanie stopnia/tytułu bibliotekarza dyplomowanego nie było łatwe. Trzeba było spełnić warunki, o których stanowił art. 117 mówiący o odpowiednim rozporządzeniu wykonawczym do ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym, stanąć przez ministerialną komisję egzaminacyjną i zdać przewidziany przepisami egzamin. Ja, tak jak (obecnie) ponad 300 działających w naszym państwie dyplomowanych bibliotekarzy, osób, które uzyskały ten status w oparciu o uchylone w 2013 r. przepisy, byłem dumny z uzyskania tego tytułu/stopnia uznanego przez wszystkie uczelnie i biblioteki naukowe. A jak jest teraz? Obecnie (patrz: znoveelizowany art. 116 ustawy: *Prawo o szkolnictwie wyższym*) ten status – bibliotekarza dyplomowanego uzyskuje się po spełnieniu wymagań określonych przez statut uczelni zatrudniającej bibliotekarza. Senaty nie muszą liczyć się z propozycjami dotyczącymi tych wymagań przedstawionymi przez Konferencję Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Wyższych, ustawa dopuszcza do takiej sytuacji, że bibliotekarz dyplomowany pracujący w jednej uczelni będzie miał zupełnie inne przygotowanie do wykonywania zawodu niż

pracujący w innej uczelni, iż zapanuje (a może już zapanowała) całkowita dowolność, uchwały senatów w tej sprawie będą się bardzo różnić. Status bibliotekarza dyplomowanego uzyskany w oparciu o przepisy, które obecnie są stanowione przez senat uczelni, będzie inny od dotychczasowego, niewątpliwie niższy, bowiem uznawany będzie wyłącznie w tej uczelni, której władze podjęły stosowną decyzję o przyznaniu uprawnień dyplomowanego bibliotekarza i zadecydowały o awansowaniu bibliotekarza na odpowiednie stanowisko. To zupełnie nowa sytuacja.

To zupełnie nowa sytuacja i dotychczas niespotykana. Zawód bibliotekarza to zawód z bogatymi tradycjami, który cieszył się dotąd zawsze i wszędzie olbrzymim prestiżem³. O działalności pierwszych bibliotekarzy i archiwistów, o „pisarzach domu książ” pisali wybitni historycy bibliotekarstwa⁴. Przypomnę tu, że już w 1930 r. rząd naszego państwa podkreślił wysoki status zawodu bibliotekarza, stanowiąc przepisy „o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska” w bibliotekach⁵.

Do problemu statusu bibliotekarzy dyplomowanych odniosła się w swoim artykule Aldona Chachlikowska⁶. Jej propozycja była bardzo dobra, była, ale „mleko się już rozlało”. Niewiele można już teraz zrobić. A szkoda!

Ale jest jeszcze jedna ważna sprawa. Z końcem 2012 r. wszedł w życie rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania w bibliotekach stanowisk bibliotekarskich oraz stanowisk dla specjalistów innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną (Dz.U. z dnia 12 grudnia 2012 r., poz. 1394). To akt wykonawczy do art. 29 ust. 4 ustawy o bibliotekach (w brzmieniu sprzed tegorocznej nowelizacji). Ta delegacja do stanowienia przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego rozporządzenia wykonawczego określającego wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz tryb stwierdzania tych kwalifikacji, uwzględniając potrzebę profesjonalnego wykonywania zadań⁷. Tej delegacji już nie ma, nowy art. 29 ma inne brzmienie, składa się tylko z dwóch ustępów. W związku z tym uważam, że rozporządzenie nie obowiązuje. I co teraz? Nie ma podstawy do stanowienia przepisów regulujących sprawę wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz tryb stwierdzania tych kwalifikacji, uwzględniając potrzebę profesjonalnego

wykonywania zadań. Na jakiej podstawie będzie teraz stanowiony przyszły akt normatywny regulujący te problemy? Nie ma tego problemu w bibliotekach uczelni, bowiem nadal obowiązuje art. 151 ust. 1 ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym⁸. Obawiam się, że podstawa do przyszłego rozporządzenia ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego będzie art. 31d ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (artykuł zapisany w rozdz. 3: „Zasady gospodarki finansowej instytucji kultury”, a nie w rozdz. 2a: „Pracownicy instytucji kultury”). Jeśli tak dalej pójdzie, to okaże się, że wszystkie problemy bibliotek zostaną uregulowane przez tę ustawę i trzeba będzie sobie zadać pytanie, po co nam, bibliotekarzom, ustawa o bibliotekach? A przecież o ten akt normatywny wybitni bibliotekarze walczyli przez ponad 25 lat, historia bibliotekarstwa polskiego udowodniła, że był to i jest bardzo ważny i potrzebny akt normatywny (chyba jednak nie w obecnie obowiązującym brzmieniu).

I jeszcze jedna moja uwaga, uwaga bądź co bądź doświadczonego bibliotekarza. § 5 omawianego rozporządzenia (z dnia 12 grudnia 2012 r.) to chyba zbyt wysoko ustawiona poprzeczka. Pod rządem tych przepisów (jak stwierdziłem – już nieobowiązujących) bardzo trudno byłoby zostać kustoszem i starszym kustoszem w bibliotece publicznej. Obawiam się, że obecnie, po znowelizowaniu art. 116 ust. 2 ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym, ustalone przez senaty niektórych uczelni dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe osób zatrudnionych na stanowiskach bibliotekarzy dyplomowanych okażą się „łagodniejsze” od tych, o których stanowi § 5 rozporządzenia. Sprawa wymagań kwalifikacyjnych od osób ubiegających się o wyższe stanowiska w bibliotekach wymaga przemyślenia.

*

Na koniec tego tekstu powtarzam swoje zastrzeżenie. Moje „rozważania” nie są opiniami prawnymi. Zawodu radcy prawnego nie wykonuję od 2000 r. To tylko moje, osobiste opinie, to wynik przemyśleń autora, z którymi można się nie zgadzać.

BOLESŁAW HOWORKA

PRZYPISY:

- ¹ Moje „Refleksje ...” opublikowane w „Bibliotekarzu” nr 10/2013.
- ² Mówiąc o zarobkach bibliotekarzy warto cytować fragment wywiadu, którego udzieliła jednemu z tygodników małżonka jednego z niezwykle prominentnych polityków: *Po studiach pracowałam w Bibliotece Uniwersytetu Gdańskiego. Zawsze chciałam pracować wśród książek, bo czytanie jest moją pasją. Ale pensja była niska, nie zarobiłabym nawet na przedszkole dla dzieci, ... (sic! Nic dodać, nic ująć).*
- ³ Pierwsze wzmianki o zawodzie bibliotekarza pochodzą już ze starożytności. Bibliotekarzami były głównie osoby uznawane jako „uczone”. Zarówno w okresie odrodzenia, jak i oświecenia z zasady posiadali oni odpowiednie wykształcenie. W XIX w. posiadanie fachowego przygotowania stało się wymogiem. W II połowie XIX w. we Francji, Anglii i Niemczech zostały wprowadzone pierwsze oficjalne egzaminy bibliotekarskie. Powstały wówczas pierwsze szkoły bibliotekarskie.
- ⁴ GŁOMBIEWSKI, K., SZWEJKOWSKA, H. *Książka rękopiśmienna i biblioteka w starożytności i średniowieczu*. Wyd. II, Warszawa: PWN 1979.
- ⁵ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I kategorii w państwowej służbie bibliotecznej* (Dz.U. Nr 36, poz. 294) stanowiło o drodze dojścia do odpowiednich stanowisk w bibliotekach przez osoby posiadające wyższe wykształcenie. Natomiast *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej* (Dz. U. Nr 36, poz. 295) mówiło o zasadach uzyskania stosownych uprawnień przez osoby legitymujące się wykształceniem średnim.
- ⁶ CHACHLIKOWSKA, A. *Przeszłość bibliotekarzy dyplomowanych*. *Forum Książki* 2013, nr 2, s. 8-9.
- ⁷ To cenne stwierdzenie: *profesjonalnego wykonywania zadań; sprzeczne z tym, co może stać się w rezultacie stosowania przepisów de regulacyjnych.*
- ⁸ W najbliższym czasie ogłoszone zostanie nowe rozporządzenie MNiSzW w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. Z tekstu projektu z dnia 1 października 2013 r. wynika, że załącznik nr 4 stanowi także o wymaganiach kwalifikacyjnych pracowników bibliotecznych ...

Z ŻYCIA SBP

■ DIGITALIZACJA WYDAWNICTW SBP – ETAP 2: KSIĄŻKI UKAZUJĄCE SIĘ POZA SERIAMI

Zakończono realizację digitalizacji 100 książek SBP, wydanych poza seriami wydawniczymi, w latach 1956-2012. Zasób stanowi cenne uzupełnienie już zdigitalizowanych książek i czasopism wydanych przez SBP, w ramach projektów dofinansowanych w 2010 r. ze środków MKiDN (program „Zasoby cyfrowe”) oraz 2011 i 2012 r. ze środków Narodowego Instytutu Audiowizualnego (program „Dziedzictwo cyfrowe”). Zasób dostępny jest w Archiwum Cyfrowym SBP oraz na serwerze Bibliologicznej Biblioteki Cyfrowej UW. Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

■ SZKOLENIA DLA BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH I PUBLICZNYCH W ZAKRESIE GROMADZENIA DANYCH STATYSTYCZNYCH

W dniach 21-22 listopada i 5-6 grudnia 2013 r. Zespół SBP ds. badania efektywności bibliotek przeprowadził szkolenia dla przedstawicieli bibliotek pedagogicznych i publicznych uczestniczących w badaniach pilotażowych. Głównym celem szkolenia było zaprezentowanie uczestnikom rozwiązań i możliwości oprogramowania „Aplikacja do gromadzenia, analizy i prezentacji wskaźników funkcjonalności bibliotek”, opracowanego na potrzeby projektu Analiza Funkcjonowania Bibliotek w ramach dotacji Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego dla SBP. Szkolenia rozpoczęły prezentacje wprowadzające w zagadnienie badania efektywności bibliotek pedagogicznych i publicznych. Część warsztatowa poświęcona była charakterystyce poszczególnych modułów systemu, a następnie samodzielnej pracy uczestników szkolenia w procedurze rejestracji biblioteki, wypełnianiu poszczególnych części formularza danych statystycznych i poznaniu możliwości przeprowadzania analiz. Kończącą część szkolenia poświęcono omówieniu i przedyskutowaniu organizacji badań pilotażowych w 2014 r. Szkolenie sfinansowane zostało ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach gran-

tu uzyskanego przez SBP na realizację projektu „Obserwatorium bibliotek: analiza funkcjonowania bibliotek”. Uczestniczyło w nim 37 osób z 26 bibliotek.

■ OBCHODY JUBILEUSZU „650 LAT W SŁUŻBIE KSIĄŻKI”

12 grudnia 2013 r. odbyła się uroczysta inauguracja obchodów Jubileuszu „650 lat w służbie książki” w Warszawskim Klubie Księgarza. Elżbieta Stefańczyk przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego przedstawiła ideę obchodów oraz działania ludzi książki na rzecz wzrostu czytelnictwa w Polsce. Uroczystość odbyła się z udziałem ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego i dyrektora Biura Kultury i Dziedzictwa w Kancelarii Prezydenta RP Agnieszki Celedy-Honkisz. Minister Bogdan Zdrojewski przedstawił założenia Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014-2020. Ogłosił, że 15 szczegółowych projektów składających się na Program ma osiągnąć wartość miliarda złotych, w tym ze strony MKiDN – 661 mln zł, m.in. na zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych oraz poprawę ich infrastruktury. Minister zapowiedział też starania w Unii Europejskiej o wprowadzenie możliwie najniższego podatku VAT na e-booki i czasopisma. Rok bieżący, w ramach obchodów, jest „Rokiem Czytelnika”.

■ IV EDYCJA KURSU E-LEARNINGOWEGO JĘZYKA ANGIELSKIEGO DLA BIBLIOTEKARZY

Kurs e-learningowy języka angielskiego dla bibliotekarzy powstał z inicjatywy serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP. Celem kursu jest podniesienie poziomu znajomości języka angielskiego przez bibliotekarzy. W trakcie zdalnych zajęć uczestnicy kursu doskonalą umiejętności czytania i słuchania tekstów specjalistycznych, pogłębianie wiedzy w zakresie gramatyki i słownictwa specjalistycznego oraz poszerzanie wiedzy zawodowej. Warunkiem uczestnictwa w kursie jest rozwiązanie testu kwalifikacyjnego. Test dostępny był na platformie Moodle Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu od 2 do 20 stycznia 2014 r.

Szczegółowe informacje dotyczące udziału w kursie znajdują się na stronie serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP.

■ NOWOROCZNY KONKURS PISARSKI

SBP na swym profilu na facebooku, ogłosiło noworoczny konkurs pisarski. Każdy, kto chciał otrzymać wspaniały komplet 10 książek dla dorosłych i dla dzieci nadesłał napisany przez siebie tekst prozą w dowolnym gatunku, którego akcja toczyła się w bibliotece. Autorzy trzech najlepszych opowiadań nagrodzeni zostali cennymi książkami.

■ LITERATURA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY. STUDIA – NOWA SERIA WYDAWNICZA SBP

SBP utworzyło, we współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego nową serię wydawniczą pt.: „Literatura dla dzieci i młodzieży. Studia”. Seria ma charakter nauko-

wy, obejmuje prace autorskie i zbiorowe, przygotowywane przede wszystkim przez młodych pracowników uniwersytetów, m.in. Uniwersytetu Warszawskiego, ale także doświadczonych wykładowców i badaczy przedmiotu z innych ośrodków akademickich w Polsce. Kolejne tomy prezentować będą literaturę dla młodych odbiorców omawianą z wykorzystaniem najnowszych metod badawczych, dominujących w kraju i w świecie. Celem serii jest promocja wiedzy z zakresu literatury dla dzieci i młodzieży w środowiskach bibliotekarzy, polonistów i studentów kierunków humanistycznych, powiązanie prowadzonych badań z zakresem literatury i książki dziecięcej z oczekiwaniami i potrzebami środowisk bibliotekarzy i nauczycieli, aktywizacja badań nad literaturą i książką dla młodych odbiorców, promocja młodych badaczy przedmiotu.

MARZENA PRZYBYSZ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia są dostępne także na <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>

POSTAKTUALIA

Lakoniczny komunikat resortu nauki (i czegoś tam jeszcze) potwierdził ustalony wcześniej fakt rozpędzenia komisji, kwalifikującej bibliotekarzy dyplomowanych. Nie ma już takiej ujednoliconej kategorii, no to nie ma i komisji. Pa, pa. Całujcie się w dupę.

Owszem: uczelnie mogą takie stanowiska zachować, według własnej woli i swoich kryteriów. Przypadkiem znam uczelniane praktyki. Tam aż przebierają nogami, żeby tak było.

Zachował je również minister kultury (i czegoś tam jeszcze). Kto chce, niech sobie poczyta taryfikacyjne wymagania. Ale ostrzegam: nie przy jedzeniu!

Stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych wymyślono lata temu, żeby wygenerować załóżek elity zawodu. Tak, tego zawodu, na który (prawie) wszyscy reagują ironicznie. Stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych zlikwidowano niedawno, nie bez ironii, w ramach deregulacji zawodów, czyli odsrywania się na elity. Nie potrzeba nam elit ani komisji. Zatrudnijmy krewnych! Nomenklatura wróciła.

Realizacji dokonał były polityk, który potem sam się zderegulował. Ale ktoś mu to zlecił. Takich ktosiów nadal jest wielu. Deregulują i niszczą, nasz zawód między innymi. Nadal.

Jednak rzeczywistą wartość mają niesformalizowane papierki, lecz wiedza oraz umiejętności, wykorzystywane w praktyce. Szanowni Bibliotekarze Dyplomowani! Jeszcze żyjemy, a nasz zawód jest w ciężkiej potrzebie. Niech każdy/a zrobi co się da, żeby przyjąć mu z użyteczną pomocą.

JACEK WOJCIECHOWSKI
Starszy Kustosz Dyplomowany

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

W Płocku powstanie mediateka

W Płocku w 2015 r. ma rozpocząć się budowa mediatki, nowoczesnego budynku z czytelniami, wypożyczalnią książek i multicum. Obiekt będzie częścią istniejącej Książnicy Płockiej.

Gotowy jest już projekt mediatki, która powstanie w peryferyjnej dzielnicy Płocka. Planowany wstępnie termin zakończenia jej budowy to 2016 r. – poinformował płocki Urząd Miasta.

W konkursie na opracowanie koncepcji architektonicznej mediatki uczestniczyło 20 projektów. Sąd konkursowy ocenił, że najlepszym projektem, który będzie realizowany, jest koncepcja autorstwa zespołu eM4 Pracowni Architektury Brataniec z Krakowa.

Budowa mediatki, której powierzchnia użytkowa wyniesie prawie 1200 m², ma być finansowana ze środków samorządu, a także zewnętrznych. Koszt inwestycji szacowany jest na 9 mln zł.

Dyrektor Książnicy Płockiej, Joanna Banasiak powiedziała, że przygotowany program funkcjonalno-użytkowy mediatki zakłada m.in. wolny dostęp czytelników do regałów i możliwość samodzielnego wypożyczenia książek poprzez skanowanie ich kodów, a także udostępnienie skrzynki do zwrotu książek poza godzinami pracy placówki.

W mediatece dostępne będą książki w każdej postaci – papierowe, audiobooki i e-booki. Planowane jest też udostępnienie kolekcji płyt winylowych.

Chcemy stworzyć możliwość bezprzewodowego odsłuchiwania muzyki przez czytelników w trakcie

ich wizyty w mediatece – wchodzi czytelnik, zakłada słuchawki i słucha wybranej przez siebie muzyki, np. z nośnika elektronicznego, wędrując między półkami z książkami, ewentualnie czytając wybrany już tytuł lub po prostu gazetę. W mediatece będzie też docelowo multicum i dostęp do bezprzewodowego internetu w wydzielonym specjalnym miejscu cichej pracy – powiedziała J. Banasiak.

Budynek mediatki będzie posiadał wszelkie udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

Jak zaznaczyła J. Banasiak, powstanie mediatki nie będzie oznaczało likwidacji dotychczasowej siedziby Książnicy Płockiej i podległych jej filii na terenie miasta – nowy obiekt będzie bowiem uzupełnieniem i rozszerzeniem dotychczasowej działalności placówki, która pełni funkcje biblioteki miejskiej.

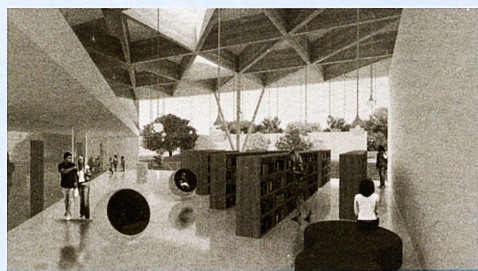
Pierwsza biblioteka publiczna w Płocku powstała w 1906 r. Obecna, główna siedziba Książnicy Płockiej mieści się w zabytkowym pałacu z przełomu XIX i XX w. w centrum miasta, który w okresie PRL został przejęty przez ówczesne władze. Przed 1989 r. mieścił się w nim komitet wojewódzki PZPR.

(AG)

Projekt Mediatki w Płocku – I nagroda w konkursie architektonicznym, autor: eM4. Pracownia Architektury. Brataniec

Tekst: <http://wiadomosci.onet.pl/warszawa/w-plocku-powstanie-mediateka/4rjmz#.Utb43QWHy-E.facebook>

Zdjęcia: http://www.architektura.info/index.php/architektura/polska_i_swiat/mediateka_w_plocku_i_nagroda

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy – Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego

Rada Redakcyjna:

Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Helena BEDNARSKA, Sylwia BŁASZCZYK,
Stanisław CZAJKA, Andrzej DĄBROWSKI,
Małgorzata JEZIERSKA, Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: b.budynska@sbp.pl)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Małgorzata HOŁODOWICZ
(tel. 82 825-54-25; e-mail: finanse@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
www.sbp.pl

Doradca ds. wydawnictw – Janusz NOWICKI
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

Konto SBP: Credit Agricole Bank Polska S.A.
46 1940 1076 3122 4176 0000 0000

„Bibliotekarz” za lata 1991-2010 jest dostępny online w archiwum cyfrowym SBP (www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe) oraz w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=17777>).

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c.,
Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1450 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bezpośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Koszt prenumeraty w 2014 r. to 168 zł. Zamówienia na czasopismo można składać w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma:

- za pośrednictwem e-sklepu SBP, pod adresem www.sbp.pl/prenumerata,
- telefonicznie pod numerem (22) 825 50 24 oraz (22) 608 28 26,
- faxem pod numerem (22) 825 53 49,
- e-mailem na adres: sprzedaz@sbp.pl,
- listownie na adres: Dział Sprzedaży SBP, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa.

Przy zamówieniu większej liczby egzemplarzy proponujemy następujące rabaty:

- 2-6 egzemplarzy – 20%,
- 7-9 egz. – 25%,
- 10 i więcej egz. – 30%.

Numery archiwalne (od 2010 roku) do nabycia pod adresem: www.sbp.pl/sklep/bibliotekarz

Numery archiwalne (do 2010 roku) dostępne są bezpłatnie w Archiwum Cyfrowym SBP: www.sbp.pl/archiwumcyfrowe

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu” proszeni są o:

1. Przesyłanie tekstów w plikach w programie Word w formatach DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl) lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i fotografie powinny być podpisane.
2. Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia i nazwiska należy podać:
  - datę i miejsce urodzenia,
  - imiona ojca i matki,
  - adres domowy,
  - telefon kontaktowy, e-mail,
  - PESEL,
  - NIP,
  - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
  - numer konta osobistego w banku w celu przekazania honorarium.
3. Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełniąca funkcja do umieszczenia w notce o autorze.
4. Oświadczenie Autora o wyrażeniu zgody na bezpłatne publikowanie danego tekstu w internecie w związku z digitalizacją „Bibliotekarza”.

NUMER 3/2013 JUŻ W SPRZEDAŻY

KWARTALNIK
LITERACKI

Wyspa

PROZA: Borislav Pekić / Magdalena Tulli / Marek Nowakowski
POEZJA: Józef Baran / Eugeniusz Tkacyszyn-Dycki
ESEJ: Janusz Drzewucki / Wojciech Kaliszewski / Monika Małkowska

Radomir Andrić / Mirosław Bańko / Mirjana Bulatović
Zlatan Jurić / Karolina Golimowska / Jerzy Górzeński
Krystyna Lars / Karol Maliszewski / Adam Pusłojć

NOWA STRONA:

WWW.KWARTALNIKWYSPA.PL

PRENUMERATA: KWARTALNIKWYSPA.PL/PRENUMERATA

HITY WYDAWNICTWA SBP

Zapraszamy do sklepu (<http://www.sbp.pl/sklep>)

